

วิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิถราช
ในวรรณกรรมเรื่องทำวู้ง ทำวเจีอง

AN ANALYSIS OF THE PRESENT THROUGH KING'S DHAMMA IN
THAO HUNG THAO CHUANG LITERATURE

นายเจริญ ช่วงชิต

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบวัดคุณสมบัตินี้
รายวิชา สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

วิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิถราช
ในวรรณกรรมเรื่องทำวสูง ทำวเจือง

นายเจริญ ช่างชิต

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบวัดคุณสมบัติ
รายวิชา สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**An Analysis of the Present Through King's Dhamma in Thao
Hung Thao Chuang Literature**

Mr. Charoen Chuangchit

A Thematic Paper Concerning the Qualifying Examination
in the Specified in Selected Topics in Development of Buddhism
Submitted in Partial Fullfilment of the Requirement for the Award
Of the Degree of Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkorntajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E. 2014

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

- ชื่อสารนิพนธ์ : วิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิกราชใน
วรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง
- ผู้วิจัย : นายเจริญ ช่างชิต
- ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : รศ.ดร. โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ ป.ธ.๗, พธ.บ.(ปรัชญา), M.A.(Bud),
พธ.ค. (พระพุทธศาสนา)
- วันเสร็จสมบูรณ์ : ๕ / มีนาคม / ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจืองการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนเป็นรายงานการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ท้าวสูง ท้าวเจืองนั้น ขุนเจือง หรือท้าวเจือง (พญาเจือง) เป็นนามของวีรบุรุษคนไทลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนก่อนสมัยสุโขทัย ในวรรณกรรมชนชาติไทในล้านนา ล้านช้าง ลิบสองพันนา และไทดำเวียดนามเหนือที่เขียนถึง ขุนเจือง

เมื่อวิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยผ่านหลักธรรมมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง ปรากฏว่าในการปกครองแผ่นดินมี ๒๓หลัก ได้แก่ อย่าสั่งการตามใจ การพัฒนาปกครองบ้านเมืองให้พิจารณาให้อย่างถ่องแท้ ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชน ให้ประพฤติถือตามจารีตประเพณี, อย่าลำเอียงให้ความเท่าเทียมกัน ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม คุณดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึกได้สะดวก อย่าเป็นคนถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม ให้เอาใจใส่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ อย่าประมาทต่อศัตรู อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น คิดอะไรให้รอบครอบ ให้รู้จักรักษาเชื้อแล้ว โคตรวงศ์ เก็บความลับเป็น ละกิลีสได้ อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน อย่าข่มขู่ขูดรีด ให้รู้จักตอบแทนบุญคุณ รู้จักให้อภัย, พวกถิ่นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพูดดี หลังหลังพูดร้าย ยามเมื่อรักกันพูดแต่แง่บวก เวลาพิศใจกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้ และสุดท้าย ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย

Thematic Paper Title : An Analysis of the Present Through King's Dhamma in Thao Hung Thao Chuang Literature

Researcher : Mr.Charoen Chuangchit

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Thematic Paper Supervisor

: Assoc. Prof. Dr.Sowit Bamrungphak, Pali VII., B.A(Phil.),
M.A.(Bud.),Ph.D.(Buddhist Studies)

Date of Completion : 5/March/2015

Abstract

This research is aimed to study an analysis of the present through king's dhamma in Thao Hung Thao Chuang Literature. This research is a qualitative research study from religious books, academic papers and related researches. Then write a research report on a descriptive analysis.

The results is found that Thao Hung Thao Chuang is name of the hero of Mekong River before the Sukhothai period. In literature, the Lanna, Lan Chang, Sipsongpanna and Tai Dum Vietnam wrote about Khun Chuang.

When analyzing the politics of Thailand with Thamikarat that appear in the literature Thao Hung Thao Chuang appeared in administration has 23 rules, e.g. City Development, consider the rule perfectly. To protect relatives, based on tradition, respect for equality. Relation between city. In peacetime, to know the repair of roads, bridges Coon soil strength. Be able to walk off enemies with ease. Do not be conceited boasts irate unknown caring town. To be a leader in the event of war. Pay attention to senior officials Do not underestimate the enemy Do not encroach on others What be covered The ability to protect scion descent band kept secret passion of citizens is not oppress the people. Do not be intimidated dig board To recognize gratitude Forgive, Beware a man who always talks in the bad ways. And the last to improvement the own city.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความมีเมตตาธรรม และความเอื้ออาทรจาก คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยเฉพาะ รศ.ดร. โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ดูแลในการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาวิชาการที่ คอยให้คำปรึกษาให้ความอนุเคราะห์ในด้านวิชาการ และการจัดทำสารนิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เมตตาในการตรวจรูปแบบสารนิพนธ์ และ แนะนำเพิ่มเติมให้สารนิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ และบุคลากรห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เอื้อเฟื้อ ให้บริการด้านตำรา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ และ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยดีเสมอมาตลอดระยะเวลาการศึกษาค้นคว้าข้อมูล

ขอน้อมอุทิศส่วนความดีของสารนิพนธ์เล่มนี้ แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และขอขอบคุณ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา นักวิจัย ผู้ช่วยวิจัย นักวิชาการ ผู้ประพันธ์ ผู้เรียบเรียงตำราวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่ผู้ศึกษาวิจัยได้นำมาอ้างอิงในครั้งนี้ จนกระทั่งทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี

นายเจริญ ช่างচিত

๕ มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย	๔
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ ความเป็นมาและหลักธรรมาภิบาลในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง	๘
๒.๑ มุขปาฐะสู่มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ : กรณีท้าวสูง ท้าวเจือง	๘
๒.๒ ความเป็นมาของท้าวสูง ท้าวเจือง	๑๑
๒.๓ วรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง	๑๓
๒.๔ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง	๑๕
๒.๕ หลักธรรมาภิบาลในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง	๓๐
๒.๖ สรุป	๔๓
บทที่ ๓ หลักรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองและสถานการณ์	๔๖
การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน	
๓.๑ การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย	๔๖
๓.๒ พระมหากษัตริย์กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	๔๙
๓.๓ การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน	๕๓
๓.๔ จุดแข็งและจุดด้อยของการเมืองการปกครองไทย	๕๕

๓.๕ ปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน	๕๖
๓.๖ สรุป	๕๘
บทที่ ๔ วิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิกราชในวรรณกรรม	
ท้าวสูง ท้าวเจือง	๖๑
๔.๑ หลักธรรมมิกราชที่ปรากฏในท้าวสูง ท้าวเจือง	๖๑
๔.๒ ธรรมมิกราชกับทศพิธราชธรรมในพระพุทธรักษา	๖๒
๔.๓ ปัญหาการเมืองการปกครองไทยปัจจุบัน	๖๘
๔.๔ วิเคราะห์หลักธรรมมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองผ่านเหตุการณ์ การเมืองการปกครองในปัจจุบัน	๖๘
๔.๕ คุณค่าแห่งการมีคุณธรรมและจริยธรรมในทศพิธราชธรรมของผู้นำทางการเมือง	๗๗
๔.๖ สรุป	๗๘
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๘๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๔
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๑
บรรณานุกรม	๘๒
ประวัติผู้วิจัย	๘๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อแทนชื่อคัมภีร์ ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย และอรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปแบบการอ้างอิงจะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/ชื่อ/หน้า ตัวอย่างเช่น อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๓. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๒๐๓ หรือ อัง.ติก.อ. (บาลี) ๒/๔๐/๑๔๖. หมายถึง อังคุตตรนิกาย มโนรตปุรณี ติกนิบาตอฏฐกถา เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๑๔๖

พระสุตตันตปิฎก

เล่มที่	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์			
๑๑	ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิวารค	(ภาษาไทย)
๒๐	อัง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของของปัญหา

สังคมมนุษย์ (Human Society) มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับจากสังคมที่ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า ไม่มีผู้ปกครอง ไม่มีการแข่งขันกันอย่างเด่นชัด จนเกิดการวิวัฒนาการไปสู่เป็นสังคมที่สลับซับซ้อน (Complex Society) ขึ้นดังเช่นที่พบเห็นในปัจจุบัน ดังนั้นนัยยะของคำว่า “สังคม” จึงหมายถึงคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันและเกิดระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกันเพื่อให้สังคมเป็นสุข (Happiness Society)^๑

หลักการปกครองสังคมมนุษย์นั้นจะต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์โดยพื้นฐานว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและต้องการอิสระเสรี มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล มีความสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจต่อโลกภายนอกได้ มีความสามารถในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตน ถึงแม้ดุลยพินิจของมนุษย์ของมนุษย์ทุกคนจะไม่ได้ถูกต้องเสมอไป แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะกระทำแต่สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนมากกว่าที่ผู้นำการปกครองตัดสินใจให้ นอกจากนี้มนุษย์ยังมีการใช้มโนธรรมส่วนบุคคลประกอบการตัดสินใจร่วมกับเหตุผล แต่การมีมโนธรรมที่แตกต่างกันทำให้ประชาคมทางการเมืองต้องอาศัยการวินิจฉัยร่วมกันของคนส่วนใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานแนวคิดของเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) ในการปกครองปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์เมืองการปกครองของไทยนับจาก พ.ศ. ๒๕๔๘ – ปัจจุบัน ประเด็นหลักของสปัญหาการเมืองการปกครองไทยดังกล่าวนี้คือการไร้คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง การทำทนายอำนาจของรัฐ ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง การไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของการเป็นตัวแทนประชาชน การฝ่าฝืนคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองจึงนับเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดปัญหาสถานการณ์ความขัดแย้งการเมืองการปกครองและประชาชนของไทยในปัจจุบัน

---

^๑ เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, “ก้าวอย่างใหม่ในการพัฒนา:สู่สังคมแห่งความสุข”, สถาบันพระปกเกล้า, (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๕) : หน้า ๑๐๐.

พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนเรื่อง “อธิปไตย” ไว้ในสังคีตสูตร^๒ ซึ่งพระเดชพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตโต) ได้อธิบายว่า อธิปไตย (Sovereignty) ประกอบด้วย (๑) อธิปไตยตนเป็นใหญ่ คือ ถือเอาตนเอง ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนและสิ่งเนื่องด้วยตนเป็นประมาณ (๒) โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ ไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการด้วยปรารถจะเอาใจหมู่มชน หากความนิยมหรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวว่าเป็นประมาณ (๓) ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถสิ่งที่ได้ศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่รับฟังอย่างกว้างขวางแจ่มชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุด เต็มขีดแห่งสติปัญญา จะมองเห็นได้ด้วยคามบริสุทธิ์ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณ ดังนั้นการปกครองแบบธรรมาธิปไตยโดยใช้ธรรมนำอำนาจ ใช้อำนาจโดยความเป็นธรรม นับเป็นการปกครองที่ดีและสมบูรณ์แบบที่สุด การใช้รูปแบบธรรมาธิปไตยจัดการดูแลชุมชนของตน จนได้รับการยกย่องเป็นธรรมิกราช ตัวอย่างเช่น พระยาเจืองธรรมิกราชในวรรณคดีเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง เป็นต้น ความน่าสนใจของวรรณคดีเรื่องท้าวสุงท้าวเจือง คือ วรรณคดีเรื่อง ท้าวสุงท้าวเจืองเป็นวรรณกรรมที่น่าสนใจเพราะเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและปรากฏอยู่ในหลายประเทศ อาทิ ไทย ลาว เวียดนาม และขอม อีกทั้งยังมีข้อสังเกตบางประการว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งวรรณกรรมลักษณะเช่นนี้มีจำนวนน้อยมากที่คงจะเห็นได้จากความเห็นจากบุคคลหลายท่านคือ “เรื่องราวเกี่ยวกับท้าวสุงหรือท้าวเจืองตามตำนานของประเทศสไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อาจมีมิติที่แตกต่างกันไป แต่ประวัติของท้าวสุง ท้าวเจือง กลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้นำทางวัฒนธรรมไม่มีพรมแดนทางเผ่าพันธุ์ เป็นพลังในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ทางด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในการสถาปนาสังคมและรัฐในยุคประวัติศาสตร์ตอนต้น”^๓

หากกล่าวถึงแบบอย่างผู้นำที่นำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองได้ประสบความสำเร็จนั้นในอดีตกาลพบว่า “ขุนเจือง” กษัตริย์ผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่และเป็นธรรมิกราชปราบดินแดนได้ ไว้เป็นอาณาจักรออกไปอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่แคว้นลานไทย หลวงพระบาง ลิบสองป็นนา ลิบสองจุไทยเลยไปจนถึงแคว้นดั่งเกียภายหลังไปสิ้นพระชนม์ลงในสงครามนั้น^๔ ขุน

^๒ ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๒๕๖-๓๐๕ / ๒๔๗-๒๗๔.

^๓ สุจิตต์ วงษ์เทศ , มหากาพย์ของอุษาคเนย์ท้าวสุง ขุนเจือง : วีรบุรุษสองฝั่งโขง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘).

^๔ ท้าวสุง ท้าวเจือง, แปลจากต้นฉบับอักษรไทยน้อย ภาษาลาว โดยกวีนิพนามนกรเชียงทอง, รจนา โดย มหาสิลา วีระวงส์, บรรณาธิการ โดย สุจิตต์ วงษ์เทศ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๘)

เจียงหรือเจียงฟ้าธรรมมิกราชเป็นบุตรจอมผาเรืองและในตำนานเชียงใหม่มีข้อความที่กล่าวถึงขุนเจียงว่าเจ้าพระยาเจียงคนนั้นมีเดชมฤทธิเดชมากนัก ท้าวเกิดมานะเหตุแกลั้งหาญนัก หนึ่งใจว่ากูเวนเมืองหื้อแก่ลูกกู...กูจักเอาริพลแห่งกูไปตีเอาเมืองแก้วแมนตาตอกขอบฟ้าต้ายันชะ^๕

และจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับท้าวสู่ง ท้าวเจียง พบว่า จิตร ภูมิศักดิ์ ก็ได้อาศัยถ้อยคำภาษาที่มาจากเรื่องท้าวสู่ง ท้าวเจียงไปประกอบในการศึกษาความเป็นมาของสยาม นอกจากนี้ ประคอง นิมมานเหมินท์ ได้ศึกษาวรรณคดีท้าวสู่ง ท้าวเจียง หลายฉบับทั้งที่เป็นฉบับภาษาไทย ภาษาลาว ของชนเผ่าไทต่างๆในประเทศลาวและเวียดนาม จากหัวข้อเรื่องมหากาพย์ท้าวบาเจียง เมื่อศึกษาคร่าวๆ ปรากฏว่ามีเค้าโครงเรื่องเหมือนกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียด ด้วยความมีเอกลักษณ์เฉพาะของท้าวสู่ง ท้าวเจียงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในความยิ่งใหญ่ของท้าวสู่ง ท้าวเจียง (ฟ้าเจียงธรรมมิกราช) ว่าทำไมจึงอยู่ในใจของชนเผ่าไทแม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมากกว่า ๑,๐๐๐ ปีแล้ว

หลักธรรมาธิปไตยในการปกครองที่มาจากวรรณกรรมเรื่อง ท้าวสู่งท้าวเอียง หรือท้าวเจียงธรรมมิกราช ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวอีสานและประเทศแถบบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงหลายประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมที่สำคัญชนเผ่าไทต่างๆ โดยกล่าวถึงนักปกครองที่ชื่อ พระยาเจียงธรรมมิกราช หรือท้าวสู่ง ท้าวเจียง และยังมีนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มเชื่อว่า พระยาเจียงธรรมมิกราช เป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่ในประวัติศาสตร์จริง ตามที่ปรากฏเรื่องราวอยู่ในพงศาวดารตำนาน เอกสาร ตำราทางประวัติศาสตร์อยู่หลายเล่ม จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ผู้วิจัยได้อารัมภบทไว้ข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในประเด็นของหลักธรรมาธิปไตยในที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสู่ง ท้าวเจียง เนื่องจากหลักธรรมาธิปไตยเป็นธรรมนำอำนาจ การใช้อำนาจโดยธรรมนับเป็นการปกครองที่สมบูรณ์ ผู้ปกครองที่นำธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองนั้น จะถือว่าเป็น “ธรรมมิกราช” อย่างแท้จริง จะสามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันอย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และความสำคัญของเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสู่ง ท้าวเจียง

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักรัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง และสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

^๕ ส.พลายน้อย, สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์พิมพ์คำ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๗-๑๑๑.

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมราชาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง

๑.๓ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

ในการวิจัยวรรณคดีเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง ครั้งนี้มีศัพท์ที่ต้องให้คำจำกัดความไว้ดังนี้
หลักทศพิธราชธรรม หมายถึง หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับหลักการปกครองของผู้ปกครอง

การเมืองการปกครองไทย หมายถึง การใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหารและจัดการประเทศ การปกครองของประเทศไทย

อุษาคเนย์ หมายถึง ดินแดนที่เป็นเขตลุ่มน้ำโขง พม่า(มอญ)ไทย-ลาว(ลานนา,ลานช้าง) สิบสองปันนา อีสาน อ่าวตังเกี๋ย เขมร

วรรณกรรมท้าวสูงท้าวเจือง หมายถึง เอกสารวรรณกรรม มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ ฉบับโบราณและฉบับพิมพ์รจนาโดยมหาสิลา วีระวงส์ แปลเป็นภาษาไทยโดย บุญนาค สะแกนอก และคณะฯ

สถานการณ์การเมืองการปกครอง หมายถึง สภาพและปัญหาการใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารประเทศในช่วงปี ๒๕๔๗-ปัจจุบัน

หลักรัฐศาสตร์ของไทย หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการปกครองและการเมืองด้วยแนวทางประจักษ์นิยมของไทย

หลักธรรมราชา หมายถึง หลักการปกครองที่พระมหากษัตริย์ใช้ปกครองบ้านเมือง โดยใช้หลักธรรม ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง

๑.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย

๑.๔.๑ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารวรรณกรรมเรื่องท้าวสูงท้าวเจือง มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ ฉบับโบราณและฉบับพิมพ์รจนาโดยมหาสิลา วีระวงส์ แปลเป็นภาษาไทย โดย บุญนาค สะแกนอกและคณะฯ

๑.๔.๒ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเรื่องธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา และเรื่องระบอบการปกครองในรัฐศาสตร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และหนังสือ

วิชาการด้านรัฐศาสตร์ และชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) เช่น เอกสารวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๓ ศึกษาวิเคราะห์รวบรวมหลักธรรมคำสอนเรื่องธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง

๑.๔.๔ ศึกษา วิเคราะห์ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๕ เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

๑.๕ ทบทวนเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประคอง นิมมานเหมินท์ ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่องมหากาพย์เรื่องท้าวบาเจือง สรุปได้ว่าเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบมหากาพย์เรื่องท้าวบาเจืองในสำนวนต่างๆ ซึ่งปรากฏผลการวิจัยครั้งนี้ มหากาพย์ท้าวบาเจืองทุกสำนวนมีความคล้ายคลึงกัน คือ พญาเจืองรบชนะพวกแควที่เมืองปะกั้น ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองหิรัญเงินยาง สิ้นพระชนม์จากการรบกับพวกแควที่อยู่นาน และบทประพันธ์ดั้งเดิมเป็น ภาษาลาว บาลี สันสกฤต ขอม แต่งเป็นโคลงฉันท์ โคลงกลบท โคลงสี่สุภาพ น่าจะแต่งขึ้นในประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑

พระครูศรีปริยัติมงคล สิริมังคโล (คำภีบาล) ได้เสนองานวิจัย “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำสอนเรื่องคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานอีสาน : เรื่องธรรมคาสอนโลกมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณธรรมทางพุทธศาสนาในคัมภีร์ไบลานเรื่องธรรมคาสอนโลกพบว่า เป็นวรรณกรรมประเภทร้อยกรองจารึกเป็นอักษรไทยน้อยซึ่งเป็นการปลูกและการสะท้อนสังคมค่านิยม วัฒนธรรม ในเรื่อง หลักความประพฤติ หลักการครองชีพ หลักความการคบมิตร หลักการศึกษา หลักหลักเศรษฐกิจ หลักกรรม หลักการทำทาน หลักการทำบุญ หลักการพูด

พระครูธรรมสารสุเมตต์(คำพัน ญาณวิโร) ได้เสนองานวิจัย ศึกษาวิเคราะห์ของพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมอีสานเรื่อง สังข์ศิลป์ชัย เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในสังข์ศิลป์ชัยและอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมอีสาน พบว่า หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยเป็นเรื่องความเพียร การเสียสละ ความสันโดษ ความกตัญญูความรัก ความเมตตา ทศพิทธาธรรม ศิลธรรม กัลยาณมิตรและความเชื่อเกี่ยวกับบาป-บุญ กรรม วิบากกรรมผสมผสานเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ วิทยุญาณซึ่งส่งผลต่อสังคม วัฒนธรรม ประเพณีในการดำเนินชีวิตของคนอีสาน

นายหนุพันธ์ ลัดตะนะวง (สถาบันค้นคว้าวัฒนธรรมสาธาณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) วรรณกรรมเรื่องท้าวสู่งท้าวเจืองเป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่ขุนเจืองกษัตริย์ทางตอนเหนือของลาว ก่อนสมัยขุนลอมาครองดินแดนลานช้าง ที่สามารถรวบรวมชนเผ่าและดินแดน ลานนา ลานช้าง เชียงขวาง ปะกัน ปาจู บาทุก ลิบสองปีนนา เกาบัง ลางเซิน ดินแดนตอนใต้ของจีน เขาเป็นอาณาจักรเดียวกัน ขุนเจืองจึงเป็นคนที่มียุทธศาสตร์ ซึ่งปรากฏพระนามและเรื่องราวในตำนานเชียงแสน เชียงใหม่ ตำนานหิรัญเงินยาง ตำนานสุวรรณคำโดมและพงสาวดารชาติลาว

คำเกื่อง (มหาวิทยาลัยแห่งชาติ วิทยาเขตसानอย) ศึกษาวรรณคดีเรื่องเจืองฮาน : วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชนเผ่าไทในเวียดนามในอดีตและปัจจุบัน พบว่าวรรณคดีดั้งเดิมจะเขียนด้วยภาษาบาลี สันสกฤต และพัฒนาไปเป็นภาษาของชนเผ่าของตนแต่ชื่อและสถานที่ของตัวละครเป็นลักษณะแบบไทๆในเวียดนามมากอาจจะเป็นเพราะชนเผ่าไทในเวียดนามเป็นทายาทสายตรงของบรรพบุรุษผู้มีประวัติศาสตร์ยุคเดียวกันกับเจืองฮาน แต่ต่อมาสังคมนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของพุทธศาสนาการตั้งชื่อและสถานที่ในปัจจุบันพลอยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาไปด้วย

ธวัช ปุณโณทก(ประธานโครงการสารานุกรมอีสาน)อภิปรายบันทึกพงสาวดารไท-ลาว กลุ่มน้ำโขงสมัยอดีต”แม้ว่าชาวไททั่วไปจะยกย่องท้าวสู่งหรือท้าวเจืองเป็นวีรบุรุษประจำเผ่าพันธุ์ จนได้บันทึกในพงสาวดารเมืองเงินยาง ตำนานเมืองพะเยา ตำนานพื้นเมืองลิบสองปีนนา ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ บันทึกไว้ว่าพระยาเจืองเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๑๕ มีลวจักรราชเป็นปฐมกษัตริย์ และพงสาวดารลานช้าง ในประชุมพงสาวดารภาคที่๑ (เล่ม๒) มีชื่อขุนสู่งอยู่ในลำดับกษัตริย์ที่อยู่ในสมัยใกล้เคียงกัน

ประเสริฐ ณ นคร ศึกษาศักราชและภูมิศาสตร์ของท้าวสู่งท้าวเจือง จากการเปรียบเทียบเมืองต่างๆที่ปรากฏในวรรณกรรมและ พุทธศักราชที่ท้าวสู่งท้าวเจืองประสูติ-สิ้นพระชนม์ จากวรรณกรรมที่กล่าวถึงท้าวสู่งท้าวเจืองต่างๆและทางประวัติศาสตร์พบว่าท้าวสู่งท้าวเจืองมีชีวิตอยู่ประมาณ พ.ศ๑๕๘๒-๑๗๓๕ วรรณคดีท้าวสู่งท้าวเจืองว่าครองเมืองสวนตาลนาทอง ตำนานพระยาเจืองว่าปกครองเมืองไซนครขอทรายนาทอง ตำนานสิงหลวดีว่าปกครองเมืองฝาง พงสาวดารเงินยางว่าปกครองพะเยา พงสาวดารโยนกว่าปกครองเมืองพะเยา ตำนานเมืองพะเยาว่าปกครองเมืองพะเยาเชื่อว่าปัจจุบันคือบริเวณที่อยู่ในเชียงราย เมืองของป้าคือเมืองเชียงเครือ(หงสาวดี) เมืองของลุงคือเงินยางเชียงแสน หิรัญเงินยางเมืองพญาแก้วคือเมืองปะกัน พระกัน แกวหลวง

แคว แควพระกัน พระกัน เมืองหลาน(แอกกา)คือเมืองคำวัง จุลนียอดน้ำโรงหิน จันทบุรี ลานช้าง เมืองพระเจ้าฟ้าผ่า คือ เมืองคูมวาท นครวิเทหราช แมนตาตอกขอก แมนตาตอกขอกฟ้าต้ายัน

สุรพล คำรื้กุล (คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการของสังคมเมืองและรัฐในบริเวณที่ราบลุ่มจังหวัดเชียงราย พบว่าบริเวณภาคเหนือตอนบนประเทศไทยแถบลุ่มแม่น้ำกกและที่ราบฝั่งตะวันตกลุ่มแม่น้ำโขงน่าจะเป็นที่ตั้งทับซ้อนของเมืองโบราณมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๗-๘ เดิมบริเวณแห่งนี้เป็นที่ของชนเผ่ากลุ่มเล็กๆส่วนใหญ่เป็นคนไทหรือไตที่มีอาชีพทำการเกษตรแบบนาคำจนสามารถสร้างผลผลิตได้มากจึงเกิดเป็นเมืองศูนย์กลางขึ้นพัฒนาเป็นเมืองสุวรรณคำโดมของพวกกรอมในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ต่อมาถูกรุกรานจากกลุ่มสิงหนวัตกุมารสร้างเมือง นาคพันธุสิงหนต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโยนกนครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแส่นหรือนาคพันธุหรือโยนกเชียงแสนในพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๖ การพัฒนาเขตลุ่มน้ำเชียงรายในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ปรากฏเรื่องราวของกษัตริย์ของราชวงศ์ลาวจักราชที่มีพระยาเจืองเป็นวีรบุรุษคนสำคัญที่สามารถขยายดินแดนไปในสิบสองปันนา ลาว (รวมถึงภาคอีสาน) แคว เป็นต้น

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (สถาบันราชภัฏเชียงใหม่) ได้ศึกษา ประเพณีและคติความเชื่อในนิทานพญาเจืองเปรียบเทียบกับบันทึกงานเขียนของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา เรื่องประเพณีไทยในรัฐฉาน ปรากฏว่ามีความเหมือนกันหลายประการเช่น พิธีทำเล่าขวัญข้าว ประเพณีกินเกี่ยวกินดอง เทวดาอารักษ์หลักเมืองคำดีผีพ่อ คำสอนของพญาเจือง ลักษณะผู้หญิงดี กองทัพ เมืองมหานคร และเมืองน้อย ฐานะและบทบาทสตรี การละเล่น เป็นต้น

สมชัย ศรีนอก ได้เสนองานวิจัยเรื่องพระพุทธรูปศาสนิกวิถีชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาวรรณคดีเรื่อง “ขุนทิง” มุ่งศึกษารูปแบบคำประพันธ์ของวรรณคดีการปกครองและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในวรรณกรรมนี้พบว่า ชาวอีสานมีวิถึญาณแห่งความเป็นกวีแต่ไม่ชอบแสดงตนจะเห็นได้จากวรรณกรรมอีสานจะไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากมุขปาฐะและเรื่องจะอิงพระพุทธรูปศาสนาเชื่อในเรื่องภูแห่งกรรม กรรม วิบากกรรม เป็นเหตุให้วิถีชีวิตของชาวอีสานไม่ว่าจะเป็นชนบทรรมนิยมประเพณียึดติดอยู่กับสวดคล้องอยู่กับหลักธรรมทางพุทธศาสนาแต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมต่างชาติกำลังเข้าไหลบ่าสู่อีสานทำให้วัฒนธรรมที่ดีของอีสานกำลังจะหายไป

พระมหาประศักดิ์ อคคปณโณ (ชั่งแสง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับภูแห่งกรรมของชาวไทยพุทธในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพุทธในปัจจุบันเชื่อในหลักโหราศาสตร์และภูแห่งกรรมไปพร้อมกันและใช้โหราศาสตร์ในการประกอบการตัดสินใจก่อนที่จะดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทราบถึงประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสុង ท้าวเจือง

๑.๖.๒ ทราบถึงสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

๑.๖.๓ ทราบถึงหลักพุทธธรรม การปกครอง ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสុង ท้าวเจือง

๑.๖.๔ ทราบถึงการนำหลักธรรมมิกราช มาปรับใช้กับนักปกครองในยุคปัจจุบันได้อย่างไร

บทที่ ๒

ความเป็นมาและลักษณะมิถราษในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจือง

ศึกษาประวัติความเป็นมา และความสำคัญของเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจืองและลักษณะมิถราษที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง ได้แก่ มุขปาฐะผู้มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ : กรณีท้าวสุง ท้าวเจือง ความเป็นมาของท้าวสุง ท้าวเจือง วรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจือง และวิเคราะห์ลักษณะมิถราษในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจือง โดยตามรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

๒.๑ มุขปาฐะผู้มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ : กรณีท้าวสุง ท้าวเจือง

ท้าวสุงหรือขุนเจืองเป็นวรรณกรรมที่นำเอามุขปาฐะเรื่องเล่า ตำนาน ที่บอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของกษัตริย์บรรพชนกษัตริย์ของชนชาติไท-ลาว เป็นชื่อวีรบุรุษในตำนานสองฝั่งโขง ที่ข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ ของคนในชนเผ่าชาติพันธุ์ต่างๆบริเวณสองฝั่งโขง ต่างยกย่องเป็นบรรพบุรุษของพวกตน ทั้งในตระกูลลาว-ไท และข่าเงะ พวกลัวะ พวกขมุ ในตระกูลมอญ-เขมรและญวนที่มีอิทธิพลในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง และดินแดนลุ่มแม่น้ำกก ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ ต่อมากวีในราชสำนักล้านช้างได้จรรนาเป็นวรรณกรรมขึ้นประมาณ ในปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๒๑และใช้รูปแบบการประพันธ์หลายชนิดเช่น โคลง ๕ โคลง ๗ และโคลง ๗ โดยเนื้อหาของวรรณกรรมกล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของบรรพชนกษัตริย์พระองค์นี้ ได้ถูกจรรนาเป็นวรรณกรรมหลายเรื่องได้แก่

๒.๑.๑ ชื่อท้าวสุง ท้าวเจือง ท้าวสุง ท้าวเจือง มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ แปลจากใบลานท้าวสุง ท้าวเจือง เก็บไว้ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ ตามทะเบียนเลขที่ ๓๘/๑ คู่ที่ ๑๓๐ ชั้นที่ ๓/๕ ผูก ๑อักษรไทยน้อยเส้นจาร นำมารจนาโดย มหาสิลา วีระวงส์ เป็นชื่อวีรบุรุษในตำนานสองฝั่งโขง ที่ข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ เพราะคนในชนเผ่าชาติพันธุ์ต่างๆบริเวณสองฝั่งโขง ต่าง

ยกย่องเป็นบรรพบุรุษของพวกตน ทั้งในตระกูลลาว-ไทย และข่าเงะ (เป็นชื่อเรียกพวกข่าทุกเผ่าอย่างรวมๆ เช่น ลัวะ พวกขมุ ในตระกูลมอญ-เขมร เป็นต้น)^๑

๒.๑.๒ พระยาเจืองธรรมมิกราช หรือ ขุนเจือง ในตำนานเมืองพะเยา พระยาเจือง หรือ ขุนเจือง ผู้นำเมืองพะเยาที่มีความสามารถมาก พระองค์มีพระชนมายุระหว่าง พ.ศ. ๑๖๒๕ - ๑๗๐๕ โดยพระยาเจืองเป็นกษัตริย์พะเยา ในสมัยของพระองค์ ดินแดนล้านนาไทยได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางถึงสิบสองปันนา เวียดนาม (แก้ว)

๒.๑.๓ ขุนเจืองหรือ เจ็ดเจือง ไปสร้างเมืองปะกั้น (เชียงขวาง) หรือเมืองพวนในตำนานพงศาวดารลานช้าง ขุนบรมฯ ผู้ครองหนองแส ภูพานเจ้า ได้ส่งโอรส ๑ องค์ไปปกครอง ๑ หัวเมือง ได้แก่ (๑) ขุนลอ ครองเขตชวา ครอบคลุม เชียงทอง หลวงพระบาง ล้านช้าง (๒) ขุนยี่ผาลาน ครองคำห่อ (หอแตกหรือหอแตก) ครอบคลุม เขตสิบสองปันนา (๓) ขุนสามจูสง ครอง จุพณี คือแคว้นหัวพันทั้งห้าทั้งหก (๔) ขุนสามจูสง ครอง จุพณี คือแคว้นหัวพันทั้งห้าทั้งหก (๕) ขุนจั่วอิน ไปสร้างเมืองอโยธยา หรืออยุธยา (๖) ขุนลกกลม ไปสร้างเมืองคำเกิด หรือเมืองภูเห็ด บ้างว่าคือ เชียงกาม (๗) ขุนเจืองหรือ เจ็ดเจือง ไปสร้างเมืองปะกั้น(เชียงขวาง) หรือเมืองพวน

๒.๑.๔ ขุนเจือง พงศาวดารเงินยางเชียงแสน มีส่วนขยายเรื่องราวของ “ขุนเจือง” แตกต่างออกไปอีกแนวหนึ่ง ระบุว่า “ขุนเจือง” เป็นลูกคนที่ ๒ ของ จอมผาเรือง ๆ เป็นลูกคนที่ ๒ ของ ขุนเรงกวา กษัตริย์องค์ที่ ๑๔ วงศ์ลาวจิงราช หรือ ภูเจ้าลาวจกซึ่งบรรพบุรุษของคนกลุ่มเผ่าไทหรือไตทั้งหลาย ทั้งชนเผ่าไทในสิบสองปันนา และในสิบสองจุไท

๒.๑.๕ พระยาเจือง ในตำนานเมืองเชียงใหม่ พระยาเจืองรบชนะท้าวกวาเจ้าเมืองแก้ว และได้เป็นพระยาในเมืองแก้วนั้นเจ้าลุ่มฟ้าเทพนิมานซึ่งเป็นเจ้าเมืองฮ่อได้ เป็นประธาน ในงานทำพิธีราชาภิเษกแก่ขุนเจือง โดยกล่าวว่า “ ท้าวพระยาทั้งหลาย ก็หื้อแปลงตำแหน่งคูบผามเต็มพุกเห็ดทั้งมวลแล้ว ก็ตั้งปราสาทท่ามกลางพุกเห็ด สูง ๑๗๕ วา กว้าง ๕๕๐ วา มีเสวตฉัตร ๗๗๐ ดวง อ่างคำใส่ น้ำอบน้ำหอม สูง ๓ สอก กว้าง ๖ สอก หนัก ๑๔๐,๐๐๐คำ ”

สรุป วรรณกรรมชื่อ ท้าวสูง ท้าวเอียง ซึ่งเป็นวรรณกรรมของล้านช้าง, พระยาเจืองธรรมมิกราช เป็นวรรณกรรมของเมืองพะเยาลานนา, ขุนเจืองหรือเจ็ดเจืองเป็นวรรณกรรมของเมืองปะกั้น (เชียงขวาง) หรือเมืองพวนในตำนานพงศาวดารลานช้าง ขุนบรมฯ ผู้ครองหนองแส ภูพานเจ้า, ขุนเจือง เป็นพงศาวดารเงินยางเชียงแสน, พระยาเจืองตำนานเมืองเชียงใหม่, บาเจืองเป็น

^๑ มหาสิลา วีระวงส์, ท้าวสูง ท้าวเอียง, แปลโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๘)

วรรณกรรมของญวน ทุกวรรณกรรมจะมีเค้าโครงเรื่องเหมือนกันกล่าวคือพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ในดินแดนล้านนาไทยทรงได้ขยายดินแดนออกไปอย่างกว้างขวางถึงสิบสองพันนา เมืองปะกันของเวียดนาม จึงเชื่อได้ว่าวรรณกรรมทุกเรื่องทีกล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องเดียวกันแต่มีการตั้งชื่อที่แตกต่างกันไปดังนั้นวรรณกรรมท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง ได้ชื่อว่าเป็นวรรณกรรมแห่งลุ่มน้ำโขงหรืออุษาคเนย์เพราะเป็นวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในหลายประเทศ เช่น ไทย ลาว เวียดนาม และเขมร มีความเหมือนกันในเนื้อหาสาระแต่มีความแตกต่างเกี่ยวกับชื่อเรื่องเท่านั้นเอง

๒. ๒ ความเป็นมาของท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง

คำว่า ฮุ่ง ตรงกับ รุ่ง ความหมายเดียวกับ รุ่ง และคำว่า ขุน พ้องกับคำในภาษาจีนว่า กวัน เป็นศัพท์ในอดีตที่มีความหมายว่ากษัตริย์ โดยปัจจุบันออกเสียงว่า จวิน

คำว่า ขุนเจือง เป็นภาษาจีน ซึ่งมีความหมายถึงกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งพระยาอนุমানราชชน ได้ให้ทัศนะในหนังสือเรื่อง “ไทยจีน”

คำว่า เจือง พ้องกับอักษรจีนว่า จ่าง จีนโบราณออกเสียงว่า เจียง ซึ่งหมายถึง ประมุขหัวหน้าใหญ่ของกลุ่มชน และจะใช้คำนี้ในกรณีที่ประมุข หรือหัวหน้าใหญ่ของชนเผ่าที่มีใช้คนจีน และในเรื่องดังกล่าวนี้ยังได้อ้างถึงท้าวหุ่มพัน แห่งสถาบันคั่นคว้าวฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่า คำว่า เจือง ในชื่อท้าวเจือง นั้นเป็นภาษาเวียดนามและมีนิยามว่า อาวุโส และหัวหน้า ซึ่งภาษาเวียดนามนี้ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาจีนอีกทีหนึ่ง^๒

ขุนเจือง หรือท้าวเจือง (พญาเจือง) เป็นนามของวีรบุรุษคนไทลุ่มแม่น้ำโขง ชนชาติไทในล้านนา ล้านช้าง สิบสองพันนา และไทดำเวียดนามเหนือ โดยมีตำนานที่กล่าวถึงกำเนิดขุนเจืองไว้เช่น ตำนานเมืองพะเยา พงสาวดารเมืองเงินยางเชียงแสนของล้านนา มหาเทพยท้าวบาเจือง กลอนท้าวฮุ่งบางเจือของล้านช้างพงสาวดารศาสตร์พรหมเมืองเชียงเจือง คำขับเรื่องเจืองหาญของสิบสองพันนา เป็นต้น”

กำเนิดแห่งเจือง เมื่อขุนจอมธรรมพระราชบิดาทรงครองราชย์ได้ ๒ ปีก็ได้พระราชโอรสผู้ทรงสง่างามพระองค์นี้ซึ่งประสูติปีกัศเหม้า เดือน ๗ เป็งเม็งวันอังคาร (๗) ไทยกคเส็ด ยามแตรรุ่ง ๑-๒-

^๒ ยรรยง จินะนคร, “ความเป็นมาชื่อขุนเจืองและท้าวเจือง” ศิลปวัฒนธรรม, ฉบับที่ ๗ ปีที่ ๑๗ เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕, หน้า ๑๕๒.

^๓ ประคอง นิมมานเหมินท์, “มหากาพย์เรื่องท้าวบาเจือง มหากาพย์สองฝั่งโขง” ในหนังสือ ท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง, (กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘ – ๑๙.

๗ อยู่เมษ ราชอยู่กุมภ ๓ อยู่มังกร ๕ อยู่กรกฎ ๔-๖ อยู่ตุลย์, ๓. อยู่มีน ราชบัณฑิตจึงถวายพระนามให้ พระโอรสองค์นี้ชื่อว่า ขุนเจือง

โหราจารย์ ทำนายว่าพระราชโอรสพระองค์นี้จะเป็นผู้มีบุญญาธิการ มีความเก่งกล้า สามารถและปราบพื้นพิภพ คือชมพูทวีปทั้งหมดนี้ได้ มีผู้ขยายความตรงนี้เป็นตำนานเสริมสร้าง พระบารมีเล่าสืบต่อกันมาว่าความรู้ความสามารถของขุนเจืองธรรมิกราชนั้นเก่งกาจสามารถสู้ศึก สงครามเดินนำลุยไฟได้หมด ยกเว้นแต่การบินขึ้นไปในอากาศเท่านั้น^๔

ในตำนานเวลาประสูติ เทวดานำเครื่องทิพย์ ๓ ประการมาถวาย คือ แส้ทิพย์ ดาบ ทิพย์ คทาทิพย์ นำมาวางไว้ข้างพระวรกายของพระราชกุมาร มีช่างทรงชื่อพางคำ สันนิษฐานได้ ว่าลำดับอายุของท้าวเจืองน่าจะมีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่างพุทธศักราชที่ ๑๖ - ๑๘ มีอายุประมาณ ๓๔ - ๘๐ ปี^๕ ขุนเจืองเป็นกษัตริย์ที่สามารถขยายอาณาจักรออกไปกว้างขวาง จบแต่แคว้นลานนาของไทย หลวงพระบาง สิบสองปันนา สิบสองจุไทย ละเลยไปถึงแคว้นตั้งเกี้ยวท้าวสูง ท้าวเจือง จึงกลายเป็น สัญลักษณ์ของความเป็นผู้นำที่ไม่มีพรมแดนทางชนเผ่าพันธุ์ เป็นพลังในการสร้างความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันทางด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในการสถาปนาสังคมและรัฐในยุค ประวัติศาสตร์ตอนต้น”^๖ ขุนเจืองกลายเป็นกษัตริย์ที่มีอนุภาพที่ยิ่งใหญ่มากและใช้ธรรมปกครอง ชนเผ่า จึงเป็นที่กษัตริย์นักรบและธรรมิกราช^๗ ดังจะเห็นได้จากคำในตำนานเชียงใหม่มีข้อความ ที่กล่าวถึงขุนเจืองว่า “เจ้าพระยาเจืองตนนั้นมีเดชมิฤทธิ์เดชมากนัก ท้าวเกิดมานะเหตุแก่งหาญนัก คะนึ่งในใจว่ากูเวนเมืองหื้อแก่ลูกกู..กูจักเอาริพลแห่งกูไปตีเอาเมืองแก้วแมนตาตอกขอบฟ้าดาเย็น ชะ”^๘ แต่สุดท้ายขุนเจืองก็สิ้นพระชนม์ในที่รบเมื่ออายุ ๘๐ พรรษาในเมืองแก้ว

^๔ พระธรรมวิมลโมลี, ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๕), หน้า ๓๕๕.

^๕ ประเสริฐ ณ นคร, การสัมมนาเรื่องตำนานเกี่ยวกับท้าวสูง ท้าวเจือง : มีทิศทางทางประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม, ระหว่างวันที่ ๑๘-๑๙ มกราคม ๒๕๓๕ ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ กรุงเทพมหานคร.

^๖ มหาสิลา วีระวงส์, ท้าวสูง ท้าวเจือง, แปลโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๗ สุจิตต์ วงษ์เทศ, ท้าวสูง ขุนเจือง วีรบุรุษสองฝั่งโขง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘)

^๘ มหาสิลา วีระวงส์, ท้าวสูง ท้าวเจือง, แปลโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๙ ศ.พลายน้อย, สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๕๓) หน้า ๑๐๗-๑๑๑.

๒.๓ วรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง

การที่ท้าวเจืองได้เข้าไปปกครองในหลายชนเผ่าที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำกกและแม่น้ำโขง ทำให้ท้าวเจือง กลายเป็นวีรบุรุษของชนเผ่าเหล่านั้นทำให้มีวรรณกรรมเกี่ยวกับขุนเจืองอย่างมากมาย แต่มหากาพย์เรื่อง ท้าวสูง ท้าวเจือง มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ แปรจากโปลานท้าวสูง ท้าวเจือง เก็บไว้ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ ตามทะเบียนเลขที่ ๓๘/๑ ผู้ที่ ๑๓๐ ชั้นที่ ๓/๕ ผูก ๑ อักษรไทย น้อยเส้นจาร นำมารจนาโดย มหาศิลา วีระวงส์ เป็นฉบับที่นำมาใช้เป็นหลักในงานวิจัยครั้งนี้ และใช้ฉบับอื่นสนับสนุน วรรณกรรมฉบับใช้วิจัยนี้จะแบ่งออกเป็นสองภาคคือภาคมนุษย์และภาค สวรรค์ที่จะนำมาใช้ในการวิจัยนี้จะใช้ภาคที่เป็นมนุษย์เพราะจะสามารถจะสะท้อนให้เห็นสังคม วัฒนธรรม การปกครอง สีด ครอง ของภาคอีสานของไทยในอดีตและปัจจุบันของอีสานอีกด้วย ดัง งานวิจัยของ ประคอง นิมมานเหมินท์ ศึกษาวรรณคดีท้าวสูง ท้าวเจือง หลายฉบับทั้งที่เป็นของไทย ของประเทศลาว ของชนเผ่าไทต่างๆในประเทศลาวและเวียดนาม ในหัวข้อเรื่องมหากาพย์เรื่องท้าว บาดเจือง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ซึ่งพบว่าเค้าโครงเรื่องเหมือนกันแต่แตกต่างกันในรายละเอียด ทำให้เกิดความน่าสนใจในความยิ่งใหญ่ของท้าวสูงท้าวเจืองว่า ทำไมจึงอยู่ในใจของชนเผ่าไทแม้ว่าจะเป็นเวลา ๑,๐๐๐ ปีแล้ว ดังนั้นมหากาพย์เรื่องนี้จะต้องมีวิธีการแต่ง การใช้ภาษา ความสุนทรีย์มี หลักกรรม หลักในการปกครอง หลักในการครองขุนนาง หลักในการครองสังคม และครอบครัว อย่างไร มีเค้าโครงเรื่องที่น่าสนใจ จนกระทั่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าเหล่านั้น ตลอดจนชาวอีสาน ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าเหล่านั้น

วรรณกรรมเรื่อง ท้าวสูง ท้าวเจือง ฉบับที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้ฉบับที่จรรนาโดย นายศิลา วีระวงส์ ต้นฉบับนั้นเป็นโปลาน ๓๐๐ใบทุกผูกจะจาร(เขียน) ถูกค้นพบเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ที่หอสมุดบางกอบ จารด้วยอักษรไทยน้อยยาวต่อเนื่องกันไปจนหมดหน้าโปลาน โปลานใบสุดท้ายเขียนบอกไว้ว่า “สี่สุนน บ้านวังบาน ได้เขียนเจืองกว้างผูกนี้ให้อาษาญาอุปราช การเขียนจะ จารยาวต่อเนื่องกันไป แม้ว่าจะมีการแบ่งคำประพันธ์ออกเป็นวรรคๆ แต่ก็ไม่มีการระบุชื่อว่าเป็น คำประพันธ์ชนิดใด จนกระทั่งมีการปริวรรตเป็นตัวอักษรไทยในสมุดขาว ได้มีแบ่งคำประพันธ์ ออกเป็นวรรคๆ และเขียนบรรทัดละสองวรรค มีเครื่องหมายมันฟองกำกับเมื่อขึ้นต้นคำประพันธ์ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีการนำวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองมาปริวรรต วิเคราะห์ วางรูปแบบและ ระบุคำประพันธ์โดยนาย ศิลา วีระวงส์ ซึ่งพอจะจำแนกไว้ดังนี้

๑. โคลงสาร (กลอนลำ) กลอนอ่านหรือคำกลอนวิษุมาลีหรือกลอนอ่านวิษุมาลีหรือ กาศวิษุมาลี วิษุมาลีแปลว่าสายฟ้า หรือฟ้าแลบ กลอนวิษุมาลีจึงเป็นกลอนสายฟ้าแลบ เพราะกลอนจะมีลักษณะสัมผัสซ้อนต่อเนื่องกันไปราวกับสายฟ้าแลบที่เราเห็นในหลีกก่อน เมฆ ดังนั้นกลอนสายฟ้าจึงนิยมใช้เป็นคำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งเป็นนิทาน หรือวรรณกรรม

พุทธศาสนา หรือวรรณกรรมอื่นๆทั่วไป ซึ่งมีลักษณะดังนี้ กลอนบทหนึ่งจะมี ๔ วรรค แต่ละวรรคมี ๓ คำ รวมหนึ่งบทมี ๒๘ คำจะต้องมีบทบังคับวรรคยুক্তเอกและโท การบังคับวรรคยুক্তเอกจะต้องมีเสียงเอกบังคับในวรรค ๑ คำที่ ๒ และคำที่ ๕, วรรคที่ ๒ คำที่ ๔, วรรคที่ ๓ คำที่ ๗, วรรค ๔ คำที่ ๒ การบังคับวรรคยুক্তโทจะต้องมีเสียงโทนำหรือบังคับ ดังนี้ ในวรรคที่ ๑ มีเสียงโทบังคับในคำที่ ๒, วรรคที่ ๒ มีเสียงโทบังคับในคำที่ ๗, วรรคที่ ๓ มีเสียงโทบังคับในคำที่ ๓, ในวรรคที่ ๔ มีเสียงโทบังคับในคำที่ ๑ และ ๕ กลอนอ่านวิชมุขมาลี เป็นกลอนที่มีลักษณะเหมือนกลอนอ่านธรรมคา แต่เพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคและสัมผัสระหว่างบทดังนี้ (๑) คำสุดท้ายของวรรคที่ ๑ สัมผัสกับคำที่ ๑-๒ หรือคำที่ ๔-๕ ของวรรคที่ ๑, (๒) คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ สัมผัสกับคำที่ ๑-๓ หรือ ๕ ของวรรคที่ ๔, (๓) คำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ สัมผัสกับคำที่ ๒ หรือ ๔ หรือ ๕ ของวรรคที่ ๑ ของบทต่อไป, ๔ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ สัมผัสกับคำที่ ๑-๒ หรือ ๔-๕ ของวรรคที่ ๒ ของบทต่อไป

๒. กลอนโคลง “ห้า” เป็นโคลงในแบบแผนของกาพย์วิชมุขมาลีอีกแบบหนึ่ง มีหลักเกณฑ์ดังนี้ โคลง ๑ บทมี ๔ วรรค วรรคหนึ่งมี ๕ คำ, การสัมผัสนอกคือคำท้ายของวรรคที่ ๑ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ของวรรค ๓, คำท้ายของวรรคที่ ๒ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ของวรรคที่ ๔, คำท้ายของวรรคที่ ๓ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ในวรรคที่ ๑ ของบทต่อไป (บทที่ ๒), คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ในวรรคที่ ๒ ของบทต่อไป (บทที่ ๒)

๓. โคลงมหาสินธุมาลี(โคลงเจ็ด)หรือ โคลงสี่สุภาพ มีหลักเกณฑ์ดังนี้ โคลงบทหนึ่งมี ๔ วรรค วรรคที่ ๑, ๒, ๓, มีคำวรรคละ ๗ คำ และวรรคที่ ๔ จะมีสร้อยอีก ๒ คำก็ได้ ส่วนวรรคที่ ๔ มี ๕ คำ รวม ๓๐ คำ คำสัมผัส คำสุดท้ายของวรรคที่ ๑ สัมผัสคำที่ ๕ ของวรรค ๒ และ ๓, คำที่ ๕ ของวรรคที่ ๔ สัมผัสกับคำที่ ๗ ของวรรคต่อไป (วรรคที่ ๒) การบังคับด้วยวรรคยুক্তเอกและโท บังคับดังนี้ วรรคที่ ๑ บังคับด้วยวรรคยুক্তเอกคำที่ ๕ บังคับด้วยวรรคยুক্তโทคำที่ ๕, วรรคที่ ๒ บังคับวรรคยুক্তเอกในคำที่ ๖ บังคับวรรคยুক্তโท ในคำที่ ๗, วรรคที่ ๓ บังคับวรรคยুক্তเอกในคำที่ ๗, วรรคที่ ๔ บังคับด้วยวรรคยুক্তเอกในคำที่ ๒ และ ๖ วรรคยুক্তโทในคำที่ ๕ และ ๗^{๑๑}

สรุปกาพย์เรื่อง ท้าวสุง ท้าวเจือง มหากาพย์แห่งอุษาคเนย์ แปลจากโบราณท้าวสุง ท้าวเจือง เก็บไว้ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ ตามทะเบียนเลขที่ ๓๘/๑ คู่ที่ ๑๓๐ ชั้นที่ ๓/๕ ผูก ๑ อักษรไทยน้อยเส้นจาร โดย มหาศิลา วีระวงส์ วรรณกรรมฉบับจะแบ่งออกเป็นสองภาคคือภาค

^{๑๑} ประคอง นิมมานเหมินท์, “มหากาพย์เรื่องท้าวบาเจือง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕๘-๒๐๒.

มนุษย์และภาคสวรรค์เป็นวรรณกรรมที่สามารถจะสะท้อนให้เห็นสังคม วัฒนธรรม การปกครอง อีต ครอบ ซึ่งแบ่งเป็น๑.โคลงสาร (กลอนลำ) กลอนอ่านหรือคำกลอนวิหขุมาลี๒.กลอนโคลง“ห้า” กาศวิหขุมาลีอีกแบบหนึ่ง ๓. โคลงมหาสินธุมาลี(โคลงเจ็ด)หรือ โคลงสี่สุภาพ

๒.๔ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง

แม้ว่าวรรณกรรมท้าวฮุ่ง ท้าวเจืองเป็นวรรณกรรมของชนชาติหลายเผ่า ล้านนา ล้านช้าง ลีปสองพันนา ไทดำ มอญ เขมร ขมุและสะเตียง เป็นวรรณกรรมเรื่องเล่าเกี่ยวกับตัวละครชื่อเจือง หรือเจียง โดยมากมีลักษณะเป็นวีรบุรุษทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม นอกจากนี้เจืองยังมีความสำคัญต่อความรู้สึกของชนเผ่าข่า แม้วหรือม้งในบางกลุ่ม ในฐานะที่เป็นเทพแห่งความหวังอีกด้วย^{๑๑} แต่ วรรณกรรมเรื่องนี้ยังได้แสดงถึง อิทธิพลของพุทธศาสนามีส่วนทำให้เกิดความเจริญอกงามในด้านอักษรศาสตร์ หลักการปกครอง และอื่นๆ จะเห็นได้จากกวีผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องท้าวฮุ่ง ท้าวเจืองมีความรู้ในภาษาบาลีสันสกฤตคืออย่างยิ่ง ได้นำคำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้เป็นจำนวนมากและเหมาะสม การใช้ภาษาบาลีสันสกฤตในวรรณกรรมฉบับนี้มีความสละสลวย ลึกซึ้ง มีจินตนาการ สอดแทรก วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้ประพันธ์ว่า มีความเป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิต เมื่อได้พิจารณาจากถ้อยความภาษาที่ใช้จะเห็นว่าแม้วรรณกรรมจะบรรยายให้เห็นถึงอิทธิพลความเชื่อดั้งเดิมในวิถีชีวิตของตัวละคร แต่ก็สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวคิดด้านพระพุทธศาสนาและพราหมณ์มีอิทธิพลต่อชนเผ่าผ่านผู้ประพันธ์อยู่น้อย แนวความคิดทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง สรุปได้ดังนี้

๒.๔.๑ หลักความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโลกและจักรวาล

แนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาลจากพุทธศาสนาในวรรณกรรมท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง ลักษณะการบรรยายของกวีเป็นลักษณะการบรรยายแบบธรรมดา และการเปรียบเทียบ คำศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อ ได้แก่ ชมพูทวีป สวรรค์หกชั้น ดาวดึงส์ เขาขุคนธร เขาพระสุเมรุ จตุโลกและไฟประลัยกัลป์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยศยิ่งเท่าฟ้า	ชมพู
ผู้ผ่านพื้นมนุสโลก	ชมพู
แม่งหนึ่ง วันคลาดคัล้อยลาที	ยุกันธร
พอเมื่อ สุรย์คลาดคัล้อยลับขอบ	เขาเสมมู

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗-๑๓๘.

โสมพราวเพียงพรหมยดา	ไตรโลก
หกแห่งสวรรค์ชั้นครุฑฟ้า	บ่เปรียบได้ถึงสอง
ถนัดยิ่งฮ้อนๆ ยิ่ง	ไฟกัลป์
คั้งนั้น จตุโลกฟ้าลงกุม	ช่วยชู

แนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับ โลกและจักรวาล จากบทกลอนวรรณกรรมข้างต้นจะพบว่า จะมีการนำคติความเชื่อของผู้สร้างโลก เทพดา เช่น ผู้ผ่านพื้นมนุษย์โลก ความเชื่อเรื่องเขาสมมุติ เรื่องพรหมยดา ปรากฏอยู่แต่ในพระพุทธศาสนานั้นความเชื่อเรื่องโลกและจักรวาล ปรากฏอยู่ในพระสูตรต่างๆ อาทิ อัครัญสูตร ทีฆนิกาย ปาฏิหาริยสูตร กล่าวถึงความเป็นมาของโลกและการกำเนิดมนุษย์ใน มหาปรินิพพานสูตร ทีฆนิกาย มหาวรรค กล่าวถึงลักษณะการตั้งอยู่ของโลกและการไหวของแผ่นดิน สัตตสุริยสูตร อังคุตรนิกาย สัตตนิบาต กล่าวถึงสมัยที่มีพระอาทิตย์หลายดวง เนมิราชชาดก กล่าวถึงภูเขา ๗ ลูก ในพุทธศตวรรษที่ ๑๐ แนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลได้รับการขยายความเพิ่มเติมมากขึ้นในรูปแบบอรรถกถา ในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ แนวคิดเรื่องโลกและจักรวาลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา^{๑๒} ซึ่งพระไตรปิฎกและอรรถกถาจะกล่าวถึงการเกิดโลกและจักรวาลในลักษณะที่มีเหตุปัจจัยจึงเกิดผลที่เกิดเป็นโลกและจักรวาลมากกว่าที่จะเป็นความเชื่อ

๒.๔.๒ หลักความคิดเรื่อง “กรรม”

จากบทกลอนวรรณกรรมท้าวสูงท้าวเจืองจะพบว่าจะมีความเชื่อ กิเลส กรรมหรือการกระทำ อันเป็น “เหตุ” และวิบากกรรมหรือผลการกระทำอันเป็น “ผล” ซึ่งในทางพุทธศาสนา กรรมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแห่งปัจจุสมุปบาท ซึ่งมี ๓ วัฏฏะ หรือ ไตรวัฏฏ์ คือ กิเลส กรรม และวิบาก ขยายความได้ว่ากิเลสเป็นเหตุให้ทำกรรมและวิบากเป็นผลที่ได้รับ^{๑๓} บทกลอนที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง ได้สื่อถึงความเชื่อในเรื่องกรรมของพระพุทธศาสนาดังจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำที่ปรากฏเหล่านี้มาใช้ ได้แก่ กัมมัง กัมมา

ฮอยที่ กัมมังแล้วกัมมา	เวียนคอบ
เวรังแล้วเวรา	ถ้วนบาป
วิบากเบื้องปางก่อน	กัมมัง แลฤา

^{๑๒} สมพงษ์ ปรีชาจินดาวิไล, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกุปปัตติ”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑-๒.

^{๑๓} พระราชวรมนูณี (ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับเดิม : กฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๒๖), หน้า ๘๔.

ตามบุญแต่งเนน	ในฟ้า
บัดนี้เวรณองต้องคิง	มรณม์มิ่ง
เป็นแต่ สมภารท้าวมีบุญ	ตั้งแต่
บ่ต่างเชื่อเป็นราช	วงส์เดียว
รือเล่าพางานเฮ็ดสิ่งสัง	ฉันนี้
ชาติที่ยังเทียวถ้ำสงสาร	รือเที่ยง อวนเอย
คำสุขคำทุกข์ใช้รือเว้น	หลิกหนี ได้เด

..เวียนคอบ...วิบากเบื้องปางก่อน ....เวรณอง....ตามบุญแต่ง.....เทียวถ้ำสงสาร.... จะเห็นได้ว่าได้ความเชื่อ ความเข้าใจใน ไตรวิภูมิ วิภูมิ ๓ “ว่าผู้ใดกระทำอะไรผลการกระทำนั้นจะตอบสนอง ซึ่งแนวคิดเรื่องสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิด”^{๑๔} แต่งโดยผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งซึ่งมีความต้องการเผยแพร่ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและเชื่อว่าเป็นการสะท้อนแนวความคิดความเชื่อของชนเผ่าในสมัยนั้นด้วย

๒.๔.๓ หลักความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเทพของชาวพุทธ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้เชื่อในเหตุและผลของการกระทำ”ไตรวิภูมิ”ในวรรณกรรมเรื่องท้าวสุงท้าวเจืองนี้ได้กล่าวถึง ได้แก่ พระอินทร์และพระพรหม พระอินทร์เป็นเทพอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีที่อยู่อันงดงาม ส่วนพรหมเป็นเทพอยู่ในสวรรค์ชั้นพรหม แบ่งออกเป็นรูปพรหม ๑๖ ชั้นและอรุปรหม ๔ ชั้น ซึ่งนำเป็นความเชื่ออีกส่วนหนึ่งของชนเผ่าในสมัยนั้น ซึ่งผู้ประพันธ์แสดงไว้ในวรรณกรรมนี้จึงกล่าวถึงพระอินทร์และพระพรหม เช่น ชมความงดงามของนางง่อมว่าเหมือนพระอินทร์वादหรือสร้าง

อรแอกิ่งคืออินทร	ลงเต็ม
เห็นอวลงามยิ่งอินทร	เอาตั้ง
หรือพระพรหม ที่เป็นเทพองค์หนึ่ง ปรากฏในคำประพันธ์ เช่น ใ้ว่า ดังเช่น	
ฝัวตายเมี้ยนเมื่อพรหม	ลคชั่ว
อาจใช้เมื่อเปรียบเทียบ เช่นเปรียบว่าไพเราะเหมือนเสียงพรหม	
ปีปายเสียงม่วนพรหม	กายฟ้า
หรือใช้ในการอ้อนวอนขอความช่วยเหลือของตัวละคร เช่น ท้าวเจืองอ้อนวอนให้พรหม	

ช่วย

^{๑๔} ไตรภูมิพระร่วง โดย พระยาลิไทย, (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๓), หน้า ๒๐๖-๒๐๘.

พรหมเทพเจ้าจอมฟ้า

ส่องญาณ แต่ถือน^๕

๒.๔.๔ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการปกครองประเทศ

๑. แนวคิดทางสังคมและการเมือง ประกอบด้วย (๑) จุดมุ่งหมายแห่งรัฐ ในยุคขุนเจือง ผู้ซึ่งเป็นนักรบของรัฐพะเยาเป็นบุคคลที่มีบุคลิกที่ต่างไปจากขุนจอมธรรมผู้เป็นพระราชบิดา กล่าวคือพระองค์ทรงเป็นผู้มุนะที่จะผนวกเอาดินแดนของอาณาจักรต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันโดยการขยายพระอำนาจไปสู่อาณาจักรต่าง ๆ ตั้งแต่อาณาจักรภูมามยาว (พะเยา) – อาณาจักรโยนก (หิรัญเงินยาง) – อาณาจักรล้านช้าง (หลวงพระบาง) – อาณาจักรไคแวก (แกว) หรือปัจจุบันคือ เวียดนามตอนเหนือ

๒. แนวความคิดเรื่องกษัตริยาธิปไตย พุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักการปกครองไว้หลายประการเช่น ธรรมมิกราช ธรรมราชา แต่ที่ท้าวเจืองนำมาใช้ประการหนึ่งคือ กษัตริยาธิปไตย (Monarchy Royalty) ^๖ กษัตริยาธิปไตยซึ่งมีลักษณะแห่งภาวะผู้นำเป็นการใช้ในการเริ่มต้นรวบรวมอาณาจักร ในเรื่องดังกล่าวนี้ ขุนจอมธรรม เป็นผู้วางรากฐานไว้โดยทรงให้ท้าวเจืองฝึกฝนทางด้านศิลปะศาสตร์ในแขนงวิชา ต่าง ๆ นานานับประการทั้งวิชาการทหารอันมีทั้งเชิงช้าง เชิงม้า เพลงอาวุธ เพลงหอก เพลงดาบ การปล้ำ เชิงมวย เป็นต้น จนชำนาญใช้ได้คล่องแคล่ว และได้ศึกษาถึงวิชาการอื่น ๆ อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ผังเมือง ชัยภูมิเมือง เป็นต้น ซึ่งการศึกษาศิลปวิทยาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้พระองค์จึงได้แสดงออกถึงภาวะผู้นำ นั่นก็หมายความว่าพระบิดาท้าวเจืองได้เข้าไปสร้างหรือส่งเสริมกิจกรรมที่จะไปมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน^๗ ซึ่งปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเมื่อพระองค์ได้ ๑๖ พระชันษาก็ได้เสด็จไปหยั่งเชิง ณ เมืองน่าน (บางตำนานกล่าวว่าเมืองพาน) โดยการเสด็จไปคล้องช้าง กิตติศัพท์ในครั้งนั้นเจ้าผู้ครองเมืองจึงยอม ยกธิดาชื่อจันทเทวี พร้อมช้าง ๑๐๐ เชือกให้กับขุนเจือง

^๕ ประคอง นิมมานเหมินท์, “พุทธศาสนากับมหากาพย์เรื่องท้าวบาเจืองและตำนานพระยาเจือง”, ใน ตำนานเกี่ยวกับท้าวสูงท้าวเจือง: มติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, รวบรวมจัดพิมพ์โดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่องสยาม, ๒๕๔๑) : หน้า ๑๐๗-๑๐๘.

^๖ ประยงค์ สุวรรณบุบผา, รัฐปรัชญาแนวคิดตะวันออก-ตะวันตก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียน สโตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔๐-๒๔๑.

^๗ ดิน ปรัชญพฤทธิ, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒๖.

เมื่อพระองค์มีพระชันษาได้ ๑๗ ก็เสด็จไปเมืองแพร์ เจ้าผู้ครองนครพระนามว่าพระยาภูมิ หรือ พรหมวังสะ เห็นเช่นนั้นจึงยกพระธิดาพระนามว่าแก้วกษัตริย์ พร้อมช้าง ๑๐๐ เชือกอีกนับได้ว่าการเสด็จไปในที่ต่าง ๆ ของขุนเจืองนั้นเป็นการแสดงถึงพระบรมเดชานุภาพ ที่ไม่ต้องรบแต่สามารถที่จะโน้มน้าวพระราชหฤทัยของเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ให้มาเป็นสมัครพรรคพวกโดยการส่งมอบบรรณาการเข้ามาสวามิภักดิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองอย่างรัฐน่านและแพร์ซึ่งเป็นรัฐอิสระที่มีความสัมพันธ์กับรัฐสุโขทัยมากกว่าที่จะมีความผูกพันกับรัฐพะเยา

ขณะขุนเจืองเมื่อชันษาได้ ๒๘ เมืองโยนกหิรัญเงินยาง ได้รับแจ้งข่าวจากอุปนิจิต (กองแมวมอง) แจ้งว่า ท้าวกวา และ แองกา มีกองทัพที่มีกำลังพลมากถึง ๑ ล้านคน และมีเสบียงที่สามารถอยู่สู้รบกับเมืองหิรัญเงินยางได้นานถึง ๓ ปีและกษัตริย์ผู้นำทัพแควมุงจะเอาชนะอย่างเดียวถึงกับสิ้นสัจจะวาจาและตั้งปณิธานไว้ว่าถ้าไม่สามารถตีเอาเมืองได้จะไม่เสด็จกลับเมืองแควยังทำให้ผู้นำรัฐอื่น ๆ ต่างหวาดผวาและเกรงกลัววามมีกันมาก และเวลานั้นขุนเงินสวรรคต ขุนชินผู้เป็นลุงขึ้นครองราชย์แทนพระราชบิดา สถานการณ์ตอนนั้นไม่มั่นคงมากนัก ทำให้เมืองประเทศราชหรืออาณาจักรอื่น ๆ เห็นว่าเป็นโอกาสจึงกรีธาทัพเข้ามาตีเมืองศูนย์กลางรัฐอย่างหิรัญเงินยาง ขุนชินจึงเรียกเหล่าเสนาอำมาตย์เข้ามาปรึกษา เมื่อพระองค์ทรงปริวิตกและประเมินกำลังแล้วจะเสียเมืองแน่ พระองค์จึงแสวงหาทางออกที่ดีที่สุด และบรรดาเหล่าแม่ทัพนายกองเห็นพ้องต้องกันที่จะอัญเชิญขุนเจืองเสด็จมาช่วยรบ โดยได้ยกเหตุผลชี้แจงความจำเป็นต่าง ๆ ว่าจะเสียเมืองให้แก่คนอื่น ผู้ยกให้หลานตัวเองคือขุนเจืองดีกว่า จึงได้ส่งหมื่นพิจิตร์ไปแจ้งแก่ขุนเจือง ณ เมืองภูคามยาว พร้อมกับได้ให้สัญญาว่าบำเหน็จรางวัล โดยจะยกเมืองให้ครองด้วยแต่ขุนเจืองกลับมีใจที่หึกเหิมอยากที่จะเข้าสู่สนามรบ และเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ขุนเจืองจะใช้เป็นข้ออ้าง ในการรวบรวมรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ให้เป็นปึกแผ่นเดียว

๓. หลักการวางเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ในยุคขุนเจืองการเมืองการปกครองยังเป็นแบบนครรัฐ (City State) ยังไม่มีรัฐใดเป็นศูนย์กลางปกครองอย่างแท้จริง ที่มีก็เป็นเพียงความสัมพันธ์เฉพาะตัวของกษัตริย์เมื่อสิ้นรัชสมัยก็จะมีการเปลี่ยนผู้นำใหม่เปลี่ยนเมืองศูนย์กลางใหม่ทั้งนี้กษัตริย์พระองค์ไหนมีความเข้มแข็งกว่า มีความสามารถมากกว่าก็จะทำการปราบปรามใหม่อีกครั้งหนึ่ง จุดนี้เองขุนเจืองจึงมองเหตุการณ์แควประชิดเมืองหิรัญเงินยางเป็นโอกาสอันดีที่จะแสดงฝีมือทางการทหารให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้คน และพระองค์มีเป้าหมายที่จะสร้างรัฐพะเยาให้เป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองให้ได้ การได้ช้างพานคำและคำทำนายที่ว่าจะสามารถปราบเมืองได้ครั้งทวีปนั้นก็เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทหารเป็นอย่างดี นับได้ว่าขุนเจืองทรงมีพฤติกรรมทางการเมืองระหว่างรัฐคือการปราบปรามและรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น

โดยมีผู้นำคนเดียวกันภายใต้กฎระเบียบอันเดียวกันเพื่อความสงบประโยชน์และความผาสุกแก่ประชาชนในภูมิภาคนี้

๔. หลักการสร้างอาณาจักร

หลักการในการสร้างอาณาจักรจากรวมกรรมท้าวสูง ท้าวเจียง เมื่อวิเคราะห์แล้วจะมีอยู่ ๕ ประการนี้ เพื่อตรวจสอบตัวเองและสามารถทำการประเมินกำลังพร้อมทั้งสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้ คือหลักการปกครอง หลักดินฟ้าอากาศ หลักภูมิประเทศ หลักแม่ทัพ และหลักระเบียบวินัย^{๑๘} ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

๑) หลักแห่งการปกครอง หลักการนี้จะประกอบไปด้วยการสร้างแนวความคิดและความเชื่อร่วมกันระหว่างพ่อขุน(ผู้ปกครอง)และประชาชนว่า พ่อขุนนั้นมีเป้าหมายแห่งรัฐอย่างไร และเพื่ออะไร ในตำนานไม่ปรากฏว่าขุนเจืองจะมีเป้าหมายที่ชัดเจน แต่กระนั้นหากเข้าไปศึกษาถึงพฤติกรรมของพระองค์แล้วจะได้แนวคิดดังนี้ เมื่อผู้ครองรัฐเดิมเสื่อมอำนาจนครรัฐนั้นก็เสื่อมอำนาจตาม หรือผลัดเปลี่ยนตามเจ้าผู้ครองรัฐ จะมีการยกทัพมาแย่งชิง หรือประลองกำลัง แต่ละรัฐจะมีอิสระทั้งการปกครองและนโยบาย ข้อนี้ขุนเจืองธรรมิกราชได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะกำราบรัฐแควเพราะเมืองหิรัญเงินยางนี้นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางของรัฐของสมเด็จพระเจ้าพ่อขุนเงินจึงอาสาผู้ศึกในครั้งนี้ด้วย และต้องการที่จะให้รัฐเหล่านั้นให้เชื่อฟังและมีกฎเกณฑ์เดียวกัน สังคมเดียวกัน โดยการปราบปราม, ยึดครอง, รวบรวม และมอบหมายให้เจ้าผู้ครองเดิมได้ปกครองต่อไป ดังปรากฏในระยะเวลาต่อมาว่าแต่ละรัฐมักอ้างขุนเจืองเป็นบรรพบุรุษแห่งตน^{๑๙}

๒) หลักของดินฟ้าอากาศ ในหลักการข้อนี้สภาพความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศทำให้ผู้คนในยุคหนึ่งที่มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับผี วิญญาณและเทพเจ้า เป็นแนวคิดดั้งเดิมอยู่แล้ว เช่น ชนพื้นเมือง โดยเฉพาะผู้คนในแถบถิ่นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง มักจะนับถือผีหรือเชื่อว่าเหตุการณ์ต่างคือผีเป็นผู้กระทำ เช่น ผีแม่น้ำ ผีภูเขา ผีบ้าน ผีเรือน เป็นต้น, จีนเชื่อเรื่องฟ้าลิขิต หรือบงการชีวิตมนุษย์ เวลาจะคิดจะทำอะไรก็อิงอาศัยฟ้าหรือสวรรค์ที่อยู่เบื้องบนเพราะท่านได้จับตามองดูเราอยู่ตลอดเวลา แม้ฮ่องเต้ก็ยังถือว่าถูกประทานมาจากฟ้า หรือเป็นโอรสสวรรค์^{๒๐}

^{๑๘} แปลโดย อดุลย์ รัตนมันเกษม, พิชัยยุทธ์ ชูนว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑.

^{๑๙} มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, วรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ตรีศวิน, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

^{๒๐} พระมหาศรบริบรตกร อธิธรรมโม, มรรคาแห่งชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (พะเยา : กอบคำการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑-๔

หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือเชื่อนิมิต เป็นหลักในการสร้างขวัญและกำลังใจ ในยุคขุนเจืองได้สร้างนิมิตเพื่อเสริมบารมีพระองค์ และสร้างความหึกเหิมให้กับกำลังพล ในตอนที่ได้ช้างพานคำ ดังนี้

ในราตรีหนึ่งขุนเจืองทรงพระศุบินว่า เทวดามายบอกให้ว่าช้างจะล่องน้ำมา ถ้าพระองค์จับเอาตัวแรกจักได้ปราบเมืองตลอดทวีปทั้ง ๔ ถ้าทรงจับตัวที่ ๒ จักได้ปราบเอาชมพูทวีป ถ้าทรงจับเอาตัวที่ ๓ จักปราบได้ทั้งทวีป ดังนั้นจึงให้รออยู่บริเวณท่าน้ำ ในเรื่องดังกล่าวนี้พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ) อ้างในพระธรรมวิมลโมลี ว่าก่อนที่ขุนเจืองจะได้ช้างพานคำตัวนี้ ในวันหนึ่งเวลาใกล้รุ่งมีเทวดามายบอกว่าถ้าหาราชชวยได้ช้างเผือกตัวประเสริฐ ซึ่งมีอยู่ ๓ ตัว คือตัวที่หนึ่งชื่อว่า งาไฟ ครั้นเดินทางไปทางไหนไปจะไหม้ที่นั่น ตัวที่สอง ชื่อ อ้ายก้างาเขียวแดง ทีเดียวตายทั้งหมู่ ตัวที่สามชื่อว่า พานคำ จักนำท่านไปปราบทวีปได้ ท่านต้องการตัวไหนก็ให้คัดเลือกเอาตามใจเถิด ในทันใดนั้นขุนเจืองก็ทรงลั่นพระวาจาว่า เราจะเอาช้างพานคำ ฝ่ายเทวดากล่าวต่อไปว่า พรุ่งนี้เช้าท่านจงไปคอยอยู่ที่ท่าน้ำแม่คำ คอยจับเอาเถิด พอวันรุ่งขึ้นเวลาเช้าขุนเจืองก็ไปคอย ณ ท่าน้ำ พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นพญานาค ๓ ตัวล่องมาตามลำน้ำแม่คำ ตัวที่ ๑ และ ๒ เลยไปจึงจับไม่ได้ พอถึงตัวที่ ๓ ล่องมาก็ลงจับเอาพอจับได้นาคนั้นก็กลายเป็นช้างทันทีจึงนำเข้าสู่ตัวเมือง ต่อมาให้ชื่อว่า ช้างพานคำ

๓) หลักของภูมิประเทศ ในหลักนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภูมิศาสตร์-รัฐศาสตร์ การคำนวณหนทาง, ระยะทาง และพื้นที่ หรือช่วยภูมิในการเดินทาง ด้วยเหตุที่ขุนเจืองธรรมิกราชได้มีการทำศึกสงครามติดพันและมีการสู้รบตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์นี้เอง ในหนังสือเรื่องของชนชาติไทย พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ) อ้างในพระธรรมวิมลโมลี ว่าตอนที่ขุนเจืองนำกองทัพบุกตีเมืองต่างๆ ประกอบไปด้วย เมืองโกสัมพี เมืองศรีนคราษฎร์ เมืองสาวัตถี เมืองหงสาวดี เมืองอโยธยา เมืองจันทบุรี ล้านช้าง และแควแมนตาตอก หรือเขมรดำ หรืออย่างยกทัพไปช่วยเขมรทำศึกกับจาม เป็นต้น

๔) หลักแห่งแม่ทัพ หลักการข้อนี้ขุนเจืองได้นำทัพไปปราบ และถึงลาว, พม่าบางส่วน, จีนตอนใต้, เวียดนามตอนเหนือ และยังมีคำสั่งทัพไปช่วยเขมรรบอีกด้วยในฐานะเป็นพันธมิตรต่อกัน นับได้ว่าขุนเจืองธรรมิกราชพระองค์นี้ พระองค์ทรงมีกองทัพอันเกรียงไกร แม้จะไม่ปรากฏว่าชื่อขุนศึกที่เด่น ๆ ก็ตาม แต่ความมีกองทัพอันเข้มแข็งอย่างนี้จึงต้องประกอบไปด้วยแม่ทัพนายกองที่มีความสามารถทั้งทางด้านการรบ สติปัญญาที่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ มีความกล้าหาญชาญชัย มีความเข้มงวดกวดขัน และที่สำคัญคือความเด็ดขาด ซึ่งบั่นปลายชีวิตของพระองค์ ๆ สู้รบจนสวรรคตในสนามรบ กองทัพหรือแม่ทัพนายกองของพระองค์ไม่ได้ตื่นตกใจกลัวอย่างรณลานจนหลบหนี หรือถอยทัพอย่างไม่เป็นขบวน หากแต่เป็นการเข้าไปต่อสู้แล้วแย่ง

พระศพนำกลับมาฝังเมืองหิรัญเงินยาง และแพ้เพราะผู้นำตายมิใช่แพ้แบบเสียกระบวณฑัพ ซึ่งแม่ทัพนายกองเหล่านี้ต้องมีความพร้อมและกล้าหาญ มีสติปัญญาและที่จะออกรบ

๕) หลักระเบียบวินัย หลักการนี้ถือเป็นสุดยอดของกองทัพของขุนเจืองเพราะทหารมีระเบียบวินัย, มีการจัดกระบวณฑัพที่ดี, การแต่งกาย, มีอาวุธยุทโธปกรณ์พร้อม จนขุนเจืองจอมทัพสยามลุ่มน้ำกกได้พระนามและการกล่าวถึงพระองค์ ๓๓ พระนาม โดยมีประเทศที่อยู่ในอาณาเขตพระราชอำนาจของขุนเจืองถึง ๖ ประเทศในแถบถิ่นลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วยบางส่วนของไทย พม่า ลาว จีน เวียดนาม และเขมร

๒.๔.๕ หลักการทำสงคราม เมื่อดูตามหลักการดังกล่าวนี้ขุนเจืองได้จัดเตรียมตามหลักการ ๓ ประการดังนี้^{๒๐}

๑) หลักการเตรียมอาวุธยุทโธปกรณ์ คือเตรียมรถศึก, ม้าศึก และรถชนสัมภาระให้มาก ในกลยุทธ์ขุนวุกกล่าวไว้ถ้าจะให้ดีต้องมีมากถึงอย่างละ ๑,๐๐๐ คัน

๒) หลักการเตรียมทหาร คือมีการฝึกซ้อมทหารให้มีการพร้อมในการรบอีกนับแสน นาย และในจำนวนทหารเหล่านี้พร้อมที่จะส่งเสบียงไปไกลถึง ๑,๐๐๐ ลี้ได้

๓) หลักการเตรียมเงินสำรองท้องพระคลัง คือการใช้จ่ายทั้งในการข่าวกรอง, ยุทธภัณฑ์, การซ่อมบำรุงยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีศึกแถวประชิดเมืองหิรัญเงินยางนั้น ขุนเจืองได้จัดกระบวณฑัพและส่งหน่วยข่าวกรองออกไปดังนี้

(๑) สร้างอุดมการณ์ ขุนเจืองได้รับทราบข่าวที่ขุนชินผู้เป็นลุงแจ้งความประสงค์มาที่ทรงดีพระทัยที่จะได้ออกรบตามอุปนิสัย ๑ ดีพระทัยที่จะได้เมืองเพิ่มขึ้นมา ๑ ดีพระทัยที่จะได้สร้างรัฐพะเยาให้เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ๑ (ตามตำนานกล่าวถึงตอนนี้เอาไว้ว่า พระองค์ทรงดีพระทัยเสมือนพระอินทร์จักได้รมไอศวรร)

(๒) ส่งหน่วยข่าวกรอง จรชน ขุนเจืองได้ส่งนันทเสนาขุนศึกคู่พระทัยเดินทางเป็นทัพหน้าไปกับหมื่นพิจิตร เพื่อไปส่งข่าวบอกขุนชินผู้เป็นลุงว่าให้เตรียมกำลังและให้ต่อสู้อย่างห้าวหาญ เข้มแข็งก่อน ประมาณ ๑ เดือนทัพจากภูคามยาวจะไปถึง ในการนี้ยังได้ศึกษาการจัดทัพและประเมินกำลังข้าศึกไปด้วย

^{๒๐} อุดลย์ รัตนมันเกษม (แปล), พิชัยยุทธ์ขุนวุก, (กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๓๘), หน้า

(๓.๓) ระดมพลจากเมืองต่าง ๆ ทรงเรียกระดมไพร่พลทั้งเมืองพะเยา หรือภูมามยาวอันเป็นศูนย์กลางแห่งรัฐ, เมืองล่อ, เมืองเทิง, ชะลาว, เชียงแรง, เมืองหงาว, เมืองออย, พราน (พาน), งาว, แซ่เลียง, เชียงแซ่คืด, หนองขวาง, แซ่หลวง, แซ่ห่ม และ เมืองวัง เป็นต้น

(๓.๔) จัดวางกำลัง-กองหนุน ทรงมอบภาระให้ขุนของพระอนุชาคุณแลร์กษาบ้านเมือง

(๓.๕) รถศึก-รถเสียบียงพร้อม ทรงมีกำลังพลประมาณ ๓๐,๐๐๐ นาย ช้างศึก ๑,๐๐๐ เชือก ม้าศึก ๑๐,๐๐๐ ตัว

(๓.๖) กองทัพพร้อม เมืองหนองหลวง เมืองพื้ม จัดรีพลมาสมทบอีก ๓๓๓,๐๐๐ นาย, ช้างศึก ๗,๐๐๐ เชือก, ม้าศึก ๓๐,๐๐๐ ตัว

๒.๔.๖ หลักธรรมิกราช

จากวรรณกรรมเรื่องท้าวสุ่งท้าวเจือง ถูกนำมาวิเคราะห์หลายประเด็นดังที่กล่าวมาแล้วแต่มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาวิจัยคือ ความเป็นธรรมิกราชของท้าวเจืองจนมีการแต่งเป็นวรรณกรรมที่ชื่อว่า“ขุนเจืองธรรมิกราช”แต่ธรรมิกราชคืออะไรพุทธศาสนากล่าวถึงเรื่องนี้อย่างไร

(๑) หลักธรรมิกราชในพระพุทธศาสนา

ธรรมิกราช เป็นคำที่สนธิระหว่างคำว่า “ธรรมิก” และ “ราช” โดยความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของคำว่า ธรรมิก ไว้ว่า ประกอบในธรรม, ประพฤติเป็นธรรม, ทรงธรรม และคำว่า ราชา หมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน เมื่อนำความของคำว่า ธรรมิก และ ราช มาผนวกกัน จะให้ความหมายที่เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นว่า “ธรรมิกราช” นั้น หมายถึง ผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรม^{๒๒}

จากปรากฏการณ์ในอดีตถือว่า ธรรมิกราชพระองค์แรกก็คือพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะทรงตรัสรู้ ธรรม ทรงปฏิบัติธรรมด้วยความเคารพ และทรงเผยแผ่ธรรม พระพุทธองค์เคยรับสั่งไว้ใน อัครัญสูตรถึงการกำเนิดการปกครองและวาระต่างๆ โดยสรุปก็คือ การปกครองเกิดจากความขัดแย้งอันเกิดจากความโลภและการแย่งชิงทรัพยากรของมนุษย์ จึงต้องมีการเลือกหัวหน้าขึ้นเรียกว่า มหาชนสมมุติขึ้นมา และเมื่อเลือกให้มาแบ่งเขตสาธิเกศตรจึงเรียกว่า กษัตริย์และเหตุนี้จึงชื่อว่า “เจ้าแผ่นดิน” และเพราะทำความสุขใจให้ประชาชนจึงเรียกว่า ราชาและวาระพราหมณ์ แพศย์ ศูทร ก็เกิดจากการสมมุติตามๆ กันมา ทั้ง ๔ วาระนี้ ผู้ใดประกอบกรรมเลวก็ย่อมไปทุกคติ ผู้ใดประกอบกรรมดีก็ย่อมไปสุคติ และทรงสรุปว่า “กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่ชน ผู้ถือโคตร ท่านผู้ถึงพร้อมถึงวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสุด ในหมู่เทวดาและมนุษย์”

^{๒๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๓.

โดยสรุป คือ พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า ผู้ใดยึดพระธรรมอย่างพราหมณ์ก็จะถือว่ากษัตริย์ดีที่สุดใน แต่พระองค์ไม่เห็นด้วย พระองค์สรรเสริญผู้ประพฤติธรรม โดยเฉพาะผู้มีวิชาและจรณะอย่างพระพุทธองค์และพระอรหันต์เหล่านั้น แลประเสริฐกว่ากษัตริย์เป็นไหนๆ ดังนั้น กษัตริย์ผู้ประกอบด้วยธรรมและประพฤติธรรมแล้วนั้น จึงจะถือว่าดีที่สุดและเรียกขานกันว่า “ธรรมิกราช”

พระพุทธองค์จึงรับสั่ง “ดูก่อนภิกษุ ! จักรพรรดิราช ผู้ประกอบในธรรมเป็นธรรมราชา อาศัยธรรมอย่างเดียว สักการะธรรม เคารพธรรม นอบน้อมธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นยอด มีธรรมเป็นอธิบดี ย่อมจัดการอารักขาป้องกัน และคุ้มครองโดยชอบธรรมในหมู่มชน ในราชสำนัก ในกษัตริย์ที่เป็นเมืองนอก ในหมู่พล ในพราหมณ์และคหบดี ในราษฎรชาวนิคมนและชนบท ในสมณะและพราหมณ์และในเนื้อและนกกทั้งหลาย ชื่อว่าเป็นผู้ยังจักรให้เป็นไปโดยธรรม และเป็นจักรที่มนุษย์ใดๆ ผู้เป็นข้าศึกไม่อาจหมุนกลับได้...”^{๒๓} และทรงเน้นในจักกวัตตสูตรหรือพระสูตรว่าด้วยพระเจ้าจักรพรรดิว่าธรรมะอันพระเจ้าจักรพรรดิต้องปฏิบัติ นั่นคือศีล และมีหิริ-โอตตปปะ และจักกวัตตวัตร ๔ อันเป็นธรรมาธิปไตย ทรงตัดสินทุกสิ่งด้วยธรรมหรือความถูกต้อง ทรงคุ้มครองป้องกันโดยชอบแก่คนทั้งแผ่นดิน ทรงปราบปรามการอธรรมหรือความชั่วทั้งปวง ฆานานุประทานปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ผู้ยากไร้ สมณะพราหมณ์ปริภุจจาแสวงปัญญาและธรรมด้วยการสนทนากับสมณะพราหมณ์ผู้ประพฤติธรรม

เมื่อไทยได้อพยพมาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ได้รับวัฒนธรรมมอญจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาเจือปน ก็เข้ากันได้สนิท มีความนิยมที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ธรรมิกราช คุจตั้งพระเจ้ามหาสมมตราชแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรงบำเพ็ญ ทศพิชราชธรรม ๑๐ ประการ ทรงประกอบ “ราชสังคหัตถุ ๔ ประการ ” และดำรงพระองค์อยู่ใน “จักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ ” ผู้นำตามแนวพุทธศาสนามาใช้ในทางโลก ทศพิชราชธรรม หรือ ทศพิชราชธรรม ๑๐ คือ จริยวัตร ๑๐ ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรม ประจำพระองค์ หรือเป็น คุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ปกครองดับสูงก็พึงใช้หลักธรรมเหล่านี้ ทศพิชราชธรรม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ราชธรรม ๑๐” ดังนั้น ทศพิชราชธรรม หรือ ธรรมะ สำหรับนักปกครอง ๑๐ ประการ เพื่อให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันจึงอธิบายตามแนวทางของท่านพุทธทาส ประกอบด้วย^{๒๔}

^{๒๓} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๕๓.

^{๒๔} พุทธทาสภิกขุ, ทศพิชราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๔๐.

๑. ทานัง คือ ทาน ใ้แล้วจะมีผลเป็นความผูกพัน เป็นการสร้างสรรค์ความสุข เพราะจิตที่คิดจะใ้ให้นั้น สบายกว่าจิตที่คิดจะเอา ผู้ใ้เรียกว่า “ทายก” ผู้รับเรียกว่า “ปฏิบัติกาหก” ผู้ใ้ทานอย่าไปคิดว่าผู้รับเป็นขอทานหรือคนต่ำต้อย ใ้แล้วไม่ล้าเลิกบุญคุณ อุดมการณ์สูงสุดของการใ้ทานคือ จาคะ แปลว่า สละ เป็นไปเพื่อการลดกิเลส คือ โลภะของเราเอง เป็นการสละความตระหนี่ของตนเอง และเป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวได้อีกด้วย การใ้ทานบางครั้งเป็นลักษณะจาคะ คือ ไม่สนใจผู้รับ เช่น การเอาสิ่งของวางไว้ริมถนน ใ้ใครก็ได้มาหยิบเอาไปใช้ประโยชน์ การถวายสังฆทานก็เป็นแบบ จาคะ คือ ไม่เจาะจงพระรูปไหน ซึ่งจะฝึกใ้เราเป็นคนใจกว้าง ไม่เลือกที่รักเกลียดที่ชิงการบริหารเชิงพุทธในเรื่อง การใ้ทาน มี 3 อย่าง คือ วัตถุทาน คือ การใ้วัตถุธรรมทาน คือ การใ้ธรรมะ (เลิศกว่าทานทั้งปวง) อภัยทาน คือ การใ้ภัย (ยกโทษใ้)^{๒๕}

๒. คีล (สีลัง, สีละ) สีล (คีล) แปลว่า ปกติ ภาวะปกติ ไม่มีอะไรวุ่นวาย หรือเหตุใ้ทำให้เกิดภาวะปกติ รวมถึงการประพฤติปฏิบัติ การจัดการกระทำใ้เกิดภาวะปกติด้วย คีลจึงเป็นข้อกำหนดที่อยู่ในรูปแบบของระเบียบ วินัย ปฏิบัติทั้งหลาย เรียกว่า คีล โดยปริยัติ (วิชาความรู้) การรักษาระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์นั้นๆ ไว้ได้ เรียกว่า คีล โดยการปฏิบัติ ประพฤติ หรือกระทำ (ปฏิบัติ) ผลที่เกิดขึ้น จากการกระทำรักษาระเบียบกฎเกณฑ์นั้นๆ ใ้เกิดความสุขเป็นปกติ เรียกว่า คีล โดยผลแห่งการกระทำ (ปฏิบัติ)^{๒๖}

คีล มี คีล ๕ คีล ๘ คีล ๑๐ และคีล ๒๒๗ คีลที่จำเป็นแก่มนุษย์ปุถุชนทั่วไป เพียงแค่คีล ๕ ก็เพียงพอแล้ว คีล ๕ ประกอบด้วย

คีลข้อที่ ๑ ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของคน สัตว์ ต้นไม้ ความหมายของประทุษร้าย มีตั้งแต่ใ้บาดเจ็บจนถึงตาย คีลข้อที่ ๒ ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่นใ้เสียหาย นั่นคือการทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นก็ผิดศีลข้อนี้เช่นกัน คีลข้อที่ ๓ ไม่ประทุษร้ายของรักของผู้อื่น ไม่ใช่เฉพาะแต่เรื่องขู้สาวเท่านั้น การประทุษร้ายต่อของรักของผู้อื่น เช่น ของเล่นเด็กที่เป็นของรักของเด็กนั้น ก็ผิดศีลข้อนี้ คีลข้อที่ ๔ ไม่ประทุษร้ายความถูกต้อง เป็นธรรมของผู้อื่นด้วยการใ้วาจาเป็นเครื่องมือ มีพูดปด พูดต่อเสียด พูดเพื่อเจ้า พูดคำหยาบ คีลข้อที่ ๕ ไม่ประทุษร้ายความมิตติสมปฤติ ปกติภาวะของตน ด้วยสิ่งซึ่งตรงกันข้ามใ้สูญเสียมิตติสมปฤติ เช่น สุรา เมรัย ยาเสพติด ขาด คีลข้อนี้มีความผิดปกติตั้งแต่องศาของบาปน้อยจนถึงบาปมาก เช่น กินน้อยๆ พอหลับสบาย จนถึงกินจนขาดสติ แล้วไปทำผิดศีลข้ออื่น ตั้งแต่ฆ่าสัตว์ ถักขโมย ปล้นจี้ ผิดลูกผิดเมียเขา

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๓. บริจาค (ปะริจาคัง, ปริจาคะ) แปลว่า การสละโดยรอบ เป็นการให้สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรอยู่ในตนออกไป โดยไม่ต้องมีผู้รับ เพราะสิ่งที่สละเป็นของไม่ดี เช่น กิเลส และความเห็นแก่ตัว แตกต่างจากทาน (ทาน) นั้นต้องมีผู้รับ “ให้สละทรัพย์ เพื่อรักษาอวัยวะ สละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต” คำสอนนี้ ตรงกับหลักการคำนวณผลตอบแทนการลงทุน เพราะเป็นการสอนให้รู้จักสละของที่มีคุณค่าน้อย เพื่อสิ่งที่มีความสำคัญสูงกว่า เช่นเดียวกันกับคำสอนที่ว่า “ให้เสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม”^{๒๗}

การบริจาค เป็นการบริจาคกิเลสออกไป ให้ตัวกู ของกูหมดไป สละสิ่งที่ไม่ควรมียังตนออกไป เช่น ความเห็นผิด (มิจฉาทิฐิ) และการปฏิบัติที่ผิดไป ได้แก่ การพูดที่ผิด การงานที่ผิด สติที่ผิด สมานที่ผิด ให้แก้ไขด้วยความเห็นที่ถูกต้อง และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ให้ละความเห็นแก่ตัว ถ้านายจ้างเห็นแก่ตัว ลูกจ้างเห็นแก่ตัวกันอย่างเต็มที่ ก็ยากที่จะเกิดสันติสุขและสันติภาพได้

๔. ซื่อตรง (อาชชะวัง, อาชชะ) หมายถึง ความตรง ความเปิดเผย ไม่เกิดโทษเกิดภัย ไม่เกิดอันตรายใดๆ เป็นที่ไว้วางใจได้ต่อหน้าที่ที่จะต้องทำให้ถูกต้องเหมาะสมเพียงพอต่อความเป็นมนุษย์อย่างบริสุทธิ์ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อกฎธรรมชาติ

ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อตนเอง และผู้อื่น ไม่มีมாயาสา โดยล่อลวงผู้อื่น ทั้งนี้โดยมีหิริ (ความละอายใจ) และ โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) ทำให้ไม่ทำผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

“ความซื่อตรงเป็นรากฐานของธรรมาธิปไตย” ถ้าประชาธิปไตยที่มีความซื่อตรง มีธรรมะ ก็จะเป็น “ซัหมมิกประชาธิปไตย” ตรงกันข้ามประชาธิปไตยที่มีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ของพรรค ก็จะเกิดความไม่สงบสุข

ความตรง มี “ตรงต่อวาจา” คือ ไม่พูดหลอกลวงใคร “ตรงต่อผู้อื่น” คือ ไม่หลอกลวงใคร ไม่ขบถหักหลังใคร “ตรงต่อการกระทำ” คือ ไม่มีมายากระทำหลอกล่อลวงใคร เพื่อหวังประโยชน์จากคนอื่น “ตรงต่อเวลา” คือ เวลาที่สมควรจะทำอะไร ก็ตรงต่อเวลาที่ทำงานนั้น ตามที่ตัวเองกำหนด หรือกำหนดกับใคร หรือที่ผู้อื่นกำหนดไว้ โดยไม่ผิดเพี้ยน ไม่บิดพลิ้ว โดยไม่ต้องแก้ตัว “ตรงต่อตัวเอง” คือ ตรงต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง “ตรงต่อธรรมะ” คือ ตรงต่อกฎความจริงที่เป็นไปในตน “ตรงต่อความตรง” คือ ตรงต่อความยุติธรรมที่มีอยู่ ถูกตรงตามความจริงที่ว่าควรจะเป็นอย่างไร จนถึงตรงต่อพระรัตนตรัยอันเป็นที่ยึดถือสูงสุด แล้วตรงต่อโลกุตตระ ตรงต่อนิพพาน ตรงต่อความเป็นเช่นนั้นเองของธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวง “ตรงต่อการทำงาน” คือ ตรงต่อการทำงานที่ตนเองทำอยู่

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

การนำกลุ่มต้องการคนตรง ผู้นำก็ตรง ผู้ตามก็ตรง ถ้าใช้ “พระเจ้า” ต้องใช้ด้วยความ “เมตตา” ไม่ใช่ทำไปด้วยความลำเอียง และความโกรธแค้น แต่ถ้าจะใช้ “พระคุณ” ต้องใช้ด้วย “ปัญญา” กำกับไว้ด้วย มิเช่นนั้นการช่วยเหลือก็จะกลายเป็นให้ผลร้ายต่อผู้ให้หรือต่อผู้รับ^{๒๘}

๕. อ่อนน้อมถ่อมตน (มัทพะวัง, มัทพะ, มัทพะวะ) แปลว่า ความอ่อนโยน ทั้งอ่อนโยน ภายนอก ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องติดต่อด้วย และอ่อนโยนภายในกับจิตใจของตนเอง จิตใจที่อ่อนโยนแล้วเหมาะสมที่จะปฏิบัติธรรมอันสูงขึ้น ไปได้ทุกอย่างทุกประการจนสำเร็จประโยชน์

ธรรมะนี้อยู่ในรูปของเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่แท้จริง จะเป็นเหมือนกับน้ำดับไฟ ในทางวิญญาน คือ ความอ่อนโยน ที่ดับความโกรธ ความกระด้าง ของผู้อื่น ปราศจากการขัดแย้งใดๆ

ผู้นำที่ดีควรเป็นผู้ถ่อมตน ไม่ถือตัวตน ไม่อวดคือถือดี ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์หรือกิเลสของตน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีอหิชาศัยอ่อนโยน นุ่มนวลต่อผู้น้อยอยู่เสมอ มีการปฏิสันถารต้อนรับต่อผู้น้อย และผู้มาเยือน ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์ตามคติที่ว่า “ไม้อ้อ ไม้อ่อน บ่ ห่อนหัก” หมายความว่ามันลู่ไปได้ตามลม ไม่ต้องหัก “หักค้ำพรวดด้วยหัวเข่า” จะใช้ความแข็งกระด้างหักค้ำพรวดยอมไม่สำเร็จ พุทธศาสนาที่นุ่มนวล ใช้หลักเหตุผล(กรรม) ทำผิดทางอายตนะ ทวารทั้ง 6 หรือประตูของกิเลส) ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ หรือการกระทำที่ถูกต้อง ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

“จิตที่เป็นสมาธิ เป็นจิตที่อ่อนโยนที่สุด นุ่มนวลที่สุด ควรแก่การงานมากที่สุด” นั่นคือสามารถจะปั้นหรือตัดแปลงรูปให้เป็นอะไรได้ตั้งใจหมาย เพราะมีความบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส รบกวน และใจมีความตั้งมั่นต่อการงานนั้นๆ^{๒๙}

๖. กำจัดบาป (ตะปิง, ตะปะ, ตะบะ, ตะปะ, ตะโป) หมายถึง ธรรมะที่เผากิเลส หรือ การเผาบาปหรือกิเลส หรือความชั่วทั้งปวง หรือความเห็นแก่ตัว รวมไปถึงอิทธิบาท ๔ การเผาบาป หรือกิเลส ที่เป็นรากเหง้าของอกุศล และความชั่วทั้งหลาย กิเลสคือ โลภะ (โลภ) โทสะ (โกรธ) โมหะ (หลง) ตะบะ มีเพื่อบังคับตนเองไม่ให้มีกิเลส ถ้าไม่มีตะบะ ก็จะมีแต่กิเลส^{๓๐}

๗. ไม่โกรธ (อ๊กโกั้ง, อ๊กโกั้ง, อ๊กโกระ, อ๊กโกระ, อะโกั้ง) หมายถึง ความไม่กำเริบภายใน (กลุ่มอยู่ในใจ) และไม่มีความกำเริบภายนอก (ทำร้ายผู้อื่น) หรือหมายถึง ผู้ที่มีจิตไม่กำเริบ เพราะ อนุชารมณ (สิ่งที่ไม่พอใจ) ใดๆ ก็ตาม หรือความไม่โกรธ หรือความที่ใครๆ ก็ทำให้โกรธไม่ได้

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

ธรรมะที่ช่วยไม่ให้โกรธ มี “พรหมวิหาร ๔” ได้แก่ เมตตา คือ ปราบปรามให้ทุกคนเป็นสุข กรุณา คือ ช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี โดยไม่มีจิตริษยา หรือน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาของตนเอง, และ อุเบกขา คือ วางเฉยเสียและไม่ซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติที่ตนมีอาจช่วยเหลือได้ ธรรมะอื่นที่ทำให้ไม่โกรธ เพราะมี “ศีล” เป็นความประพฤติแห่งกาย มี “สมาธิ” เพราะบังคับจิตใจได้ มั่นคง ไม่อ่อนไหวตามสิ่งที่มากระทบ และมี “ปัญญา” ทำให้รู้ว่า โกรธไปก็ไม่มีประโยชน์ เพราะขณะโกรธอาจรู้สึกสบายที่ได้อาละวาด คำทอ ทำร้ายบุคคล และทำลายสิ่งของ แต่พอหายโกรธก็ต้องมาเสียใจภายหลัง ตรงกันข้าม “ความไม่โกรธ” นั้นต้องอดกลั้นเจ็บใจในตอนนั้น หลังเหตุการณ์ผ่านไปก็ไม่ต้องมานั่งเสียใจเรื่องทรัพย์สินเสียหาย คนอื่นมองดูตัวเราน่าเคารพ ความโกรธนี้ฆ่าเพื่อน ฆ่าพ่อแม่ (กลองข้าวน้อยฆ่าแม่) ฆ่าพระอรหันต์ ฆ่าตนเองได้ นักมวยบางคนแหย่ให้คู่ต่อสู้โกรธ จะได้โมโหไม่ระวังตัว มีโอกาสเปิดช่องโหว่ได้ การตัดสินใจขณะโกรธย่อมลำเอียงเพราะโกรธ และขาดสติในการไตร่ตรอง ทำให้ประสิทธิภาพการตัดสินใจจะลดลง^{๓๓}

๘. ไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา, อะวิหิงสา, อหิงสา) หมายถึง ไม่เบียดเบียน ไม่มีการกระทำอันเบียดเบียน อันกระทบกระทั่งต่อตนเองและผู้อื่น

เบียดเบียนตนเอง คือ การทำตนเองให้ลำบากเปล่าๆ โดยไม่จำเป็นต้องทำ หรือทำเกินกว่าเหตุ หรือทำเกินพอดี การไม่เบียดเบียนตนเองต้องลดตัวเองของกูให้ได้ ไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น เพราะจะกลายเป็นตัวต้นเหตุของการเบียดเบียนตนเอง ส่วนใหญ่มาจากกิเลส คือ ราคะ โลภะ โทสะ โมหะ ทิฏฐิมานะ ก็เบียดเบียนไปตามลักษณะหน้าที่ของแต่ละอย่างคนมั่งมีไม่เบียดเบียนคนจน (เช่น ไม่ขูดรีด สูดเลือดคนจน) คนจนก็ไม่เบียดเบียนคนมั่งมี (เช่น ไม่สู้มกำลังแก้แค้น ไม่ปล้นคนรวย) ก็จะเกิดเศรษฐกิจบุญ เกิดชนกรรมอาชีพผู้ใจดีเป็นลูกหลานเศรษฐกิจบุญ บ้านเมืองก็สงบสุข

๙. อุดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ) หมายถึง อุดทน รอได้ คอยได้ หรือ ความสมควรหรือพร้อมแล้วที่จะได้รับผลเมื่ออดทนมาเรื่อยๆ ก็มีความสมควรเกิดขึ้นที่จะได้รับผลนั้น ขันติ เป็นความอดทนที่มีสติปัญญา มีความถูกต้อง สมควรในทางที่ควรอดทน รู้จักค่าของความอดทน และยินดี พอใจมีความสุขในความอดทน อดทนแล้วไม่เคียด ไม่ปวดศรีษะ ไม่เป็นโรคประสาท ไม่เป็นบ้า เพราะมีเหตุจากการอดทน

“ขันติ” เป็นธรรมอันทำให้งาม คู่กับ “โสรัจจะ” (ความเสงี่ยม) ความงามของธรรม ขันติ – โสรัจจะ เป็นความงามทางจรยา ทำให้ไม่มีพฤติกรรมอันทุจริต (น่ารังเกียจ) ทางกาย วาจา ใจ เพราะสามารถทนต่อโลกะ โดยเฉพาะอดทนต่อราคะ (ความใคร่ในกาม) ได้แก่ อดทนต่อรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ได้ สามารถทนต่อโทสะ คือ สามารถระงับอารมณ์ร้าย พยาบาท กิดล้าง

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

ผลาญเมื่อถูกเหย้าให้โกรธ หรือคับข้องใจ และสามารถทนต่อโหมะ คือ สามารถอดทนต่อความ
 ยั่ววนต่างๆ ไม่หลงมงายติดยึดบุคคล เงิน วัตถุ เครื่องข้อมใจ ล่อใจทั้งหลาย อดทนต่อความเย็น
 ความร้อน ความหิวกระหาย อดทนต่อทุกข์เวทนาได้ รวมความได้คือ อดทนต่อกิเลสได้นั้นเอง
 ความอดทนเป็นเรื่องภายนอก แต่ใจยังวุ่นวายอยู่ จึงให้มีโสรจจะ ให้ใจสงบเสงี่ยม ใจไม่เดือดร้อน
 ด้วย เรียกว่างามทั้งภายนอก และงามทั้งภายในใจ ชั้นดีในทศพิชราชธรรมนี้ จึงให้รวมถึงงามในด้วย
 คือมี โสรจจะรวมอยู่ด้วยโดยอัตโนมัติ เป็นผู้นำสิ่งที่ต้องอดทน มีดังนี้อดทนต่อความยากลำบาก
 ด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ในการเป็นคนธรรมดา อดทนต่อความตรากตรำเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน ใน
 การประกอบอาชีพ อดทนต่อความเจ็บใจ เพราะถูกสบประมาท นินทา คำทอ อดทนต่อการบีบคั้น
 ของกิเลส ถ้าอดทนจากการบีบคั้นของกิเลสได้แล้ว อดทนเรื่องอื่นๆ เป็นเรื่องง่ายไปเลย อดทนต่อ
 ความโง่เขลา อดทนในเรื่องการศึกษา และการทำงาน อดทน อดทนต่อการกระทำของคนโง่ อดทน
 ต่อการกระทำของลูกทารกอดทนต่อสิ่งสกปรกน่าเกลียดน่ารังเกียจ ต้องอดทนต่อผลกระทบ ต้อง
 อดทนต่อการปฏิบัติตาม“กฏอิตถีปัจฉยตา” มีกฎเกณฑ์ให้ต้องทำตามให้ถูกต้อง อดทนต่อสังคมอัน
 วิปริตยิ่งขึ้นตามกระแสกิเลสตัณหา อดทนต่อความวิปริตของธรรมชาติ อากาศร้อนจัด, แสงแดดจ้า
 มีรังสี บางทีหนาวจนคนตาย บางทีน้ำท่วม ไฟไหม้ป่า อดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติ
 ธรรมะ อดทนต่อหน้าที่การงานอันถูกต้อง เพื่อความรอด ต้องกระทำให้ครบถ้วน อดทนต่อการ
 รักษาศรัทธาในความดีให้ยังคงอยู่ ไม่ท้อถอย ไม่ยกเลิกความดีให้ถือว่ากฏอิตถีปัจฉยตา ความเป็น
 อย่างนั้นเอง^{๓๒}

๑๐. มั่นคงในธรรม (อวิโรธะ, อวิโรธนะ, อะวิโรธนะ, อวิโรธนะ) หมายถึง ความไม่
 พิรุช ไม่พิรุช ไม่วิปริต ความไม่บกพร่อง ความไม่เกินขอบขีด ความไม่แหวกแนว ความไม่ผิดไป
 จากทำนองคลองธรรม ความเที่ยงตรง ไม่ผิดหรือผิดเพี้ยนไปจากความจริง ให้ความเป็นธรรมแก่ทุก
 ฝ่าย ประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามสังคมอยู่เสมอ ตามด้วยบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับหรือประเพณี
 นิยม โดยไม่อคติ ๔ มี (๑) ลำเอียงเพราะรัก (นันทาคติ) (๒) ลำเอียงเพราะชัง (โทสาคติ) (๓) ลำเอียง
 เพราะเขลา (โมหาคติ) เช่น ไม่เข้าใจปัญหา ข้อมูลผิดพลาด ลงโทษคนผิด (๔) ลำเอียงเพราะกลัว
 (ภยาคติ) เช่น ผู้กระทำผิดมีอิทธิพลหนุนหลัง เลยกปล่อยไปหรือกลับรูปคดีให้ผิดเป็นถูก ให้ถูกกลับ
 เป็นผิด ด้วยอำนาจแห่งความหวาดกลัว^{๓๓}

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

๒.๕ หลักธรรมิกราชในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง

หลักในการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูงท้าวเจืองที่ปรากฏหลักคำสอนที่เด่นชัดดังนี้

๑. หลักการปกครองของพระเจ้าเจืองธรรมิกราชจะมีปรากฏในวรรณกรรมให้เห็นในหลายตอนแต่ที่ปรากฏชัดคือ “ตอนที่ท้าวสูง (ขุนเจือง)รบชนะเมืองแก้วปะกันและครองเมืองปะกันอยู่หลายปีจึงอยากเสด็จกลับเมืองหิรัญเงินยางจึงให้อ้ายคว่าง (คว่างญี) ผู้เป็นบุตรปกครองเมืองปะกันต่อไปจึงเรียกอ้ายคว่างมาส่งสอนหลักการปกครองบ้านเมือง” (แก้วคือชาวเวียตนาม ชาวไทยและลาวโบราณเรียกชาวเวียตนามว่าแก้ว ปะกัน เป็นเมืองที่อยู่ภาคเหนือสุดของเวียตนาม ซึ่งชาวเวียตนามบริเวณนี้เรียกว่า บักกี ซึ่งมีเมืองใหญ่ชื่อบักกานอยู่ทางตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำดำ) ตามความในวรรณกรรมที่ปรากฏ ดังนี้^{๓๔}

เมื่อนั้น	ท้าวสูงสู้อ่อนด้อย	แถลงกล่าว ลุงอาว
เฮาก็	ถือเอาพลแสนส่งแก้ว	กอยม้าง
เจืองก็	ทาวทวนเลี้ยงทุกขุน	กินคู่
เทือนี้	เด้าหมูข้างคีนคู่	เงินยาง ก่อนแล้ว

หมายความว่า ขุนเจืองเมื่อรบชนะแก้วปะกันแล้วและได้อยู่ที่เมืองแก้วมาระยะหนึ่งก็คิดจะกลับเมืองเงินยางจึงได้แจ้งแก่ญาติและขุนนางว่าจะเดินทางกับเมืองเงินยาง

ฮั้นฮั้น	เทียบดับคัง	โสมคำ
เจืองก็	วางความสอนคว่างญี	ฝูงหง้า
สู่อีกัน	ค้ำนทุกประการ	แทนฮาง
บัดนี้	เมืองใหญ่กำวมหาโลก	ลือเฮา

หมายความว่า ขุนเจืองจึงได้เรียกคว่างญีและญาติส่งสอนการครองบ้านเมือง^{๓๕}

(๒๖๓๕)	อย่างแพกถ้อยไว้คว่าง	ดีดปอง
	เอากันแข็งแลเชียงตามเชียง	ตางท่าว
	อย่าญีเษ่น้าวกล่าวเข้ม	คำกล้า เลียดสะทาว

^{๓๔} ท้าวสูง ท้าวเจือง, แปลจากต้นฉบับอักษรไทยน้อย ภาษาลาว โดยกวีนิพนามนครเชียงทอง, รจนา โดย มหาสิลา วีระวงส์, บรรณาธิการ โดย สุจิตต์ วงษ์เทศ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

หมายความว่า เรื่อง การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ถ่องแท้โดยละเอียด
อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลาคุมไม้ให้ยึดผู้ปกครองเป็นข้อยุติ^{๓๖}

(๒๖๓๖)	เลี้ยงพี่น้อง	ฝูงหมู	คนพอม
	ลูกอว	สุใจใส่	จำหมั้น
	หอมคน	ไฮ้เฮือนครอง	ทุกข้อยาก ดีตาย
	เขานั่น	คือเขื่อนกันเวียงแก้ว	เก็งหิน

หมายความว่า ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะ
เขาเหล่านั้นเปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแกร่ง^{๓๗}

(๒๖๓๗)	ภาคหนึ่ง	ด้านตามแพ่ง	ประเพณี
	อย่าลอน	เห็นสินเงินสินคำ	ใครใจ มักได้
	บ่เหลือที่	ปีปายด้าน	จรรยา จำเที่ยง
	ชอบว่า	ไพหากไว้โทษฮ้าย	ฮอมให้ จังเอา

หมายความว่า ให้ประพฤติถือตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินคำมักได้ ผู้ใด
ทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด^{๓๘}

(๒๖๓๘)	อย่าเบี่ยงถ้อยแซงข่ม	เสมอเมือง
	ปะเตาคูแต่งเพียง	จำใช้
	คนใดจำเฮิญฮู้	ทันเทียม ชักแทบ
	ปากกล่าวแม้งแกมถ้อย	คนดี

หมายความว่า อย่าลำเอียงข่มเหงกัน ให้ดูทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ
ผู้ใดมีความรู้พูดจาดีเหตุผลให้มารับใช้เป็นตัวอย่าง^{๓๙}

(๒๖๓๙)	ด้านแจบ	ตั้งตามแพ่ง	เพณี
	ควรเอา	เป็นไมตรีแต่งตาม	ต่างท้าว
	ไฟผิด	ฮ้ายเวร	เพิงไต่
	อย่านวด	น้ำวแข็งเข้ม	ฝ้ายเดียว

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

หมายความว่า ควรรคภูมิต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟัง
ความแต่ฝ่ายเดียว^{๔๐}

(๒๖๔๐)	ชวนกันป่านเหมืองฝาย ค่ายลิ่งเหง้าฟิงท้าว	เลียงไพร่ ดีตาย ชูขุน
(๒๖๔๑)	ขัวไตให้กายแปน หนทางเมืองปติ กลียุคฮ้ายแสงแกลง ผายผาดซ่างเหยียดต้อง	ทุกแห่ง ถมดิน คูป้อง ถั่วถั่ว หล่มหลวง

หมายความว่า ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม คุณดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้
สามารถใช้เดินออกศึกซึ่งมีคน ทั้งข้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก

(๒๖๔๕)	ทุกถ้อยแท้ ยามเมื่อ เสียเพื่อ ป่หลิม้างพลแผ้ว	ถึงที่ สมภารเฮืองอย่าตระนง โกธราเข้มแข็งหาร แผ่นดินนาม	โพงตาย ตนอ้าง อุเบก
--------	--	---	---------------------------

หมายความว่า อย่าเป็นคนถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง อาจทำให้
ถึงแก่ชีวิตได้

(๒๖๔๖)	เหยี่ยวว่า สมเสกซื้อเขากล่าว สมคามเฮาค่อยทรง ปีปายตามสอนสู ใจเคร่งห้าวเหงฮ้าย	คดีถวย ถือท้าว ถ้อยถี้ ถีนคำ
--------	--	---------------------------------------

หมายความว่า ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาบุกรุกให้แตกแยก

(๒๖๔๗)	อันหนึ่ง เลียงจอดถ้อยสอนสั่ง บ่กว่าสุชูชชาย เตาตุตั้งเวียงวัง ห่อท่านท้าวปุ่นป้อง	การเบา เคยป้อง ด้านแก่น กำแพง
--------	--	--

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

หมายความว่า ให้เอาใจใส่ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้วข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้
แข็งแรง^{๔๑}

(๒๖๔๕)	สีแผ่นดินพร้อมพืดเขื่อน	ขนงตุ	
	อย่าสลอนแข็งเบกสะห้าว	พากล้า	นั้นเนื้อ
	ไผ่ปลิงคูด้าน	บุราณ	คิดชอบ
	โองโศดอังกาค้าน	คิลว่างเอย	

หมายความว่า ให้ดูแลหอกุประตุมืองให้ดีอย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูลอดลอดเข้ามาได้^{๔๒}

(๒๖๕๘)	อันหนึ่ง	อย่ากล่าวอ้างมักเบียด	เบียดตนท่านนั้น
	มีคำซังฝ้ายเดียว		คู่ฮ้าย
	ฮักกันให้เหลือกล	กวนกิว	คิด้าย
	ได้ลุ่มฟ้าเป็นฮ้าย	ท้อเฮา	คว่างเอย

หมายความว่า แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดังพี่น้อง^{๔๓}

(๒๖๕๙)	จอมพราปกุมมิ่งให้	เป็นยอด	ยูนาน
	ชวนกันเนนังเมือง	ปองกว้าง	
	อย่าลอนเลียงโจรมาร	ลาวง่าว	
	ลักเพื่อนหลังเสียน้ำ	เพื่อฮาย	

หมายความว่า เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ก็ดะไรให้รอบครอบ อย่าเลียงโจร คนชั่ว
และคนโกง^{๔๔}

(๒๖๖๑)	ชอบว่าไผมรณาศเมี้ยน	ลดชั่ว	เมื่อพรหม
	มีหญิงชายคู่ฮื้อ	เป็นเชื้อ	
	ควรรณอมตั้งแนนลม	สวนมิ่ง	
	อย่าให้ฮื้อสุนเสร้า	เสื่อมพันธุ์	

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

หมายความว่า ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคตรวงศ์ อย่าให้สูญ^{๔๕}

(๒๖๖๒)	ฝูงมดท้าวจ่าจื่อ	จงถนัด
	ควรเสาย่าเสื่ออัน	เมียหน้า
	เพ็รหัดแจ้ง	ใจตน หนีหลีก
	ฝูงนั้น	เขายู่เข้าทำให้ เสื่อมศรี

หมายความว่า อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ไม่ควรพูด แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พูดให้ฟัง เพราะเขาพูดให้เราไขว้เขวได้^{๔๖}

(๒๖๖๓)	สัปบุรุษให้ควรหลีก	สงสาร
	ภูมิยังยั้งสอน	ฝูงหน้า
	พอเมื่อ	มีการฆ่าจ้าวควาย เลี้ยงแขก
	ขันว่าแต่งเข้าเหล่า	ให้ไพร่ กินเหลือ

หมายความว่า การจะเป็นคนดีต้องหลีกหนีสิ่งที่เป็นกิเลสและการที่จะเลี้ยงไร่ว่าต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม^{๔๗}

(๒๖๖๔)	อย่าแตกอ้างฮิบไพร่	ฝูงคอง	นั่นเนอ
	เงินคำเกือแต่งเอา	ในเล่ม	
	ปองเมืองให้ถามลุง	เช่นก่อนดีด้าย	
	อย่ากล่าวเข้มภัยท่าน	ทานขวัญ	

หมายความว่า อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของเงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะตีเมืองใดให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่าเป็นคนที่ชอบข่มเหงนินทาผู้อื่น^{๔๘}

(๒๖๗๒)	อันหนึ่ง	อย่าแข่งเขี้ยวคำเดิบ	เต็งขุน
	ให้ค้อย	หอมแพงเป็องอยู่แขวง	ขนงนั้น
	แค้นใจตั้งทำ	คุณลุนพ่อ	เฮนนี้
	เฮาพรั่าเพียง	คะนิงแจ้ง	จิงบาน

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

หมายความว่า อย่าข่มขู่ครีตท้าวขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี^{๔๘}

(๒๖๗๓) อันหนึ่ง   อย่าท้ออ้างเห็นป้อง   คำแดง   กว่าเวย
 เสียดคนหาญ   ก็เพื่อเอา   สิ้นจ้าง
 ผุงนั้น   ของแพงไว้ในญีเย   เอาอาจ
 แคมบ่   ได้เกียดคล้อยชนช้าง   ช้อยเฮา   กว่าเวย

หมายความว่า อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็น
 การตอบแทนมิฉะนั้นจะไม่มีใครช่วยเราอีก^{๔๙}

(๒๖๗๔) อย่าลอน   ถีบไพรให้เป็นทาส   ทาสา
 เขียวว่า   เมืองมัวเข้าปิ่นพแน   พลิกด้าน
 ควรที่   ภูณาให้เห็นคุณ   ผาดโผด
 คังนั้น   เข้าใหญ่กว้างจำจาก   ฤาหนี

หมายความว่า อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึก
 สงครามแม้ไล่เขาไปเขาก็จะไม่หนี^{๕๐}

(๒๖๗๕) เมี้ยนโทษฮ้ายเฮ้าส่วย   เสียดก
 มีคนขานขอบคุณ   ย่อย้อง
 อันหนึ่ง ไผ่ทุกข์ใช้เฮือนครอง   มาเพิ่น
 ควรเลือกเลี้ยงปุ่นป่อง   ช้อยแสง

หมายความว่า อย่าคิดโทษโกรธเคืองอย่างไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย อนึ่งถ้ามีคน
 ทุกข์ยากมาขอพึ่งบารมีจงรับเขาช่วยงาน^{๕๑}

(๒๖๗๖) สรรพสิ่งเพียงปุ่นแก้ง   กุญชรโร
 เขากัก แสวงสมคามช้อยเฮา   สุมข้าม
 คนใด โยโยลั่นมรุธา   ปากหวาน
 ด้านต่อหน้าดีฮ้าย   เมื่อหลัง

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

หมายความว่า ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพุดดี หลับหลังพุดร้าย^{๕๓}

(๒๖๗๗)   ควรที่   ปะไปไว้เชื่อนยาก   สามปี
                  ยังเล่า   เสียใจหลังเมื่อคุณ   จึงเอาเลี้ยง
                  อันหนึ่ง   อย่ามั่วตั้งเมียนาง   หน้าหนุ่ม   กว้างเฮย
                  คือคู่เพียง   กินจ้วน   เงาตาย

หมายความว่า ให้ละไว้สามปีถ้าเขาเปลี่ยนจึงเอามาเลี้ยง^{๕๔}

(๒๖๘๓)   เวรตอต้องใจถ่าย   โลกา
                  พันปีแขวงจ่องไฮ   เฮฮ้อง
                  ยถาแท้สอนสู   อย่าประมาณ
                  พลไพร่พ้องทั้งค้าย   ค้อยคงแต่เนอ

หมายความว่า ยามเมื่อรักกันพุดแต่งแนวดี เวลาผิดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้^{๕๕}

(๒๖๘๖)   เมื่อนั้น สะพู่เนื้องถ่าว   ถนิมเมือง
                  สาวคีตคอนจำเริญ   เฮือนหैया
                  อย่าผิดไ้บุญเฮือน   จ้อมม้วน   นั้นเนอ
                  มันนั้น ปเนกึ่งเหง้านางท้าว   ที่ย่า

หมายความว่า ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่คนไปอยู่อาศัย^{๕๖}

(๒๖๘๗)   ขวบเมือง   ฮว่านฮว่านฟ้าดังสนั่น   เสียงหนัก
                  ที่อนี้   ลำเด็ยพลอยพรากตุ   กายพี
                  อันหนึ่ง   ประถมเจ้าบูราน   สอนสั่ง
                  อย่าลอบ   ลี้ในท้อง   ผู้เด็ย

หมายความว่า ให้ยึดถือยึดครองแก่ผู้เฒ่าโบราณ

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

(๒๖๕๘)	ถึงเมื่อ	ช่วงใช้พระบาท	ทูลคืน ท่านนั้น
	อย่าเลี้ยงแล	เหลืออดเหลือข	หลายเบื้อง
	เกรงท้อ	ฝูงซึ่งย้ายสินขวัญ	ทานโทษ
	เหี่ยวว่า	ผู้ที่เหง้าฟงเฮือง	เชื้อความ

บทกลอนที่กล่าวมาทั้งหมดพอจากที่กล่าวมาพอจะถอดความออกมาได้ดังนี้

๑. การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ถ่องแท้โดยละเอียด อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลา
 คุยไม่ให้ยึดผู้ปกครองเป็นข้อยุติ

๒. ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะเขาเหล่านั้น
 เปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแรง

๓. ให้ประพฤติถือตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินค่ามักได้ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตาม

๔. อย่าลำเอียงข่มเหงกัน ให้ดูทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ ผู้ใดมีความรู้
 พุจฉามีเหตุผลให้มารับใช้เป็นตัวอย่าง

๕. ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟังความแต่ฝ่ายเดียว

๖. ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม คุณดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออก
 ศึกซึ่งมีคน ทั้งช้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก

๗. อย่าเป็นคนถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้

๘. ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาบุกรุกให้แตกแยก

๙. ให้เอาใจใส่ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้วข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง

๑๐. ให้ดูแลหอคูประคูเมืองให้คืออย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูตลอดเข้ามาได้

๑๑. แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดังพี่น้อง

๑๒. เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน กิดอะไรให้รอบครอบ อย่าเลี้ยงโจร คนชั่ว และคนโกง

๑๓. ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคตรวงศ์ อย่าให้สูญ

๑๔. อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ไม่ควรพูด แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พูดให้ฟังเพราะเขาพูด
 ให้เราไขว่ไขว่ได้

๑๕. การจะเป็นคนดีต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นกิเลสและการที่จะเลี้ยงไรฟ้าต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม

๑๖. อย่างข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของเงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะดีเมือง
 ไฉนให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่าเป็นคนที่ชอบข่มเหงนินทาผู้อื่น

๑๗. อย่างข่มขู่ขูดรีดท้าวขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี

๑๘. อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็นการตอบแทน มิฉะนั้นจะไม่มีใครช่วยเราอีก

๑๙. อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึกสงครามแม้ไล่เขาไปเขาก็จะไม่หนี

๒๐. อย่าคิดโทษโกรธเคืองอย่างไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย หนึ่งถ้ามีคนทุกข์ยากมาขอพึ่งบารมีจงรับเขาช่วยงาน

๒๑. ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพูดดี หลับหลังพูดร้าย

๒๒. ยามเมื่อรักกันพูดแต่งแนวดี เวลาผัดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้

๒๓. ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย

ตามที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักธรรมมิทราชนในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองนั้น พบว่าในวรรณกรรมปรากฏว่ามีความสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมในปัจจุบัน ซึ่งหลักทศพิธราชธรรมนั้นเป็นธรรมสำหรับผู้นำ หรือผู้บริหาร เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหลักธรรมมิทราชนในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง กับทศพิธราชธรรม ในปัจจุบัน สรุปเป็นตารางว่า

หลักธรรมมิทราชนในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง		
ดับที่	หลักธรรมมิทราชนในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง	ทศพิธราชธรรม
	(๒๖๓๕) การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ถ่องแท้โดยละเอียด อย่าตั้งการตามใจ โง่เขลาคุยโม้ให้ยืดย ผู้ปกครองเป็นข้อยุติ	(๑) มั่นคงในธรรม (อวิโรธนะ, อวิโรธนะ, อะวิโรธนะ, อวิโรธนะ)
	(๒๖๓๖) ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชนและผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะเขาเหล่านั้นเปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแกร่ง	(๑) สีล (สีลัง, สีละ) สีลัง (สีล) (๒) ไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา, อะวิหิงสา, อหิงสา) ไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น หรือปกครองประชาชนดังบิดาปกครองบุตร (๓) ทานัง

ดับที่	หลักธรรมในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง	ทศพิธราชธรรม
	(๒๖๓๓) ให้ประพฤติดื้อตาม ฮิตตาม ครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินค่ามัดได้ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด	(๑) มั่นคงในธรรม (อวิโรธะ, อวิโรธนะ, อะวิ โรธนะ, อวิโรธะนัง),(๒) สัต
	(๒๖๓๔) อย่าล่าเอียงข่มเหงกัน ให้ดู ทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่ เสมอ ผู้ใดมีความรู้พูดจาดีเหตุผลให้มา รับใช้เป็นตัวอย่าง	(๑) ทานัง คือ ทาน (๒) อาชชะวัง(ชื่อตรง) (๒) อ่อนน้อมถ่อมตน (มัททะวัง, มัททะ, มัท ทะวะ) (๓) กำจัดบาป (ตะปั้ง, ตะปะ, ตะบะ, ตะบะ, ตะโป)
	(๒๖๓๕) ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้ เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ ฟังความแต่ฝ่ายเดียว	(๑) ทานัง (๒) อหิสาไม่เบียดเบียน (๓) อวิ โรธะ(๒) อดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ)
	(๒๖๔๐) (๒๖๔๑) ในยามสงบให้รู้จัก ซ่อมแซม คุณดินทำถนน สะพานให้ แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึกซึ่งมี คน ทั้งช้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดิน ให้สะดวก	(๑) บริจาค (ปะริจาคัง, ปริจาคะ)(๒). อดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ)
	(๒๖๔๕) อย่าเป็นคนถือดี อดโอ้อ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้	(๑) สัต (สัทัง, สัทะ) สัทัง (สัท) (๒) อ่อนน้อมถ่อมตน (มัททะวัง, มัททะ, มัท ทะวะ) (๓) กำจัดบาป (ตะปั้ง, ตะปะ, ตะบะ, ตะบะ, ตะโป)
	(๒๖๔๖) ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึก สงคราม เพื่อป้องกันผู้มาขย่งให้ แตกแยก	(๑) บริจาค (ปะริจาคัง, ปริจาคะ) (๒) ชื่อตรง (อาชชะวัง, อาชะวะ)
	(๒๖๔๘) ให้เอาใจใส่ ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้ว ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง	(๑) ทานัง คือ ทาน (๒). อดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ)

ลำดับที่	หลักธรรมในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง	ทศพิชราชธรรม
๐	(๒๖๔๕) ให้ดูแลหอกุประตุมืองให้ดี อย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูตลอดอดเข้า มาได้	(๑)บริจาค (ปะริจาคัง, ปรีจาคะ)(๒). อดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ) (๒) ชื่อตรง (อาชชะวัง , อาชชะ)
๑	(๒๖๕๘) แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็ อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดัง พี่น้อง	(๑) สีล (สีลัง, สีละ) สีลัง (สีล) (๒) อ่อนน้อมถ่อมตน (มัททะวัง, มัททะ, มัท ทะวะ) (๓) กำจัดบาป (ตะปัง, ตะปะ, ตะบะ, ตบะ, ตโป)
๒	(๒๖๕๙) เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน คิดอะไรให้รอบครอบ อย่าเลี้ยงโจร คนชั่ว และคนโกง	(๑) มั่นคงในธรรม (อวิโรธะ, อวิโรธนะ, อะวิ โรธนะ, อวิโรธะนัง)(๒)สีล
๓	(๒๖๖๑) ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคต วงศ์ อย่าให้สูญ	(๑) ทานัง คือ ทาน (๒) บริจาค (ปะริจาคัง, ปรีจาคะ)
๔	(๒๖๖๒) อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ ไม่ควรพูด แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พูดให้ ฟังเพราะเขาพูดให้เราไขว้เขวได้	(๑) ชื่อตรง (อาชชะวัง , อาชชะ)
๔	(๒๖๖๓) การจะเป็นคนดีต้องหลีกเลี่ยง สิ่งที่เป็นกิเลสและการที่จะเลี้ยงไร้ฟ้า ต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม	(๑) บริจาค (ปะริจาคัง, ปรีจาคะ)(๒)สีล(๓) ทานัง
๕	(๒๖๖๔) อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของเงินทองแก่ แจกจ่ายราษฎร จะดีเมืองใดให้รู้จัก ปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่า เป็นคนที่ชอบข่มเหงนินทาผู้อื่น	(๑) สีล (สีลัง, สีละ) สีลัง (สีล) (๒) ทานัง คือ ทาน (๓)อ่อนน้อมถ่อมตน (มัททะวัง, มัททะ, มัททะ วะ)

ดับที่	หลักธรรมใน วรรณกรรมทำวสูง ทำวเจื่อง	ทศพิชราชธรรม
๖	(๒๖๗๒)อย่าข่มขู่ครัดทำวขุน ให้รัก ผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี	(๑) ทานัง คือ ทาน (๒) สีล (สีลัง, สีละ) สีลัง (สีล) (๓) ไม่ เบียดเบียน (อวิหิงสา, อะวิหิงสา, อหิงสา (๔) มั่นคงในธรรม (อวิโรธะ, อวิโรธนะ, อะวิ โรธนะ, อวิโรธะนัง)
๗	(๒๖๗๓)อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็น การตอบแทนมิฉะนั้นจะไม่มีใครช่วย เราอีก	(๑) ชื่อตรง (อาชชะวัง , อาชชะ) (๒) บริจาค (ปะริจาคัง, ปริจาคะ) (๓) มั่นคงในธรรม (อวิโรธะ, อวิโรธนะ, อะวิ โรธนะ)
๘	(๒๖๗๔) อย่าได้บังคับประชาชนเป็น ข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลา เกิดศึกสงครามแม้ได้เขาไปเขาก็จะไม่ หนี	(๑) กำจัดบาป (ตะปัง, ตะปะ, ตะบะ, ตะบะ, ตโป) (๒) อุดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ)
๙	(๒๖๗๕) อย่าคิดโทษโกรธเคืองอย่าง ไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย อนึ่งถ้ามี คนทุกข์ยากมาขอพึ่งบารมีจงรับเขา ช่วยงาน	(๑) ไม่โกรธ (อ๊กโกชัง, อโกชัง, อ๊กโกธะ, อโกธะ, อะโกชัง)
๑๐	(๒๖๗๖) ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อ หน้าพูดดี หลังหลังพูดร้าย	(๑) ไม่โกรธ (อ๊กโกชัง, อโกชัง, อ๊กโกธะ, อโกธะ, อะโกชัง) (๒) อุดทน
๑๑	(๒๖๗๗) ให้ละไว้สามปี ถ้าเขาเปลี่ยนจึงเอามาเลี้ยง	
๑๒	(๒๖๗๘) ยามเมื่อรักกันพูด แต่งแนวดี เวลาผิดกันเหมือนกับจะฆ่า	(๑) บริจาค (ปะริจาคัง, ปริจาคะ)

	กันได้	
๓	(๒๖๕๖) ให้รู้จักนำความ เจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย	(๒) อดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ) (๓) อวิโรธะ, อวิโรธนะ
๔	(๒๖๕๗) ให้ยึดถือศีลครอง เก่าผู้เฒ่าโบราณ	(๑) มั่นคงในธรรม (อวิโรธะ, อวิ โรธนะ, อะวิโรธนะ, อวิโรธะนัง)(๒) ศีล
๕	(๒๖๕๘) เมื่อมีราชโองการ เรียกใช้ให้รับปฏิบัติอย่าช้าเดียวจะถูก คนอื่นว่าได้	

จากตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบ มีประเด็นปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน
หลักๆที่เกิดจาก “คุณธรรมและจริยธรรม” ของผู้นำการเมือง เมื่อวิเคราะห์โดยละเอียดสามารถ
อธิบายได้ว่า

๑. หลักธรรมมิทราชในวรรณกรรมท้าวสุ่ง ท้าวเจือง กล่าวถึง ปกครองบ้านเมือง ให้
พิจารณาให้ถ่องแท้ โดยละเอียด ไม่ควรสั่งการตามใจ หลักความยุติธรรม คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ
ตัดสินใจและ ปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความชอบธรรม บนพื้นฐาน
แห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น และด้วยความ
เที่ยงธรรม ไม่อคติ เป็นระบบที่อยู่ในสังคมนิยม ศีลธรรมและจริยธรรม การอุปถัมภ์

๒. หลักธรรมมิทราชในวรรณกรรมท้าวสุ่ง ท้าวเจือง กล่าวถึง หลักคุณธรรม เพื่อเป็นการ
ปกป้องดูแลอาณาประชาราษฎร์ญาติพี่น้อง บริวารร่วมองค์กร เพราะบุคคลเหล่านี้เสมือนกำแพง
เมืองที่แข็งแกร่ง การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างก็ทำหน้าที่ของตน เช่น อย่าเห็นแก่
ทรัพย์สินเงินทองผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัล อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รักผู้คนที่
ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี ให้ดูแลทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ

๓. หลักธรรมมิทราชในวรรณกรรมท้าวสุ่ง ท้าวเจือง กล่าวถึง หลักจริยธรรม ให้ประพฤติ
ถือตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินค่ามัดใจ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด, เมื่อได้เป็นใหญ่
ในแผ่นดิน คิดอะไรให้รอบรอบ อย่างเลียงโจร คนชั่ว และคนโกง, อย่างข่มขู่ขูดรีดท้าวขุน ให้รักผู้คนที่
ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี, ให้ยึดถือศีลครองเก่าผู้เฒ่าโบราณ เมื่อมีราชโองการเรียกใช้ให้รับปฏิบัติ

อย่าเข้าใจว่าจะถูกคนอื่นว่าได้ หมายถึง การไม่ประพฤติดิคนำอง คลองธรรม ไม่ผิดต่อจารีต ประเพณีและกฎหมาย

๒.๖ สรุป

ความเป็นมาของท้าวสูง ท้าวเจือง ท้าวสูง ท้าวเจืองได้ชื่อว่าเป็นวรรณกรรมแห่งลุ่มน้ำโขงหรืออุษาคเนย์เพราะเป็นวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในหลายประเทศ เช่น ไทย ลาว เวียดนาม และไปปรากฏในบันทึกของจีน และเขมร มีความเหมือนกันในเนื้อหาสาระแต่มีความแตกต่างกันในชื่อ เช่น ท้าวสูง ท้าวเจือง มหาเทพแห่งอุษาคเนย์, พระยาเจืองธรรมมิกราช หรือ ขุนเจือง ในตำนานเมืองพะเยา, ขุนเจืองหรือ เจ็ดเจือง ไปสร้างเมืองปะกั้น (เชียงขวาง) หรือเมืองพวนในตำนานพงสาวดารลานช้าง, ขุนเจือง พงสาวดารเงินยางเชียงแสน, พระยาเจือง ในตำนานเมืองเชียงใหม่

สำหรับความเป็นมาของนามท้าวสูง ท้าวเจืองนั้น ขุนเจือง หรือท้าวเจือง (พญาเจือง) เป็นนามของวีรบุรุษคนไทลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนก่อนสมัยสุโขทัย มีวรรณกรรมชนชาติไทในล้านนา ล้านช้าง สิบสองพันนา และไทดำเวียดนามเหนือที่เขียนถึง ขุนเจือง อย่างมากมาย คาดเดากันว่านามของ ท้าวเจือง มาจากภาษาจีน ซึ่งมีความหมายว่า “กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่”

สันนิษฐานได้ว่าลำดับอายุของท้าวเจืองน่าจะมีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่างพุทธศักราชที่ ๑๖ - ๑๘ และตายเมื่อมีอายุประมาณ ๗๔ - ๘๐ ปี ขุนเจืองเป็นกษัตริย์มีอำนาจมากและเป็นธรรมมิกราชปราบดินแดนได้ไว้ เป็นอาณาจักรออกไปกว้างขวาง จบแต่แคว้นลานไทย หลวงพระบาง สิบสองพันนา สิบสองจุไทย ละเลยไปถึงแคว้นดั่งเกียพายหลังไปเสียพระชนม์ลงในสงคราม และในวรรณกรรมฉบับนี้แสดงให้เห็นว่ามหาเทพเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง มีลักษณะดีเด่นทางวรรณศิลป์ที่จะสะท้อนให้เห็นสังคม วัฒนธรรม การปกครอง ฮีต ครอง ของภาคอีสานของไทยในอดีตและปัจจุบันของอีสานอีกด้วย จะพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มิใช่วรรณกรรมของประเทศใดประเทศหนึ่งแต่เป็นวรรณกรรมที่กระจายอยู่ทั่วไปในแถบลุ่มน้ำโขง

ลักษณะวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง ได้มีการนำวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองมาปริวรรต วิเคราะห์ วางรูปแบบและระบุคำประพันธ์โดยนายสิลา วีระวงส์ ซึ่งพอจะจำแนก ได้ดังนี้ (๑) โคลงสาร (กลอนคำ) กลอนอ่านหรือคำกลอนวิชมุขมาลีหรือกลอนอ่านวิชมุขมาลีหรือกาพย์วิชมุขมาลี วิชมุขมาลีแปลว่าสายฟ้า หรือฟ้าแลบ กลอนวิชมุขมาลีจึงเป็นกลอนสายฟ้าแลบ เพราะกลอนจะมีลักษณะสัมผัสซ้อนเกี่ยวต่อเนื่องกันไปราวกับสายฟ้าแลบที่เราเห็นในหลีกก่อนเมฆ ดังนั้นกลอนสายฟ้าจึงนิยมใช้เป็นคำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งเป็นนิทาน (๒) กลอนโคลง “ห้า” เป็นโคลงในแบบแผนของกาพย์วิชมุขมาลีอีกแบบหนึ่ง มีหลักเกณฑ์ดังนี้ โคลง ๑ บทมี ๔ วรรค วรรคหนึ่ง

มี ๕ คำ, การสัมผัสนอกคือคำท้ายของวรรคที่ ๑ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ของวรรค ๑, คำท้ายของวรรคที่ ๒ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ของวรรคที่ ๔, คำท้ายของวรรคที่ ๓ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ในวรรคที่ ๑ ของบทต่อไป(บทที่ ๒), คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ในวรรคที่ ๒ ของบทต่อไป(บทที่ ๒)

พระพุทธศาสนากับวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง แนวความคิดทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏบ่อยในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง มี ๓ ประการคือ (๑) แนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาลจากพุทธศาสนาในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง ลักษณะการบรรยายของกวีเป็นลักษณะการบรรยายแบบธรรมดา และการเปรียบเทียบ คำศัพท์เกี่ยวกับแนวคิดที่พบบ่อย ได้แก่ ชมพูทวีป สวรรค์หกชั้น ดาวดึงส์ เขายุกนธร เขาพระสุเมรุ จตุโลกและไฟประลัยกัลป์ (๒) แนวความคิดเรื่องบุญกรรม คำที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง มักจะนำคำเหล่านี้มาใช้ ได้แก่ บุญ บาป กรรม เวร วิบากและสมภาร เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่และมีบุญมาก หรือสร้างสมบุญมาก่อน คำที่ใช้สำหรับกล่าวขวัญถึงท้าวเจือง จึงใช้คำว่า บุญขวาง บุญสูง บุญคาน และบุญมาก (๓) แนวความคิดเรื่องเทพในพุทธศาสนา เทพในทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แก่ พระอินทร์และพระพรหม ในทางพระพุทธศาสนาพระอินทร์เป็นเทพอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีที่อยู่อันงดงาม ส่วนพรหมเป็นเทพอยู่ในสวรรค์ชั้นพรหม แบ่งออกเป็นรูปพรหม ๑๖ ชั้นและอรุปรหม ๔ ชั้น ผู้ประพันธ์วรรณกรรมนี้มักกล่าวถึงพระอินทร์ในเชิงเปรียบเทียบโดยเปรียบคนหรือสิ่งที่สวยงามว่า เหมือนพระอินทร์วาดหรือสร้าง

ความหมายและความสำคัญของธรรมิกราช คำว่า ธรรมิก หมายถึง ประกอบในธรรม, ประพฤติเป็นธรรม, ทรงธรรม และคำว่า ราช หมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน เมื่อนำความของคำว่า ธรรมิก และ ราช มาผนวกกัน จะให้ความหมายที่เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นว่า “ธรรมิกราช” นั้น หมายถึง ผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรม จากปรากฏการณ์ในอดีตถือว่า ธรรมิกราชพระองค์แรกก็คือพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะทรงตรัสรู้ ธรรม ทรงปฏิบัติธรรมด้วยความเคารพ และทรงเผยแผ่ธรรม ทรงสรุปว่า “กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์ ผู้ถือโคตร ท่านผู้ถึงพร้อมถึงวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสุด ในหมู่เทวดาและมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า ผู้ใดยึดวาระอย่างพราหมณ์ก็จะถือว่ากษัตริย์ดีที่สุดในหมู่คน แต่พระองค์ไม่เห็นด้วย พระองค์สรรเสริญผู้ประพฤติธรรม โดยเฉพาะผู้มีวิชาและจรณะอย่างพระพุทธองค์และพระอริยเจ้านั้น แลประเสริฐกว่ากษัตริย์เป็นไหนๆ ดังนั้น กษัตริย์ผู้ประกอบด้วยธรรมและประพฤติธรรมแล้วนั้น จึงจะถือว่าดีที่สุดในและเรียกขานกันว่า “ธรรมิกราช”

สรุปเกี่ยวกับหลักธรรมิกราช ได้ ๒๓ หลัก ได้แก่ ๑) การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ต้องแท้โดยละเอียด อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลาคุยโม้ให้ยึดผู้ปกครองเป็นข้อยุติ๒) ให้ปกป้อง

ดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะเขาเหล่านั้นเปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่
 แข็งแกร่ง(๗) ให้ประพฤติกฎีตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้างเงินคำมั่งได้ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด
 (๘) อย่าถลำเอียงข่มเหงกัน ให้ดูทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ ผู้ใดมีความรู้พุดจามีเหตุผลให้
 มารับใช้เป็นตัวอย่าง (๙) ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟังความแต่ฝ่าย
 เดียว (๑๐) ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม คุนดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้ดินออกศึกซึ่งมี
 คนทั้งช้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก(๑๑) อย่ายเป็นคนที่ถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่
 บ้านเมือง อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้(๑๒) ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาขย่งให้แตกแยก
 (๑๓) ให้อาใจใส่ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้วข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง (๑๔) ให้ดูแลหอกู
 ประตุมืองให้คืออย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูสอดลอดเข้ามาได้(๑๕) แม้ว่าจะป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไป
 เบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดังพี่น้อง(๑๖) เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ก็อะไรให้รอบครอบ อย่า
 เลี้ยงโจร คนชั่ว และคนโกง(๑๗) ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคตรวงศ์ อย่าให้สูญ (๑๘) อะไรที่สำคัญ เป็น
 ความลับที่ไม่ควรพุด แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พุดให้ฟังเพราะเขาพุดให้เราไขว้เขวได้ (๑๙) การจะเป็นคนดี
 ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นกิเลสและการที่จะเลี้ยงไรฟ้าต้องให้อยู่ดีกินอิม (๒๐) อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน
 ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของเงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะดีเมืองใดให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และ
 อย่ายเป็นคนที่ชอบข่มเหงนินทาผู้อื่น(๒๑) อย่างข่มขู่ครีตท้าวขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี
 (๒๒) อย่ายเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็นการตอบแทนมิฉะนั้นจะไม่มี
 ใครช่วยเราอีก(๒๓) อย่ายได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึกสงครามแม้
 ไล่เขาไปเขาก็จะไม่หนี (๒๔) อย่ายคิดโทษโกรธเคืองอย่างไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย หนึ่งถ้ามีคนทุกข
 ยากมาขอพึ่งบารมีจงรับเขาช่วยงาน (๒๕) ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพุดดี หลังหลังพุดร้าย (๒๖)
 ยามเมื่อรักกันพุดแต่งแนวดี เวลาผัดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้(๒๗) ให้รู้จักนำความเจริญไปสูบ้านเมือง
 ที่ตนไปอยู่อาศัยหลักการที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสุ่งท้าวเจืองทั้ง ๒๗ ประการนั้นสรุปแล้วคือหลัก
 ทศพิธราชธรรมนั่นเอง

บทที่ ๓

หลักรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง และสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

รายละเอียดในบทที่ ๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาพื้นฐานของหลักรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง และสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน ได้แก่ การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย พระมหากษัตริย์กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน จุดแข็งและจุดด้อยของการเมืองการปกครองไทย และปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

๓.๑ การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย

การปกครองของไทยในการวิจัยครั้งนี้จะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยคณะราษฎร นำโดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดในการเมืองการปกครองของไทย เพราะเป็นการเปลี่ยนจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญมีเป้าหมายจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นหลักในการปกครอง^๑

เมื่อคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จแล้ว จากนั้นมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ อาจถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก แม้จะเป็นกฎหมายที่ใช้ชั่วคราวก็ตาม และหลังจากนั้นประเทศไทยก็ปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักมาโดยตลอด แม้ว่าจะมีการยุบเลิกรัฐธรรมนูญบ้างแต่ก็เป็นการชั่วคราว ในที่สุดก็ต้องมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาทดแทนเสมอ ดังนั้น การปกครองของไทยนั้นพยายามที่จะยึดหลักการปกครองโดยกฎหมาย คือ ให้มีบทบัญญัติ กฎเกณฑ์ กติกาที่แน่นอนเป็นแนวทางในการปกครอง

^๑ นรนิติ เศรษฐบุตร, “๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕”, สารานุกรมการเมืองไทย, (กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘).

รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองของไทยทุกฉบับประกาศเจตนารมณ์ไว้ชัดเจนว่า ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งอาจวิเคราะห์แยกแยะหลักการสำคัญๆ ของการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยได้ดังนี้

๑. อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับ กำหนดอำนาจอธิปไตยซึ่งถือเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครอง ให้มีการแบ่งแยกการใช้ ออกเป็น ๓ ส่วน คือ (๑) อำนาจนิติบัญญัติ หรืออำนาจในการออกกฎหมาย (๒) อำนาจบริหาร หรืออำนาจในการนำกฎหมายไปบังคับใช้ และบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชน และ(๓) อำนาจตุลาการ หรืออำนาจในการตัดสินคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย เมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น องค์การที่ใช้อำนาจทั้ง 3 ส่วนนี้ คือ รัฐสภา เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐบาล หรือคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร และ ศาล เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ โดยใช้ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

๒. รูปแบบของรัฐ ประเทศไทยมีรูปแบบเป็นรัฐเดี่ยว รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับกำหนดไว้ว่า ประเทศไทยเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ มีศูนย์อำนาจทางการเมืองและการปกครองมาจากแหล่งเดียวกัน ประชาชนทั้งหมดอยู่ภายใต้เอกราช ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามอำนาจหนึ่งอำนาจเดียว พร้อมทั้งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายเดียวกัน การใช้อำนาจอธิปไตยทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ การปกครองภายในประเทศ แม้จะมีการแบ่งอำนาจการปกครองไปตามเขตการปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ ก็เป็นเพียงการแบ่งอำนาจตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาค เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลใน ส่วนกลางและความสะดวกของประชาชนในการรับบริการจากรัฐ อำนาจที่แท้จริงยังคงอยู่ที่รัฐบาล ในส่วนกลาง หน่วยงานในภูมิภาคเป็นเพียงผู้รับเอาไปปฏิบัติเท่านั้น ไม่สามารถที่จะกำหนดการ ดำเนินการในความรับผิดชอบของตนโดยอิสระ

สำหรับการปกครองในระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล รวมทั้งการปกครองรูปกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา นั้น แม้จะมีอิสระพอสมควรในการดำเนินการ และมีการเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง มีลักษณะในการกระจายอำนาจ การปกครองแต่ก็ยังไม่เป็นอิสระหรือการปกครองตนเองอย่างแท้จริง รัฐบาลในส่วนกลางยังมีส่วนเข้าไปควบคุมหรือร่วมในการดำเนินการอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามการปกครองระดับท้องถิ่นนี้มีส่วนในการฝึกประชาชน ให้รู้จักการปกครองตนเองตามหลักการประชาธิปไตย

๓. ประมุขแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับกำหนดรูปแบบการปกครองไว้ว่าเป็น แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และ กำหนดไว้อย่างชัดเจนถึง เทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุด ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิด

มิได้ รัฐธรรมนูญกำหนดว่า ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ จึงมีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยปกติรัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชนโดยใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล การกำหนดเช่นนี้หมายความว่าอำนาจต่างๆ จะใช้ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ซึ่งในความเป็นจริงอำนาจเหล่านี้มีองค์กรเป็นผู้ใช้ ดังนั้นการที่บัญญัติว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการผ่านทางองค์กรต่างๆ นั้นจึงเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แต่อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่องค์กร ที่เป็นผู้พิจารณานำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

๔. สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน รัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้อย่างกว้างขวาง สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ นี้เป็นไปตามแนวทางประชาธิปไตย คือ มีการระบุนิติสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่างๆ ไว้ครบครัน เช่น เสรีภาพในการแสดงออกในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธในการสมาคมหรือรวมกลุ่ม เป็นต้น รวมทั้งมีหลักประกัน ในเรื่องสิทธิต่างๆ คือ การละเมิดสิทธิจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญมีข้อจำกัดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ คือ จะต้องไม่ให้เป็นการปฏิบัติต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ส่วนหน้าที่ของชนชาวไทยทุกคนตามรัฐธรรมนูญ มีดังนี้

๑) บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้

๒) บุคคลมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยสุจริต

๓) บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

๔) บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

๕) บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

๖) บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

๗) บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ

๘) บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมตามที่กฎหมายบัญญัติ

๙) บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์และป้องกันศีลปะและวัฒนธรรมของชาติ

๑๐) บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓.๒ พระมหากษัตริย์กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

พระราชดำรัสรัชกาลที่ ๗ ในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ปวงชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ความว่า "ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร"

ประเทศไทยจึงถือเอาวันที่ ๑๐ ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันรัฐธรรมนูญ ในทุกๆ ปีที่ผ่านมาเมื่อถึงกำหนดวันรัฐธรรมนูญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ หรือไม่ว่าจะทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ เป็นผู้แทนพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาถวายสักการะ พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ประดิษฐานอยู่หน้าอาคารรัฐสภา ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงถือเป็นวันประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ด้วยเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญ ฉบับถาวร เพื่อเป็นหลักการปกครองให้แก่ประชาชนชาวไทย ภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ราชวงศ์จักรี ประเทศมหาอำนาจตะวันตก แพร่ขยายลัทธิล่าอาณานิคมเข้ามาในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสยามในขณะนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของการล่าเมืองขึ้น แต่ด้วยพระปรีชาสามารถ ทรงได้ศึกษาอารยธรรมตะวันตก จนเกิดความเข้าใจ ทรงใช้ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ และได้รับการยอมรับนับถือจากนานาชาติ ล่วงขึ้นมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงป้องกัน เอกราชอธิปไตยของประเทศจนสุดพระกำลัง ต่อการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก ทรงนำความรอดพ้น และคงความเป็นเอกราชอยู่ได้เพียงประเทศเดียวในแหลมทอง ทรงพัฒนาประเทศด้วยคุณูปการ เพื่อประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร ทรงมองเห็นภัยจากต่างประเทศ จึงได้วางรากฐานให้บ้านเมืองพัฒนาไปทางเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะความเจริญในระบอบประชาธิปไตย

สืบต่อมาในรัชสมัยของรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ทั้งสองพระองค์ ทรงเจริญรอยตามพระราชบิดา ทรงพัฒนาการศึกษาและให้นำความรู้จากประเทศตะวันตกมาใช้ เป็นผลให้สามารถลดปัญหา และแก้ไขความเสียเปรียบกับต่างประเทศ ส่วนในด้านการปกครอง ก็เริ่มพิจารณาเตรียมการและเริ่มต้นการปกครองแผนใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัชกาลที่ ๗ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน เมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ทรงยินยอมที่จะเป็น พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่พระองค์มีกองทัพที่จงรักภักดีต่อพระองค์ ดัง

ความในพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ มีความตอนหนึ่งดังนี้ ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร ไม่อยากให้เกิดเสียเลือดเนื้อ กับทั้งเพื่อจัดการโดยละม่อมละไมไม่ให้ขึ้นชื่อว่าได้ จลาจล เสียหายแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าได้คิดอยู่แล้ว ที่จะเปลี่ยนแปลงทำนองนี้ คือ มีพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามรัฐธรรมนูญ จึงยอมรับที่จะช่วยเป็นตัวเซ็ดเพื่อคุณให้โครงการตั้งรัฐบาลให้เป็นรูปวิธีเปลี่ยนแปลงพระธรรมนูญโดยสะดวก

ในเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรสยาม ฉบับถาวร (แทนธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราวที่คณะราษฎรประกาศใช้) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่เมื่อวิธีการปกครองไม่ตรงกับหลักการที่จะให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย อย่างแท้จริง จึงทรงกล้าหาญสละราชสมบัติ และพระองค์ทรงพระอักษรเป็นพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งนับว่าเป็นเอกสารสำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งของประเทศชาติ ดังข้อความบางตอนว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้อง ตามหลักการของเสรีภาพในตัวบุคคล และหลักความยุติธรรมตามความเข้าใจ และยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใดคณะใด ใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใดคณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร บัดนี้ข้าพเจ้าเห็นว่า ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสติชิตออกเสียงในนโยบายของประเทศแท้จริงไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกได้ว่า บัดนี้หมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือ หรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์ แต่บัดนี้เป็นต้นไป แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันเป็นของข้าพเจ้าแต่เดิมมาก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะบ่งนามผู้หนึ่งผู้ใดให้เป็นผู้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อไปตามที่ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะได้ทำตามกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์...” ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (หรือ ๒๔๗๘ ตามสากล) เวลา ๑๓.๔๕ น.^๒

ด้วยรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีหลักสำคัญหลายประการ อาทิ เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นแบบรัฐสภา ได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นประมุขไม่ต้องรับผิดชอบทางการเมือง เป็นผู้ใช้อำนาจทางคณะรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดินและรับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดินต่อสภาผู้แทนฯ รัฐสภา ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจที่จะควบคุมคณะรัฐมนตรีในการ

^๒ วิทยุ วงศ์สมบูรณ์, “เจ้าฟ้าประชาธิปก ราชนันผู้นิราศ (ตอนที่ ๑)”, จุลสารสมาคมแห่งสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม ๒๕๕๕), หน้า ๖-๑๒.

บริหารราชการแผ่นดิน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์นั้น ได้บัญญัติว่าพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นเครื่องกำหนดระเบียบแบบแผนของสังคม นั่นจึงเป็นความสำคัญที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นเพื่อเป็นการระลึกถึง รัฐธรรมนูญฉบับแรกอันเป็นฉบับถาวรและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย ทางราชการจึงกำหนด วันที่ ๑๐ ธันวาคมของทุกปี เป็น วันรัฐธรรมนูญ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามความเข้าใจโดยทั่วไปคำว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจหรืออำนาจของประชาชน ประเด็นหลักของประชาธิปไตย อยู่ที่ประชาชนเป็นสำคัญ จะปกครองอย่างไรให้ประชาชนมีความสุข เสมอภาคเท่าเทียม และมีเสรีภาพ ซึ่งพอจะสรุปได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ ประชาธิปไตยในฐานะเป็นอุดมการณ์โดยยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย คือ ความเสมอภาคในทางการเมือง เศรษฐกิจ มีความเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพ และได้รับความเป็นธรรม ตามขอบเขตของกฎหมายโดยไม่เลือกการปฏิบัติ ยอมรับเสียงส่วนใหญ่และเคารพเสียงส่วนน้อย โดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกภาคส่วน สามารถแสดงออกตามสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขั้นพื้นฐาน สามารถใช้เป็นรูปแบบการปกครอง และแบบแผนในการดำเนินชีวิตกลายเป็นวัฒนธรรมสืบเนื่องเป็นบรรทัดฐานและวิถีชีวิตของประชาชนโดยส่วนรวม

ในบรรดาประเทศต่างๆ ในโลกที่มีการปกครองแบบมีพระมหากษัตริย์ทั้งหมดประมาณ ๒๕ ประเทศทั่วโลก ซึ่งมีคำใช้เรียกแทนองค์พระมหากษัตริย์แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะวัฒนธรรม ประเพณีของชาตินั้นๆ แต่คำแทนองค์พระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะหน้าที่แบบต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สรุปจำแนกได้ ๕ ลักษณะ” คือ

๑. พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมาจากคำว่า พระเจ้า (เทพเจ้า) กับคำว่า อยู่หัว (ผู้นำ...หัวหน้า) หมายความว่า พระเจ้าอยู่หัว ทรงมีภาระหน้าที่ของการเป็นผู้นำหรือประมุขของประเทศชาติและประชาชน

๒. พระเจ้าแผ่นดิน หมายความว่า พระเจ้าแผ่นดินเป็นเจ้าของแผ่นดินทั้งประเทศ แล้วพระราชทานสิทธิในการใช้ประโยชน์จากที่ดินนั้นให้แก่ประชาชน และถือว่าเป็นหน้าที่ของพระเจ้า

กนก วงษ์ตระหง่าน, “พระมหากษัตริย์กับประชาชน”, เทศาภิบาล, ปีที่ ๘๕, ฉบับที่ ๑๒ (ธันวาคม ๒๕๓๓), หน้า ๒-๑๓.

แผ่นดินที่จะต้องรักษาความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินด้วย จะเห็นว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงต้องมีพระราชภาระหน้าที่ จะต้องทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ประเทศชาติและประชาชน

๓. เจ้าชีวิต หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของชีวิตของประชาชน กล่าวคือ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะประหารชีวิต และพระราชทานอภัยโทษจากการประหารชีวิตแก่ประชาชนได้ อันหมายความว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีหน้าที่ ที่จะต้องคุ้มครองชีวิตของประชาชน และจะต้องรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศไว้

๔. ธรรมราชา หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้รักษาธรรม และปฏิบัติธรรม และด้วยหลักธรรมนี้ ทำให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในประเทศ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์จะต้องทรงใช้หลักธรรมเป็นแบบแผนในการปกครองประเทศชาติและประชาชน หรืออีกนัยหนึ่ง คือ พระราชดำริและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ จะต้องอยู่ในกรอบของหลักธรรมเท่านั้น

๕. พระมหากษัตริย์ หมายความว่า การเป็นนักรบ หรือจอมทัพที่ยิ่งใหญ่ในยามสงคราม ที่จะต้องมีป้องกันประเทศ พระมหากษัตริย์จะต้องเป็นผู้นำทางการทหารออกรบ เพื่อปกป้องคุ้มครองเอกราชของประเทศและประชาชน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พระมหากษัตริย์ทรงมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความคุ้มครองปลอดภัยแก่ประเทศชาติ และประชาชน

สิทธิและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทย ตามตำราการเมืองและการปกครองไทยที่ใช้สอนกันมาในสถาบันการศึกษาต่างๆ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อสรุปเป็นสังเขปว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันเก่าแก่ที่อยู่คู่กับชาติไทยตลอดมานับตั้งแต่ไทยเริ่มสร้างตนเป็นชาติขึ้นมา เป็นสถาบันที่เลื่อมใสศรัทธาและฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกของประชาชนคนไทย แทบทุกคนมาเป็นเวลาหลายร้อยปี บทบาทของพระมหากษัตริย์เปลี่ยนไปตามยุคสมัย รัฐธรรมนูญทุกฉบับบัญญัติ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในสถานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้ ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของปวงชน ผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นศูนย์รวมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีของชนในชาติไม่ว่าจะเชื้อชาติใดและศาสนาใด พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมือง ไม่ต้องรับผิดชอบในกิจกรรมการเมืองต่างๆ แม้ว่า จะกระทำในพระปรมาภิไธย ทรงวางพระองค์เป็นกลางทางการเมืองเสมอมา ทรงมีสิทธิที่จะให้คำเตือนในบางเรื่องบางกรณี แก่รัฐบาล รัฐสภาและศาล หรือองค์กรอื่นๆ ที่ทรงเห็นว่าถ้ากระทำไปแล้วจะเกิดผลเสียหาย ในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศจึงถือว่าเป็นสิทธิของพระมหากษัตริย์ที่จะได้รับรายงานให้ทราบถึงสถานการณ์หรือเรื่องราวบางเรื่องที่มีความสำคัญกับบ้านเมือง สิทธิที่จะพระราชทานคำปรึกษาหารือ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีมีปัญหาเกี่ยวกับการ

บริหารราชการแผ่นดิน นำปัญหาขึ้นทูลเกล้าฯ สิทธิที่จะสนับสนุนการกระทำหรือกิจการใดๆ ของรัฐหรือเอกชนได้ หากพระองค์ทรงเห็นว่ากิจการนั้นๆ เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง เช่น โครงการตามพระราชดำริต่างๆ นอกจากนั้นยังทรงมีพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และลงพระปรมาภิไธย ในร่างกฎหมายประเภทต่างๆ เป็นต้น พระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ แม้ว่ามีได้ทรงมีพระราชอำนาจโดยตรงอย่างแท้จริงในกิจกรรมการเมืองการปกครอง แต่ความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากพระมหากษัตริย์ มีนับเป็นอเนกประการ เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของประเทศ แผ่นพระบารมีให้มีความร่วมมือกันแก่อาณาประชาราษฎร์ และชนต่างชาติที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ทรงเป็นศูนย์กลางแห่งเกียรติยศ และพระมหากษัตริย์คุณ ยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน

๓.๓ การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน

การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันหมายถึงนับจากปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – ปัจจุบัน ซึ่งในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงที่เกิดวิกฤติทางการเมืองของไทย เกิดความขัดแย้งสูงมากจนเกิดการปฏิวัติยึดอำนาจในประเทศไทยมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญและมีรัฐธรรมนูญปกครอง จวบจนถึงฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมแล้วทั้งสิ้น ๑๕ ฉบับ และทุกฉบับจะประกาศเจตนารมณ์ที่จะสร้างการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขขึ้น แม้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ จะเป็นประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์ตามหลักสากล เช่น ในทุกฉบับจะต้องมีสมาชิกสภาประเภทแต่งตั้งเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยร่วมกันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งอยู่เสมอ รัฐสภาบางสมัยมีสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด เป็นต้น ก็เป็นเพราะเหตุผลและความจำเป็นบางประการตามสถานการณ์ในขณะนั้น

ปัจจุบัน ประเทศไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นฉบับที่ ๑๕ ในการดำเนินการ ระหว่างรอการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวร โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเหมือนต้นทางหรือต้นสายแม่น้ำ ๕ สาย ประกอบด้วย^๔

๑. สถานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช. มีสมาชิก ทั้งสิ้น ๒๒๐ คน การเกิดสถานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช. สมาชิกไม่มีการสมัครคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. จะคัดเลือกโดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่จัดทำไว้แล้ว ให้ครอบคลุม สาขา อาชีพ ภูมิภาค เพศ วัย คุณสมบัติ คือ อายุ ๔๐ ปีขึ้นไป เป็นผู้ไม่มีตำแหน่งในพรรคการเมือง เช่น หัวหน้าพรรค (ไม่ห้าม

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗, เล่ม ๑๓๑, ตอน ๔๕ ก, ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗, หน้า ๑-๑๗

การเป็นสมาชิกพรรค) มีอำนาจ ๔ ประการ คือ ออกกฎหมาย ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งและถอดถอนนายกรัฐมนตรี การควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยทำได้เพียงการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี โดยไม่มีอำนาจอภิปรายไม่ไว้วางใจ ทำได้ก็เพียง อภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ ให้ความเห็นชอบบางเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่สภา เช่น แต่งตั้งบุคคลขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

๒. คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหนึ่งคน และรัฐมนตรีอื่นอีกจำนวนไม่เกิน ๓๕ คน รวมเป็น ๓๖ คน

๓. สภาปฏิรูปแห่งชาติ หรือ สปช. มีสมาชิกไม่เกิน ๒๕๐ คน สมาชิกมาจากการสรรหาจากจังหวัดต่างๆ ๗๗ คน ส่วนอีก ๑๗๓ คน มาจากทั่วประเทศ โดยกำหนดด้านต่าง ๑๑ ด้าน (เช่น การเมือง การปกครองท้องถิ่น การบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อม พลังงาน สื่อสารมวลชน และด้านอื่นๆ) โดยมีองค์กรต่างๆ เป็นผู้เสนอชื่อเข้ามา องค์กรละ ๒ คน ให้คณะกรรมการสรรหาพิจารณาคัดเลือก ด้านละไม่เกิน ๕๐ คน รวมแล้ว ๑๑ ด้าน ๕๕๐ คน และส่งรายชื่อไปคัดเลือกขั้นสุดท้ายอีกครั้ง ทั้งนี้ไม่มีข้อห้ามการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือ เป็นข้าราชการ เพราะถือว่า การปฏิรูปเป็นเรื่องของประเทศ ข้อจำกัดจึงน้อยที่สุด

๔. คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ หรือ กมธ.ยกร่าง จำนวน ๓๖ คน โดยมาจาก สปช.เสนอ ๒๐ คน มาจาก สนช.เสนอ ๕ คน มาจากที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ๕ คน และจากที่ คสช.เสนอ ๕ คน โดย คสช.จะเป็นผู้เสนอคนขึ้นมาเป็นประธานคณะกรรมการยกร่าง อีก ๑ คน ซึ่ง กมธ.ยกร่างรัฐธรรมนูญนี้จะมีอำนาจมาก มีเวลาทำงานยกร่าง ๑๒๐ วัน คุณสมบัติต้องไม่เคยดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง ๓ ปี ย้อนหลัง ห้ามบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และ ในอนาคตจะไม่สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปอีก ๒ ปี เมื่อร่างเสร็จอาจมีการแปรญัตติได้ ก่อนจะส่งให้ สภาปฏิรูปให้ความเห็นชอบ การร่างต้องร่างภายใต้กรอบ โดยเฉพาะ กรอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕

๕. คณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้คงอยู่ต่อไป เพียงแต่อาจเพิ่มจำนวนจากปัจจุบัน แต่ให้มีได้ไม่เกิน ๑๕ คน อำนาจหน้าที่ของ คสช.มีเพียงแค่เสนอแนะให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาปฏิบัติในเรื่องใด และ เมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วอาจจะไม่ปฏิบัติก็ได้ นอกจากนี้ คสช.ยังมีอำนาจหน้าที่เชิญ ครม.ประชุมร่วมกันหารือปัญหาสำคัญของประเทศ หรือ ครม.สามารถเชิญ คสช.ได้

๓.๔ จุดแข็งและจุดด้อยของการเมืองการปกครองไทย

ในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดด้อยการเมืองการปกครองไทยนั้นจะนับแต่ปี ๒๕๔๗ถึงปัจจุบัน พอจะวิเคราะห์ได้ดังนี้

จุดแข็ง

การยึดมั่นในระบบการปกครองประชาธิปไตยและยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการใช้ปัญญา

อำนาจกองทัพ ที่เข้ามายับยั้งปัญหาความไม่ชอบธรรมให้กลับมาตั้งหลักกันใหม่ก่อนที่ถล่มถลายไปกว่านี้ตรงนี้อาจบอกได้ว่าเป็น

จุดด้อย

การขาดสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง เหตุการณ์บ้านเมืองที่ผ่านมา แม้จะมีสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น การซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง การซื้อขายปริญญาในวงการการศึกษา การทุจริตประพฤตินิยมชอบในวงราชการ ฯลฯ

อำนาจกองทัพ บางท่านอาจมองว่าเป็นอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยก็ได้เช่นกัน สุดแต่ทัศนะของแต่ละบุคคล

เหตุการณ์ความรุนแรงใน ๓ จังหวัดภาคใต้จัดได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยอีกเหตุการณ์หนึ่ง ที่ทำให้สังคมไทยต้องหันมาทบทวนเกี่ยวกับนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองว่า เท่าที่ดำเนินการไปแล้วเพียงพอแก่การประสานประโยชน์ของทุกฝ่ายหรือไม่ พื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นในแง่ของภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ ควรจะมีวิธีการปกครองที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นหรือไม่

การจัดการปกครองไม่ว่าในรูปแบบใด จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้นด้วยกันทั้งสิ้นถ้าคำนึงแต่เพียงผลประโยชน์ของผู้ปกครองเป็นหลักก็อาจวินิจฉัยได้ว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่เป็นปัญหา ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ^๕

สรุป การปกครองไทยนั้นจะนับแต่ปี ๒๕๔๗ถึงปัจจุบันมีจุดแข็งคือประชาชนการยึดมั่นในระบบการปกครองประชาธิปไตย สถาบันพระมหากษัตริย์ และพุทธศาสนา โดยมีกองทัพสนับสนุนจุดด้อย การขาดสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง ทำให้ละเลยหลักทศพิธราชธรรม

---

^๕ นิยม รัฐอมฤต, "สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์", ใน การเมืองการปกครองไทย ๒๕๕๐, รวบรวมโดย สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, (กรุงเทพมหานคร : จริยสนธิทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕๓.

หลักคุณธรรม หลักจริยธรรม การจัดการปกครองไม่ว่าในรูปแบบใด จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างจากพื้นที่อื่นในแง่ของภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ

๓.๕ ปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

ปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน ที่ปรากฏชัดเจนเป็นวิกฤตการเมืองไทยในปัจจุบัน นับจากปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – ปัจจุบัน โดยลำดับเหตุการณ์ได้ ดังนี้^๖

๓.๕.๑ วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓ เป็นชุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ซึ่งมีความเห็นต่อต้านและสนับสนุน อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อ เสถียรภาพทางการเมืองในไทย ทั้งยังสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคและความแตกแยก ระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท และผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งบั่นทอนการเมืองไทย อันมีสาเหตุจากการขาดสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เริ่มมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนซึ่งมีความเห็นว่าหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ควรออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากข้อสงสัยในการบริหารประเทศของรัฐบาลที่อาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนในเรื่องต่างๆ รวมทั้งปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และได้ขยายตัวเป็นวงกว้างยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ในนามพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แต่หลังจากนั้นก็มียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนนายกรัฐมนตรีออกมาเคลื่อนไหวเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดความเห็นต่างทางการเมืองและก่อให้เกิดความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมไทย จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ส่งผลให้ฝ่ายทหารในนามคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ภายหลังเปลี่ยนเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ) ก้าวขึ้นสู่อำนาจและเข้ามาบริหารทางการเมือง

ต่อมาคณะรัฐประหารได้แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๐ ซึ่งในช่วงดังกล่าว มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารหลายกลุ่ม นำโดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ โดยกล่าวหาว่า ประธานองคมนตรี อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ยึดอำนาจ และต้องการขับไล่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล

^๖ ธนชาติ ประทุมสวัสดิ์, “บทวิเคราะห์ระบอบการเมืองการปกครองไทยระหว่างประชาธิปไตยกับอำมาตยาธิปไตย”, สถาบันรัชต์ภาคย์, ปีที่ ๑๖, ฉบับที่ ๐๕ (กันยายน ๒๕๕๗), หน้า ๕๗.

ต่อมา พรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับทางการเมืองกับอดีตนายกทักษิณ ชนะการ เลือกลงตัวไป พ.ศ. ๒๕๕๐ และจัดตั้งรัฐบาลผสม ทำให้พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่ง เคยเคลื่อนไหวต่อต้าน กลับมาชุมนุมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรี ออกจากตำแหน่ง ก่อนจะยุติการชุมนุม เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคพลังประชาชนและการลงมติของสภาฯ เพื่อเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ผลการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ปรากฏว่า หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กลับมาชุมนุมอีกครั้งในปีพ.ศ. ๒๕๕๒ และ พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ในภายหลังวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นประกาศยุบสภา และผล การเลือกตั้งเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๕๔ ปรากฏว่า พรรคเพื่อไทยได้เสียงข้างมากในสภา และยิ่ง ลักษณะ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดมา

๓.๕.๒ วิฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗ เป็นวิฤตการณ์การเมืองที่ เกิดการ ประท้วงต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงพฤษภาคม ๒๕๕๗ จัดระเบียบ โดย กปปส. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองซึ่งจัดและมี อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรค ประชาธิปัตย์ เป็นผู้นำ

สาเหตุการประท้วงเกี่ยวกับการทุจริตเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการทุจริตในโครงการ จำนำข้าวนี้ สาเหตุจากร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ ซึ่งจะนิรโทษกรรมความผิดของ นักการเมืองย้อนหลังไปถึงปี ๒๕๔๗ โดยถูกหลายฝ่ายคัดค้าน ฝ่ายหนึ่งมีกลุ่มกปปส และอีกฝ่าย หนึ่งคือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ครั้นวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ วุฒิสภาลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทว่า การชุมนุมของ กลุ่มกปปส ยังคงดำเนินต่อไป โดยเปลี่ยนเงื่อนไขเป็นการต่อต้านรัฐบาลแทน อีกเหตุการณ์หนึ่ง รัฐสภาพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญว่าด้วยที่มาของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามาจาก การเลือกตั้งทั้งหมด ประชาธิปัตย์ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นการให้ได้ว่าซึ่งอำนาจใน การปกครองโดยไม่เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลวินิจฉัยตามนั้น พรรคเพื่อไทยปฏิเสธคำวินิจฉัยนี้ และในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๖ นายกรัฐมนตรีขอลอนร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวคืนจากพระมหากษัตริย์

ฝ่าย นปช. จัดชุมนุมตอบโต้ขึ้นที่ราชมังกลาภิพาสถานตั้งแต่วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ถึง ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ระหว่างนั้น ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ผู้ชุมนุมฝ่ายสุเทพเข้ายึดสถานที่ราชการเพื่อ

ปีบให้ปิดทำการ มีเหตุรุนแรงที่สำคัญคือ การปะทะกันบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหงตลอดทั้งวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ถึงเช้าวันที่ ๑ ธันวาคม มีผู้เสียชีวิต ๔ คน และบาดเจ็บ ๕๗ คน

การยกระดับการชุมนุมในวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมและตำรวจเป็นเวลาสองวัน ตำรวจใช้แก๊สน้ำตาและหัวฉีดน้ำ เพื่อยับยั้งไม่ให้ผู้ชุมนุมเข้าทำเนียบรัฐบาล มีผู้บาดเจ็บ ๑๑๕ คน จนวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ ตำรวจจึงเปิดให้ผู้ชุมนุมเข้าไปได้เพื่อสงบศึกในวันเฉลิมพระชนมพรรษา จากนั้น ผู้ชุมนุมจึงชุมนุมกันต่อ ครั้นวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส.ส. ประชาธิปัตย์ทั้ง ๑๕๓ คนลาออก และในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ นายกรัฐมนตรียุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ แต่สุเทพและผู้ชุมนุมปฏิเสธการเลือกตั้ง และเรียกร้องให้จัดตั้งสภาประชาชนเสียก่อน กลุ่มผู้ประท้วงจึงถูกวิจารณ์ว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อประชาธิปไตย

วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๗ สุเทพนัดชุมนุมปิดถนนสายหลักในกรุงเทพมหานครเพื่อกดดันรัฐบาล นำไปสู่การใช้ความรุนแรงและอาชุยนาระยะ ๆ จนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๗ รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในกรุงเทพมหานครและพื้นที่โดยรอบ วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๗ กลุ่มผู้ชุมนุมรวมตัวกันขัดขวางการเลือกตั้งล่วงหน้าในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ ทำให้การเลือกตั้งเสียระบบ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งราว ๔๔๐,๐๐๐ คนไม่สามารถออกเสียงลงคะแนนได้ อย่างไรก็ดี รัฐบาลยืนยันเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗ ว่า การเลือกตั้งต้องดำเนินตามกำหนดต่อไป ท้ายที่สุด มีผู้มาเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗๕

ในที่สุด วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร และรัฐมนตรีที่มีมติย้ายถวิล เป็ลียนศรี ออกจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร อีกสองวันต่อมา กองทัพบกประหารรัฐบาลรักษาการ และให้ผู้ชุมนุมสองฝ่ายยุติการชุมนุม

จากสาเหตุของปัญหาวิกฤตการเมืองการปกครองในประเทศไทยที่ล่วงเลยมานับ ๑๐ ปี เมื่อพิจารณาประเด็นหลักๆ ของสาเหตุของการเกิดปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากการขาด “คุณธรรมและจริยธรรม” ของผู้นำทางการเมือง มีการทำทายนอำนาจของรัฐ ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง เช่นการรับสินบนหรือการมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ ทำให้

มีเรื่องอื้อฉาวเกิดขึ้นอยู่เสมอ การแสดงออกด้วยคำพูดไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายในที่ประชุมสภาฯซึ่งได้รับ เอกสิทธิ์อย่างเต็มที่ การให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน การกล่าวปราศรัยบนเวทีต่อหน้าชุมชน การใช้ตำแหน่ง อำนาจอย่างไม่ชอบธรรม การไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของการเป็นตัวแทนประชาชน การฝ่าฝืนคุณธรรมและจริยธรรมแห่งความดีงามกลายเป็นเรื่องปกติเพราะเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไป ไม่มีการสอบสวน ไม่มีการลงโทษ ท้ายที่สุดจึงเกิดวิกฤตทางการเมือง ซึ่งนับเป็นสาเหตุที่ของการเกิดปัญหาสถานการณ์การเมืองการปกครองของไทยอย่างแท้จริง

๓.๖ สรุป

การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เปลี่ยนจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญมีเป้าหมายจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นหลักในการปกครอง ซึ่งประกอบด้วย (๑) อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกลบกำหนดอำนาจอธิปไตยซึ่งถือเป็นอำนาจอธิปไตยในการปกครอง ให้มีการแบ่งแยกการใช้ออกเป็น ๓ ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ, อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ (๒) รูปแบบของรัฐ ประเทศไทยมีรูปแบบเป็นรัฐเดี่ยว รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกลบกำหนดไว้ว่า ประเทศไทยเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ มีศูนย์อำนาจทางการเมืองและการปกครองมาจากแหล่งเดียวกัน ประชาชนทั้งหมดอยู่ภายใต้เอกราช ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามอำนาจหนึ่งอำนาจเดียว พร้อมทั้งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายเดียวกัน (๓) ประมุขแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกลบกำหนดรูปแบบการปกครองไว้ว่าเป็น แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และ กำหนดไว้อย่างชัดเจน เทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุด (๔) สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน รัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้อย่างกว้างขวาง สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ นี้

เป็นไปตามแนวทางประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นเครื่องกำหนดระเบียบแบบแผนของสังคม นั่นจึงเป็นความสำคัญที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อเป็นการระลึกถึง รัฐธรรมนูญฉบับแรกอันเป็นฉบับถาวรและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย ทางราชการจึงกำหนด วันที่ ๑๐ ธันวาคมของทุกปี เป็น วันรัฐธรรมนูญ

สำหรับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันนั้น ประเทศไทยมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญและมีธรรมนูญปกครอง จวบจนถึงฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมแล้วทั้งสิ้น ๑๕ ฉบับ และทุกฉบับจะประกาศเจตนารมณ์ที่จะสร้างการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขขึ้น แม้บทบัญญัติของธรรมนูญแต่ละฉบับ จะเป็นประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์ตามหลักสากล และรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นฉบับที่ ๑๕ มีระยะเวลาวถล ๑ ปี ในการดำเนินการ ระหว่างรอการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวร โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเหมือนต้นทางหรือต้นสายแม่น้ำ ๕ สาย ประกอบด้วย สถานิติบัญญัติแห่งชาติ, คณะรัฐมนตรี, สถาปฎิรูปแห่งชาติ, คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

จุดแข็งและจุดด้อยของการเมืองการปกครองไทย ในสังคมไทยมีจุดแข็งที่ยึดมั่นในระบบการปกครองประชาธิปไตยและยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ และพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการใช้ปัญญา การตั้งสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง แต่จุดด้อยของการเมืองการปกครองไทยก็ยังคงมี เช่น การซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง การทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ ถูกตรวจสอบด้วยอำนาจฝ่ายอื่นเป็นครั้งคราว และในปัจจุบันมีอำนาจกองทัพ ที่เข้ามายับยั้งปัญหาความไม่ชอบธรรมให้กลับมามีหลักกันใหม่ ซึ่งบางท่านอาจมองว่าเป็นอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยก็ได้ เช่นกัน สุดแท้แต่ทัศนคติของแต่ละบุคคล

ปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน ประเด็นหลักๆที่ เป็นต้นน้ำของสาเหตุ ปัญหาการเมืองการปกครองไทยดังกล่าวนี้คือการไร้คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง การทำทนายอำนาจของรัฐ ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง การไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของการเป็นตัวแทนประชาชน การฝ่าฝืนคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองจึงนับเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดปัญหาสถานการณ์การเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน

บทที่ ๔

วิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน ผ่านหลักธรรมราชาในวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง

วิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมราชาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง อันประกอบด้วย (๑) หลักธรรมราชาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง (๒) ธรรมราชากับทศพิธราชธรรม (๓) วิเคราะห์หลักธรรมราชาในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองผ่านการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

๔.๑ หลักธรรมราชาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง

หลักการปกครองของพระเจ้าเจืองธรรมราชาจะมีปรากฏในวรรณกรรมให้เห็นในหลายตอนแต่ที่ปรากฏชัดคือตอนที่ท้าวสูง (ขุนเจือง) ให้จะเดินทางกลับเมืองหรือเงินยางและให้อ้ายคว่างบุตรที่เกิดจากนางอูบแก้วธิดาเจ้าเมืองปะกัณฑ์ปกครองเมืองแก้วปะกัณฑ์ แก้วคือชาวเวียตนาม ชาวไทยและลาวโบราณเรียกชาวเวียตนามว่าแก้ว เมืองปะกัณฑ์เป็นเมืองที่อยู่ทางภาคเหนือสุดของเวียตนาม ซึ่งชาวเวียตนามบริเวณนี้เรียกว่า บักกี ซึ่งมีเมืองใหญ่ชื่อบักกานอยู่ทางตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำดำ ขุนเจือง ได้สอนหลักการปกครองโดยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม ได้ ๒๓ ประการ คือ

๑. การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ต้องแท้โดยละเอียด อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลา คุยโม้ให้ยึดผู้ปกครองเป็นข้อยุติ

๒. ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะเขาเหล่านั้นเปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแรง

๓. ให้ประพฤติถือตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินค้ำกันได้ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด

๔. อย่าลำเอียงข่มเหงกัน ให้ดูทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ ผู้ใดมีความรู้พูดจา มีเหตุผลให้มารับใช้เป็นตัวอย่าง

๕. ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟังความแต่ฝ่ายเดียว

๖. ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม กุณดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึก ซึ่งมีคน ทั้งช้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก

๙. อย่าเป็นคนถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้
๑๐. ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาขย่งให้แตกแยก
๑๑. ให้อาใจใส่ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้วข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง
๑๒. ให้อุเลาหอกูประคองเมืองให้คืออย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูตลอดเข้ามาได้
๑๓. แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดังพี่น้อง
๑๔. เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน คิดอะไรให้รอบครอบ อย่าเล็งงโง่ คนชั่ว และคนโกง
๑๕. ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคตรวงศ์ อย่าให้สูญ
๑๖. อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ไม่ควรพูด แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พูดให้ฟังเพราะเขาพูดให้เราไขว้เขวได้
๑๗. การจะเป็นคนดีต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นกิเลสและการที่จะเลี้ยงไรฟ้าต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม
๑๘. อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของเงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะตีเมืองใดให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่าเป็นคนที่ชอบข่มเหงนิทาผู้อื่น
๑๙. อย่าข่มขู่ครุฑท้าวขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี
๒๐. อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็นการตอบแทน มิฉะนั้นจะไม่มีใครช่วยเราอีก
๒๑. อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึกสงครามเมื่อไล่เขาไปเขาก็จะไม่หนี
๒๒. อย่าคิดโทษโกรธเคืองอย่าง ไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย อนึ่งถ้ามีคนทุกข์ยากมาขอพึ่งบารมีจงรับเขาช่วยงาน
๒๓. ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพูดดี หลับหลังพูดร้าย
๒๔. ขามเมื่อรักกันพูดแต่งแนวดี เวลาผัดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้
๒๕. ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย

๔.๒ ธรรมิกราชกับทศพิชราชธรรมในพุทธศาสนา

คัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นคัมภีร์เกี่ยวกับการปกครองจากอินเดียผ่านมอญ พม่าเข้ามายังสุวรรณภูมิ มีความเชื่อที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ธรรมิกราช ดุจดังพระเจ้ามหาสมมตราชแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรงบำเพ็ญ ทศพิชราชธรรม ๑๐ ประการในการวิชัยครั้งนี้ จะนำการประยุกต์หลักการใช้ในทางโลกทศพิชราชธรรม หรือ ทศพิชราชธรรม ๑๐ คือ จริยวัตร ๑๐ ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรม ประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิด

ความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมเหล่านี้ ทศพิธราชธรรม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ราชธรรม ๑๐” ดังนั้น ทศพิทธราชธรรม หรือ ธรรมะ สำหรับนักปกครอง ๑๐ ประการ ตามแนวทางของท่านพุทธทาส^๑ มาประกอบดังนี้

๑. ทานัง คือ ทาน ให้แล้วจะมีผลเป็นความผูกพัน เป็นการสร้างสรรค์ความสงบสุข เพราะจิตที่คิดจะให้นั้น สบายกว่าจิตที่คิดจะเอา ผู้ให้เรียกว่า “ทายก” ผู้รับเรียกว่า “ปฏิคาหก” ผู้ให้ทานอย่าไปคิดว่าผู้รับเป็นขอทานหรือคนต่ำต้อย ให้แล้วไม่ล้าเลิกบุญคุณ อุดมการณ์สูงสุดของการให้ทานคือ จาคะ แปลว่า สละ เป็นไปเพื่อการลดกิเลส คือ โลภะของเราเอง เป็นการสละความตระหนี่ของตนเอง และเป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวได้อีกด้วย การให้ทานบางครั้งเป็นลักษณะ จาคะ คือ ไม่สนใจผู้รับ ให้ใครก็ได้มาเอาไปใช้ประโยชน์ การถวายสังฆทานก็เป็นแบบ จาคะ คือ ไม่เจาะ ใจกว้าง ไม่เลือกที่รักเกลียดที่ชัง การให้ทานไม่จำเป็นต้องให้เงินเสมอไป ถ้าไม่มีเงินก็ให้กำลังกาย (แรงงาน) ให้กำลังใจ ให้กำลังใจ ให้กำลังใจ เพื่อให้งานของผู้รับสามารถบรรลุความสำเร็จ การให้ทาน มี 3 อย่าง คือ วัตถุทาน คือ การให้วัตถุ ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะ (เลิศกว่าทานทั้งปวง) อภัยทาน คือ การให้อภัย (ยกโทษให้)

๒. สິล (ศีล, สีละ) สິล (ศีล) แปลว่า ปกติ ภาวะปกติ ไม่มีอะไรวุ่นวาย หรือเหตุที่ทำให้เกิดภาวะปกติ รวมถึงการประพฤติปฏิบัติ การจัดการกระทำให้เกิดภาวะปกติด้วย ข้อกำหนดที่อยู่ ในรูปของระเบียบ วินัย ปฏิบัติทั้งหลาย เรียกว่า สິล โดยปริยัติ (วิชาความรู้) การรักษาระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์นั้นๆ ไว้ได้ เรียกว่า สິล โดยการปฏิบัติ ประพฤติ หรือกระทำ (ปฏิบัติ) ผลที่เกิดขึ้น จากการกระทำรักษาระเบียบกฎเกณฑ์นั้นๆ ทำให้เกิดความสงบสุขเป็นปกติ เรียกว่า สິล โดยผลแห่งการกระทำ (ปฏิบัติ) สິล ๕ สິลที่จำเป็นแก่มนุษย์ปุถุชนทั่วไป สິล ๕ ประกอบด้วย สິลข้อที่ ๑ ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของคน สัตว์ ต้นไม้ ความหมายของประทุษร้าย มีตั้งแต่ทำให้บาดเจ็บจนถึงตาย สິลข้อที่ ๒ ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่นให้เสียหาย นั่นคือ การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นก็ผิดศีลข้อนี้เช่นกัน สິลข้อที่ ๓ ไม่ประทุษร้ายของรักของผู้ใด ไม่ใช่เฉพาะแต่เรื่องชู้สาวเท่านั้น การประทุษร้ายต่อของรักของผู้อื่น เช่น ของเล่นเด็กที่เป็นของรักของเด็กนั้น ก็ผิดศีลข้อนี้ สິลข้อที่ ๔ ไม่ประทุษร้ายความถูกต้อง เป็นธรรมของผู้อื่นด้วยการใช้วาจาเป็นเครื่องมือ มีพูดปด พูดต่อเสียด พูดเพื่อเจ้อ พูดคำหยาบ สິลข้อที่ ๕ ไม่ประทุษร้ายความมีสติสมปฤติปกติภาวะของตน ด้วยสิ่งซึ่งตรงกันข้ามที่ทำให้สูญเสียสติสมปฤติ เช่น สุรา เมรัย ยาเสพติด ขาดศีลข้อนี้มีความผิดปกติ

^๑ พุทธทาสภิกขุ, ทศพิทธราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๑๗)

ตั้งแต่องศาของบาปน้อยจนถึงบาปมาก เช่น กินน้อยๆ พอหลับสบาย จนถึงกินจนขาดสติ แล้วไปทำผิดศีลข้ออื่น ตั้งแต่ฆ่าสัตว์ ลักขโมย ปล้นจี้ ฆาตกรรมผิดเมียเขา

ในทางปฏิบัติอาจรวมถึง ศีลข้อที่ ๑ ไม่ดำเนินธุรกิจที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เบียดเบียนชีวิต สุขภาพชุมชนรอบข้าง มีสารพิษปนในสินค้าที่จะขาย เช่น แชนเฟอร์มาลินในปลา มียาฆ่าแมลง สารหนูอยู่ในสินค้า ทารุณลูกจ้างให้ทำงานหนัก ทำให้ลูกจ้างทำงานเสี่ยงภัยต่ออวัยวะ ร่างกาย ศีลข้อที่ ๒ ไม่ลักทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น ไม่ขอมเสียดยาหรือค่าภาคหลวงให้รัฐ ไม่โกงภาษีของรัฐ ไม่ขโมยทรัพยากรของแผ่นดิน เช่น ดินแร่ ป่าไม้ มาผลิตเป็นสินค้า ศีลข้อที่ ๓ ไม่รุกร้าทำลายโบราณสถาน ถ้ำ แหล่งท่องเที่ยว เพียงเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด โดยไม่สนใจรักษาของหวงแหนของชุมชน ศีลข้อที่ ๔ ไม่โฆษณาเกินจริง หรือไม่หลอกลวงให้ลูกค้าเชื่อว่าสินค้าของเราดีเกินจริง ใช้วาจาสุภาพเรียบร้อย ในการติดต่อธุรกิจและการสั่งงานลูกน้อง ศีลข้อที่ ๕ ไม่ขายของที่เป็นสิ่งประทุษร้ายสติสมปฤติ แก่ลูกค้า เช่น สุรา เมรัย ยาเสพติด และไม่มอบสุราเป็นของขวัญให้ใคร

๓.บริจาค (ปะริจาคัง, ปริจาคะ) แปลว่า การสละโดยรอบ เป็นการให้สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรอยู่ในตนออกไป โดยไม่ต้องมีผู้รับ เพราะสิ่งที่สละเป็นของไม่ดี เช่น กิเลส และความเห็นแก่ตัว แตกต่างจากทาน (ทาน) นั้นต้องมีผู้รับ “ให้สละทรัพย์ เพื่อรักษาอวัยวะ สละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต” คำสอนนี้ ตรงกับหลักการคำนวณผลตอบแทนการลงทุน เพราะเป็นการสอนให้รู้จักสละของที่มีคุณค่าน้อย เพื่อสิ่งที่มีความสำคัญสูงกว่า เช่นเดียวกันกับคำสอนที่ว่า “ให้เสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม”

การบริจาค เป็นการบริจาคกิเลสออกไป ให้ตัวกู ของกูหมดไป สละสิ่งที่ไม่ควรมียู่ตนออกไป เช่น ความเห็นผิด (มิจฉาทิฐิ) และการปฏิบัติที่ผิดไป ได้แก่ การพูดที่ผิด การงานที่ผิด สติที่ผิด สมานที่ผิด ให้แก้ไขด้วยความเห็นที่ถูกต้อง และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ให้ละความเห็นแก่ตัว ถ้านายจ้างเห็นแก่ตัว ลูกจ้างเห็นแก่ตัวกันอย่างเต็มที่ ก็ยากที่จะเกิดสันติสุขและสันติภาพได้

๔. ซื่อตรง (อาชชะวัง , อาชชะ) หมายถึง ความตรง ความเปิดเผย ไม่เกิดโทษเกิดภัย ไม่เกิดอันตรายใดๆ เป็นที่ไว้ใจได้ต่อหน้าที่ที่จะต้องทำให้ถูกต้องเหมาะสมเพียงพอสอดคล้องความเป็นมนุษย์อย่างบริสุทธิ์ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อกฎธรรมชาติ การมีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อตนเอง และผู้อื่น ไม่มีมายาสาโดยล่อลวงผู้อื่น ทั้งนี้โดยมีหิริ (ความละอายใจ) และ โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) ทำให้ไม่ทำผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง “ความซื่อตรงเป็นรากฐานของประชาธิปไตย” ถ้าประชาธิปไตยที่มีความซื่อตรง มีธรรมะ ก็จะเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย” ตรงกันข้ามประชาธิปไตยที่มีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ของพรรค ก็จะเกิดความไม่สงบสุขความตรง มี “ตรงต่อวาจา” คือ ไม่พูดหลอกลวงใคร “ตรงต่อผู้อื่น” คือ ไม่หลอกลวงใคร “ตรงต่อการกระทำ” คือ ไม่มีมายา

กระทำหลอกล่อตวงใจใคร เพื่อหวังประโยชน์จากคนอื่น “ตรงต่อเวลา” คือ เวลาที่สมควรจะทำอะไร ก็ตรงต่อเวลาที่ทำงานนั้น ตามที่ตัวเองกำหนด หรือกำหนดกับใคร หรือที่ผู้อื่นกำหนดไว้ โดยไม่ผิดเพี้ยน ไม่บิดพลิ้ว โดยไม่ต้องแก้ตัว “ตรงต่อตัวเอง” คือ ตรงต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง “ตรงต่อธรรมชาติ” คือ ตรงต่อกฎความจริงที่เป็นไปในตน “ตรงต่อความจริง” คือ ตรงต่อความยุติธรรมที่มีอยู่ ถูกตรงตามความจริงที่ว่าควรจะเป็นอย่างไร จนถึงตรงต่อพระรัตนตรัยอันเป็นที่ยึดถือสูงสุด แล้วตรงต่อโลกุตตระ ตรงต่อนิพพาน ตรงต่อความเป็นเช่นนั้นเองของธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวง “ตรงต่อการทำงาน” คือ ตรงต่ออาชีพการงานที่ตนเองทำอยู่ ไม่ทรยศต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ

๕. อ่อนน้อมถ่อมตน (มีททะวัง, มีททะวะ, มีททะวะ) แปลว่า ความอ่อนโยน ทั้งอ่อนโยนภายนอก ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องติดต่อด้วย และอ่อนโยนภายในกับจิตใจของตนเอง จิตใจที่อ่อนโยนแล้วเหมาะสมที่จะปฏิบัติธรรมอันสูงขึ้นไปได้ทุกอย่างทุกประการจนสำเร็จประโยชน์ ธรรมะนี้อยู่ในรูปของเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่แท้จริง จะเป็นเหมือนกับน้ำดับไฟในทางวิญญาน คือ ความอ่อนโยน ที่ดับความโกรธ ความกระด้าง ของผู้อื่น ปราศจากการขัดแย้งใดๆควรเป็นผู้ถ่อมตน ไม่ถือตัวตน ไม่อวดคือถือดี ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์หรือกิเลสของตน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีอัธยาศัยอ่อนโยน นิ่มนวลต่อผู้น้อยอยู่เสมอ มีการปฏิสันถารต้อนรับต่อผู้น้อย และผู้มาเยือน ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์ การสอนทางพุทธศาสนาที่นุ่มนวล ที่ไม่ทำให้เกิดการขัดแย้งเรื่องนรกสวรรค์ นรกคือ ทำผิดทางอายตนะ (ทวารทั้ง 6 หรือประตูของกิเลส) ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สวรรค์ที่นิ่มนวลกว่า คือ การกระทำที่ถูกต้อง ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ความอ่อนโยนเป็นลักษณะแห่งความสูง ถ้าไม่สูงก็อ่อนไม่ได้ อย่าเห็นความอ่อนโยนเป็นความต่ำต้อย หรือพ่ายแพ้ใดๆ ความอ่อนโยนสร้างมิตรภาพสูง ดีกว่าความกระด้าง การกรร โขกและการข่มขู่ ความอ่อนโยนต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ มิเช่นนั้นจะกลายเป็นการแสดงหรือหลอกลวงกัน ไม่เชื่อตรง “จิตที่เป็นสมาธิ เป็นจิตที่อ่อนโยนที่สุด นิ่มนวลที่สุด ควรแก่การงานมากที่สุด” นั่นคือสามารถจะปั้นหรือตัดแปลงรูปให้เป็นอะไรก็ได้ ดังใจหมาย เพราะมีความบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสรบกวน และใจมีความตั้งมั่นต่อการทำงานนั้นๆ

๖. กำจัดบาป (ตะปิง, ตะปะ, ตะปะ, ตะปะ, ตะโป) หมายถึง ธรรมะที่เผากิเลส หรือ การเผาบาปหรือกิเลส หรือความชั่วทั้งปวง หรือความเห็นแก่ตัว รวมไปถึงอิทธิบาท ๔ การเผาบาป หรือกิเลส ที่เป็นรากเหง้าของอกุศล และความชั่วทั้งหลายเป็นหัวใจของการบริหารจิตเชิงพุทธ กิเลสคือ โลภะ (โลภ) โทสะ (โกรธ) โมหะ (หลง) การฝึกหัดใช้ความคิดให้ถูกทางตามแนวพุทธศาสตร์ เพียงวันละไม่กี่นาทีเท่านั้น ก็จะทำให้ท่านรู้สึกสดชื่นแจ่มใสขึ้นอย่างประหลาด วิธีฝึกการกำจัดบาปที่นิยมกัน คือ “การฝึกสมาธิภาวนา” เปรียบเสมือนรถยนต์ที่จะต้องเอาไปล้างอัดฉีดเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องอยู่เป็นระยะๆ การล้างภายนอกและขัดสีหาเพียงพอไม่ เหมือนคนที่อาบน้ำชำระร่างกายภายนอกข้อมไม่เพียงพอ ต้องมีการชำระล้างจิตใจที่เป็นบาปอกุศลออกไปเป็นระยะๆ โดย

การทำสมาธิภาวนา ผู้บริหารที่ทำสมาธิภาวนาอยู่เป็นประจำ จะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ตบะ มีเพื่อบังคับตนเองไม่ให้มีกิเลส ถ้าไม่มีตบะ ก็จะมีแต่กิเลส บังคับตนเองไม่ได้ ทำอะไรเหลวไหลไปหมด แล้วจะอยู่รอดได้อย่างไร เป็นชวานาก็มีตบะแบบชวานา เป็นพ่อค้าก็มีอย่างพ่อค้า เป็นข้าราชการก็มีอย่างข้าราชการ เป็นผู้บริหารก็มีตบะตามแบบที่เป็นนั้น เมื่อมีตบะแล้วก็สามารถ “เผาผลาญความเห็นแก่ตัว” ทำให้สามารถบังคับตนเองได้

๗. ไม่โกรธ (อภโกธัง, อโกธัง, อภโกธะ, อโกธะ, อะโกธัง) หมายถึง ความไม่กำเริบภายใน (กลุ่มอยู่ในใจ) และไม่มี ความกำเริบภายนอก (ทำร้ายผู้อื่น) หรือหมายถึง ผู้ที่มีจิตไม่กำเริบ เพราะอนุชารมณ (สิ่งที่ไม่พอใจ) ใดๆ ก็ตาม หรือความไม่โกรธ หรือความที่ใครๆ ก็ทำให้โกรธไม่ได้

ธรรมะที่ช่วยไม่ให้โกรธ มี “พรหมวิหาร ๔” ได้แก่ เมตตา คือ ประารถนาให้ทุกคนเป็นสุข กรุณา คือ ช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี โดยไม่มีจิตริษยา หรือน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาของตนเอง, และ อุเบกขา คือ วางเฉยเสียและไม่ซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติที่ตนมีอาจช่วยเหลือได้ ธรรมะอื่นที่ทำให้ไม่โกรธ เพราะมี “ศีล” (ถ้าโกรธกลัวศีลขาด หรือเกิดไม่ปกติ เช่น โกรธถึงขั้นทำร้ายร่างกาย ก็ผิดศีลข้อ ๑) มี “สมาธิ” (เพราะบังคับจิตใจได้ มั่นคง ไม่อ่อนไหวตามสิ่งที่มากระทบ) และมี “ปัญญา” (เพราะเห็นแก่ยาว ไม่เห็นแก่สั้น โกรธไปก็ไม่มิประโยชน์) “ความโกรธนั้นหวานที่โคน แต่ว่าจืดหรือเปรี้ยวที่ปลาย” เพราะขณะโกรธอาจรู้สึกสบายที่ได้อาละวาด คำทอ ทำร้ายบุคคล และทำลายสิ่งของ แต่พอหายโกรธก็ต้องมาเสียใจภายหลัง ตรงกันข้าม “ความไม่โกรธ” นั้นต้องอดกลั้น เจ็บใจในตอนนั้น หลังเหตุการณ์ผ่านไปก็ไม่ต้องมานั่งเสียใจเรื่องทรัพย์สินเสียหาย คนอื่นมองคุณว่าน่าเคารพ ความโกรธนี้ฆ่าเพื่อน ฆ่าพ่อแม่ (กลองข้าวน้อยฆ่าแม่) ฆ่าพระอรหันต์ ฆ่าตนเองได้ นักมวยบางคนเหยยให้คู่ต่อสู้โกรธ จะได้โมโหไม่ระวังตัว มีโอกาสเปิดช่องโหว่ได้ การตัดสินใจขณะโกรธย่อมลำเอียงเพราะโกรธ และขาดสติในการไตร่ตรอง ทำให้ประสิทธิภาพการตัดสินใจจะลดลง

๘. ไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา, อะวิหิงสา, อหิงสา) หมายถึง ไม่เบียดเบียน ไม่มีการกระทำอันเบียดเบียน อันกระทบกระทั่งต่อตนเองและผู้อื่น เบียดเบียนตนเอง คือ การทำตนเองให้ลำบากโดยไม่จำเป็นต้องทำ หรือทำเกินกว่าเหตุ หรือทำเกินพอดี การไม่เบียดเบียนตนเองต้องลดตัวเองของผู้อื่นได้ ไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น เพราะจะกลายเป็นตัวต้นเหตุของปัญหา การเบียดเบียนตนเอง ส่วนใหญ่มาจากกิเลส คือ ราคะ โลภะ โทสะ โมหะ ทิฏฐิมานะ ก็เบียดเบียนไปตามลักษณะหน้าที่ของแต่ละอย่างคนมั่งมีไม่เบียดเบียนคนจน (เช่น ไม่ขูดรีด สูดเลือดคนจน) คนจนก็ไม่เบียดเบียนคนมั่งมี (เช่น ไม่สู้มั่งกำลังแก้แค้น ไม่ปล้นคนรวย) ก็จะเกิดเศรษฐกิจบุญ เกิดชนกรรมมาชีพผู้ใจดีเป็นลูกหลาน เศรษฐีใจบุญ บ้านเมืองก็สงบสุข

๘. อุดทน (ขันติ, ขันตี, ขันติญจะ) หมายถึง อุดทน รอได้ คอยได้ หรือ ความสมควรหรือพร้อมแล้วที่จะได้รับผลเมื่ออุดทนมาเรื่อยๆ ก็มีความสมควรเกิดขึ้นที่จะได้รับผลนั้น ขันติ เป็นความอุดทนที่มีสติปัญญา มีความถูกต้อง สมควรในทางที่ควรอุดทน รู้จักค่าของความอุดทน และยินดี พอใจมีความสุขในความอุดทน อุดทนแล้วไม่เครียด ไม่ปวดศีรษะ ไม่เป็นโรคประสาท ไม่เป็นบ้า เพราะมีเหตุจากการอุดทน“ขันติ” เป็นธรรมชาติอันทำให้งาม คู่กับ “โสรัจจะ” (ความเสถียร) ความงามของธรรม ขันติ – โสรัจจะ เป็นความงามทางจรยา ทำให้ไม่มีพฤติกรรมอันทุจริต (น่ารังเกียจ) ทางกาย วาจา ใจ เพราะสามารถทนต่อโลภะ โดยเฉพาะอุดทนต่อราคะ (ความใคร่ในกาม) ได้แก่ อุดทนต่อรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ได้ สามารถทนต่อโทสะ คือ สามารถระงับอารมณ์ร้าย พยาบาท คิดล้างผลาญเมื่อถูกเหยียดให้โกรธ หรือคับข้องใจ และสามารถทนต่อโมหะ คือ สามารถอุดทนต่อความยั่ววนต่างๆ ไม่หลงงมงายติดยึดบุคคล เงิน วัตถุ เครื่องข้อมใจ ล่อใจทั้งหลาย อุดทนต่อความเย็นความร้อน ความหิวกระหาย อุดทนต่อทุกข์เวทนาได้ รวมความได้คือ อุดทนต่อกิเลสได้นั่นเอง ความอุดทนเป็นเรื่องภายนอก แต่ใจยังวุ่นวายอยู่ จึงให้มีโสรัจจะ ให้ใจสงบเสถียร ใจไม่เดือดร้อนด้วย เรียกว่างามทั้งภายนอก และงามทั้งภายในใจ ขันติในทศพิชราชธรรมนี้ จึงให้รวมถึงงามในด้วย คือมี โสรัจจะรวมอยู่ด้วยโดยอัตโนมัติสิ่งที่จะต้องอุดทน มีดังนี้ อุดทนต่อความยากลำบากด้วยโรคภัยไข้เจ็บ อุดทนต่อความตรากตรำเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน ในการประกอบอาชีพ อุดทนต่อความเจ็บใจ เพราะถูกสบประมาท นินทา คำทอ ในการที่จะเป็นอยู่ในสังคมโลกปัจจุบัน ความอุดทนสูงสุดคือ อุดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส ถ้าอุดทนจากการบีบคั้นของกิเลสได้แล้ว อุดทนเรื่องอื่นๆ เป็นเรื่องง่ายไปเลย อุดทนต่อความโง่เขลาเพราะประมาท ทำให้เกิดผลร้าย หรือผิดพลาดขึ้นมา หรือเพราะการศึกษาน้อย อุดทนต่อคำแนะนำสั่งสอนของ ในเรื่องการศึกษา และการงานอุดทนต่อความพลั้งเผลอของตนเองและผู้อื่น อุดทนต่อสิ่งสกปรกน่าเกลียดน่ารังเกียจ ต้องอุดทนต่อผลกรรม ตามกฎการเวียนว่ายอยู่เป็นวัฏฏสงสาร ต้องอุดทนต่อความเป็น “กฏอิตถ์ปัจเจกตา” อุดทนต่อสังคมอันวิปริตยิ่งขึ้น อุดทนต่อความวิปริตของธรรมชาติ อุดทนต่อความยากลำบาก อุดทนต่อหน้าที่ อุดทนต่อการรักษาศรัทธาในความดีให้ยังคงอยู่ ไม่ท้อถอย ไม่ยกเลิกความ เป็นรัฐบาลต้องอุดทนต่อการกระทำทุกอย่างของฝ่ายค้าน และพรรคพวกของฝ่ายค้าน ไม่ว่าจะถูกตำหนิหรือสอนอะไรที่แปลกๆ จากที่เคยได้ยินได้ฟังมาก็ตาม

๑๐. มั่นคงในธรรม (อวิโรคะ, อวิโรคะนะ, อะวิโรคะนะ, อวิโรคะนัง) หมายถึง ความไม่พิรุณ ไม่พิรุณ ไม่วิปริต ความไม่บกพร่อง ความไม่เกินขอบขีด ความไม่แหวกแนว ความไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหรือผิดเพี้ยนไปจากความจริง ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามนโยบายของสังคมอยู่เสมอ การตัดสินใจแก่สิ่งยกรณี่ฟุ้งร้องกล่าวโทษกัน ก็ต้องตัดสินใจตามตัวบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับหรือประเพณีนิยม โดยไม่มีอคติเข้ามาประกอบการ

ตัดสินเป็นอันขาด อกติ ๔ มี (๑) ลำเอียงเพราะรัก (ฉันทาคติ) (๒) ลำเอียงเพราะชัง (โทสาคติ) (๓) ลำเอียงเพราะเขลา (โมหาคติ) เช่น ไม่เข้าใจปัญหา ข้อมูลผิดพลาด ลงโทษคนผิด (๔) ลำเอียงเพราะกลัว (ภยาคติ) เช่น ผู้กระทำผิดมีอิทธิพลหนุนหลัง เลยปล่อยไปหรือกลับรูปคดีให้ผิดเป็นถูก ให้ถูกกลับเป็นผิด ด้วยอำนาจแห่งความหวาดกลัว

๔.๑ ปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

ไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การเมืองการปกครองไทยเริ่มมีปัญหาความขัดแย้งอย่างรุนแรง ดังนี้

วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๑ เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ซึ่งมีความเห็นต่อด้านและสนับสนุน อดีตนายกรัฐมนตรีนั่งชิงวิกฤตการณ์ดังกล่าวเริ่มจากคดีชุกหุน ผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำหน้าที่และเสรีภาพสื่อ เสถียรภาพทางการเมืองในไทย ทั้งยังสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคและความแตกแยก ระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท ซึ่งบั่นทอนการเมืองไทย อันมีสาเหตุจากการขาดสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง

วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ เป็นวิกฤตการณ์การเมืองที่ เกิดการประท้วงต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงพฤษภาคม ๒๕๕๗ จัดระเบียบโดย กปปส. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองซึ่งจัดและมี อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้นำ สาเหตุการประท้วงเกี่ยวกับการทุจริตเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการทุจริตในโครงการจำนำข้าวนี้ สาเหตุจากร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ

เนื่องจากเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงจนไม่สามารถปกครองกันได้จึงเกิดการปฏิวัติยึดอำนาจจากกองทัพและมีการประกาศรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นฉบับที่ ๑๕ มีระยะเวลา ๑ ปี ในการดำเนินการ ระหว่างรอการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวร โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเหมือนคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ๕ คณะ ประกอบด้วย สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, คณะรัฐมนตรี, สภาปฏิรูปแห่งชาติ, คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

การปกครองไทยนั้นจะนับแต่ปี ๒๕๔๗ ถึงปัจจุบันมีจุดแข็งคือประชาชนการยึดมั่นในระบบการปกครองประชาธิปไตย สถาบันพระมหากษัตริย์ และพุทธศาสนา โดยมีกองทัพ

สนับสนุนจุดด้อย การขาดสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง ทำให้ละเลยหลักทศพิธราชธรรม หลักคุณธรรม หลักจริยธรรม การจัดการปกครองไม่ว่าในรูปแบบใด จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างจากพื้นที่อื่นในแง่ของภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ

ดังนั้นปัญหาการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน จึงสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์เมืองการปกครองของไทยนับจาก พ.ศ. ๒๕๔๘ – ปัจจุบัน สาเหตุปัญหาการเมืองการปกครองไทยดังกล่าว นั่นคือ การไม่มีทศพิธราชธรรม การไร้คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง จึงมีการใช้อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองที่เอื้อต่อการ

๔.๔ วิเคราะห์หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง ผ่านเหตุการณ์การเมืองการปกครองในปัจจุบัน

วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ซึ่งมีความเห็นต่อด้านและสนับสนุน อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวเริ่มจากคดีชุกหุ้ม ผลประโยชน์ทับซ้อน ช่มเหงไพร่ฟ้าด้วยการทุจริต มีการวินิจฉัย สั่งการ ตัดสินใจ และปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยไม่ความชอบธรรม ไม่บนพื้นฐานแห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง การฝ่าฝืนคุณธรรมและจริยธรรมแห่งความดีงาม กลายเป็นเรื่องปกติทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำหน้าที่และเสรีภาพสื่อ เสถียรภาพทางการเมืองในไทย ทั้งยังสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคและความแตกแยก ระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท ซึ่งบั่นทอนการเมืองไทย อันมีสาเหตุจากการขาดสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง

วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗ เป็นวิกฤตการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นประท้วงต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงพฤษภาคม ๒๕๕๗ จัดระเบียบโดย กปปส. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองซึ่งจัดและมี อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้นำ สาเหตุการประท้วงเกี่ยวกับการทุจริตเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการทุจริตในโครงการจำนำข้าวนี้เป็นการไม่เอาใจใส่ต่อโครงการอันจะทำให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเมืองอย่างร้ายแรงเป็นแสนล้าน ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ เมื่อเป็นใหญ่ในแผ่นดิน (รัฐบาล)ก็มีการไปเบียดเบียนผู้อื่น ถือเอาพวก ประโยชน์ อำนาจแห่งตนเป็นใหญ่การ ฝ่าฝืนไม่มีคุณธรรมถือเอาประโยชน์ตนและพวกพ้อง ช่มเหงไพร่ฟ้าด้วยการทุจริตการฝ่าฝืนคุณธรรมและจริยธรรมแห่งความดีงามกลายเป็นเรื่องปกติเกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และได้ขยายตัวเป็นวงกว้างทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น การซื้อขายตำแหน่งในปัจจุบัน เห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการก็ไม่ได้รางวัลเป็นการตอบแทน

ตามที่คุณวิจัยได้พบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองนั้น พบว่าในวรรณกรรมมีความสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมในปัจจุบัน ซึ่งหลักทศพิธราชธรรมนั้นเป็นธรรมสำหรับผู้นำ หรือผู้บริหาร เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหลักธรรมิกราชในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง กับทศพิธราชธรรม และประเด็นพบว่า

๑. หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง กับระบบอุปถัมภ์ของการเมืองไทยในปัจจุบัน ความว่า การพัฒนาปกครองบ้านเมืองของท้าวสูง ท้าวเจือง เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้ โดยละเอียด การพัฒนาปกครองบ้านเมืองให้พิจารณาให้ถ่องแท้โดยละเอียด อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลาคุยโม้ รักประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย ให้ประพฤติถือตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินคำมกได้ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด คุณแลกเปลี่ยนอยู่เสมอแม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดังพี่น้อง อย่าข่มขู่ขูดรีดท้าวขุน อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย ไม่ควรสั่งการตามใจ หลักความยุติธรรม คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ ตัดสินใจและ ปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความชอบธรรม บนพื้นฐานแห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น และด้วยความเที่ยงธรรม ไม่อคติ แต่การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันเป็นระบบอุปถัมภ์ เป็นระบบที่อยู่ในสังคมนิยม ระบบอุปถัมภ์เกิดจากความเหลื่อมล้ำของมนุษย์ในแง่ทรัพย์สินคุณการ สถานะ และอำนาจ จิตใจ ศีลธรรมและจริยธรรม ผู้อุปถัมภ์ในฐานะเอื้ออำนวยประโยชน์ได้ทั้งในอำนาจทางการเมือง ตำแหน่งหน้าที่ราชการ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และสำหรับบางกรณีผู้อุปถัมภ์ก็บุคคลเป็นที่เคารพนับถือในคุณความดี สามารถให้ความรู้สึกที่ดีกับผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ มีลักษณะคล้ายเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่วนผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ก็บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องอาศัยผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์เพื่อผลประโยชน์ดังกล่าว รวมทั้งส่วนที่เป็นบวกในทางจิตใจ เป็นทั้งที่พึ่งในทางวัตถุและในทางจิตใจ ในกรณีของสังคมไทยนั้นผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จะต้องมีบารมี มีทรัพยากรในครอบครองมากกว่า เช่น มีทรัพย์สินเงินทองที่ดิน อำนาจ มากกว่า จึงสามารถให้การอุปการะและคุ้มครองแก่ผู้รับการอุปถัมภ์จากการถูกกดขี่จากผู้อื่น และจากอันตรายต่างๆ ได้ ส่วนผู้ได้รับการอุปถัมภ์ก็ตอบแทนด้วยการให้ความนิยมชมชอบ ให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับแผนการร้ายของผู้อื่น และเป็นฐานที่ให้การสนับสนุนทางการเมืองต่อผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ ในความสัมพันธ์นี้เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นส่วนมากกว่า ดังนั้นจึงควรสร้างค่านิยมพื้นฐานเกี่ยวกับหลักนิติธรรม นิติรัฐ

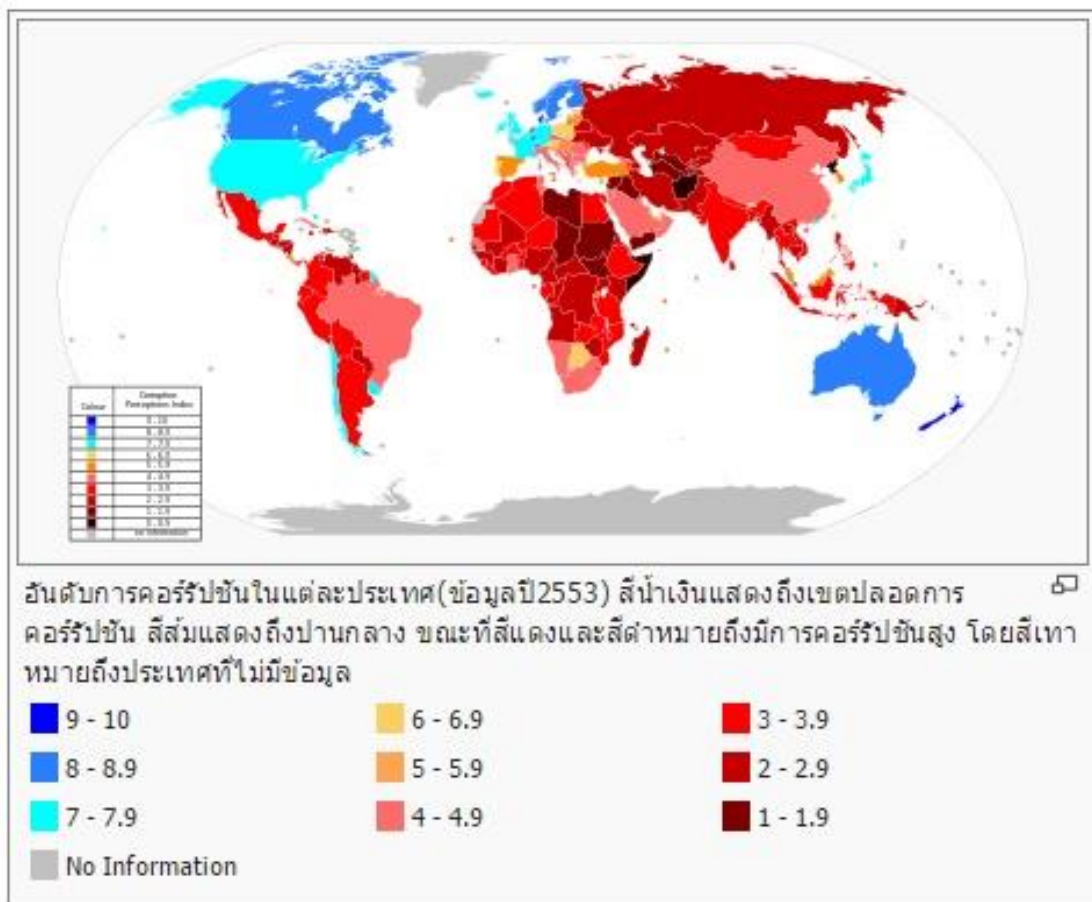
๒. หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง กับการป้องกันประโยชน์ของบ้านเมืองกล่าวถึง การปกป้องดูแลอาณาประชาราษฎร์ญาติพี่น้อง บริวารร่วมองค์กร เพราะบุคคลเหล่านี้เสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแกร่ง การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างก็ทำหน้าที่ของตน

ไม่ผูกขาดในตำแหน่งหน้าที่การงาน และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นที่มีความสามารถ แต่ในทางตรงกันข้าม การเกิดวิกฤตการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันสาเหตุเกิดจาก “การแข่งขัน” อาทิเช่น การเลือกตั้ง การเลือกตั้ง เป็นการแข่งขัน แข่งชิงกันเพื่อให้ได้เป็นตัวแทน เมื่ออำนาจเป็นสิ่งที่ทุกคนใฝ่ฝัน เรียกร้อง ใฝ่หา และมีความต้องการที่จะได้มาอยู่กับตนเองมากที่สุด โดยเฉพาะในแวดวงสังคมนการเมือง อำนาจที่นักการเมืองมีอยู่ สามารถบันดาลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ตามที่ใจปรารถนา การให้ได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าว ทำให้เกิดการแย่งชิง ความขัดแย้ง และนำไปสู่ความแตกแยก จนถึงความมุ่งมั่นทำลายล้างกันถึงขั้นเอาชีวิตให้สูญสิ้นไปจากโลก เมื่อเป็นเช่นนี้ สังคมการเมืองในประเทศไทยจึงเกิดความขัดแย้งที่รุนแรง เป็นวิกฤติของความแตกแยก ที่เกิดขึ้นในทุกกรณีลูกกลมเป็นเรื่องใหญ่โต ยากที่จะบรรเทาแก้ไขได้ คณะกรรมการสมานฉันท์ต่างๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือเป็นผู้เสนอตัวมาเอง ต่างก็ค่อยๆ ถอยออกยอมแพ้ไปในที่สุด ต่างคนต่างแยกกันไป หรือแม้แต่นักการเมืองในพรรคเดียวกัน พรรคร่วมฝ่ายค้านหรือพรรคร่วมรัฐบาล จนถึงคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดเดียวกันก็ยังคงเกิดความขัดแย้ง แตกแยกกันอย่างไม่น่าเชื่อ ต่างคนต่างดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลาย ในการลดความน่าเชื่อถือต่อกันจึงควรสร้างค่านิยมพื้นฐานในการที่จะรักษาคณเป็นไทยและการรักษาผลประโยชน์ของชาติ

๓. หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองกับปัญหาการคอร์รัปชัน กล่าวว่า ให้ประพฤติถือตามฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้าง เงินค่ามัดใจ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษ ไปตามผิด, เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน คิดอะไรให้รอบครอบ อย่าเลี้ยวโจร คนชั่ว และคนโกง, อย่าข่มขู่ครีตท้าวขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี, ให้ยึดถือฮีตครองเก่าผู้เฒ่าโบราณ เมื่อมีราชโองการเรียกใช้ให้รีบปฏิบัติอย่าช้าเดี๋ยวจะถูกคนอื่นว่าได้ หมายถึง การไม่ประพฤติผิดทำนอง คลองธรรม ไม่ผิดต่อจารีตประเพณีและกฎหมาย แต่ในสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน สถานการณ์ที่เด่นชัดที่สุดคือ ปัญหาการคอร์รัปชัน จากภาพรายงานปัญหาการคอร์รัปชัน ปรากฏว่า

ภาพที่ ๔.๑ ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI)

ที่มา : <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>

จากอันดับการคอร์รัปชันแต่ละประเทศ ประเทศไทยอยู่ในระดับที่ ๓ - ๓.๕ สีแดง หมายถึงมีการคอร์รัปชันสูง ปัญหาคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาช้านานและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง แม้ปัจจุบันในหลายๆรัฐบาลที่ผ่านมาจะได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้กำหนดปัญหาคอร์รัปชันอยู่ในแนวนโยบายแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือมีการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ แต่ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้ทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบมากขึ้นเรื่อยๆ จะเห็นได้ว่ากลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะมีแนวโน้มการเกิดคอร์รัปชันมากขึ้น ในแต่ละประเทศจึงพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งนี้รวมถึงประเทศไทยด้วยจึงควรวางพื้นฐานให้คนไทยเป็นคนดีโดยการรักษาศิล มีศีล มีธรรมเป็นพื้นฐาน

๔. หลักธรรมาภิบาลที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองกับระบบทุนนิยม กล่าวว่า อย่าลำเอียงข่มเหงกัน ให้ดูทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ ผู้ใดมีความรู้พุดจามีเหตุผลให้

มารับใช้เป็นตัวอย่าง, อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึกสงครามแม้ไล่เขาไปเขาก็จะไม่หนี หมายถึง การให้สิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียม และการมีความอ่อนโยนทั้งต่อผู้สูงและต่ำกว่าเสมอกัน ปัญหาวิกฤติการเมืองไทยที่ผ่านมา ปัญหาหลักมาจากสถานการณ์การผูกขาดอำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำ ซึ่งยังทำให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจความเหลื่อมล้ำ มหาศาลในประเทศไทยในขณะนี้สังคมไทยตั้งคำถามต่อทิศทางการนำพาประเทศแบบทุนนิยมเสรีที่ขึ้นต่อกลไกตลาดและกระแสโลกาภิวัตน์นี้ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้อย่างสูงและเป็นปัญหาทางโครงสร้างหลักของความยากจนในสังคมไทยที่ผ่านมา ขณะที่รัฐบาลของทหารและนายทุนก็ยังไม่สามารถเยียวยาปัญหานี้ได้ ทางโครงสร้าง โดยเฉพาะการจัดรัฐสวัสดิการและบริการสาธารณะ เช่น การศึกษาการรักษาพยาบาลการประกันการว่างงาน หรือกระทั่ง การยึดคืนสัมปทานของเอกชนที่เป็นสมบัติสาธารณะทางสังคมมาการเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เช่น โตรคมนาคม น้ำมันและพลังงาน เป็นต้น ดังนั้น แม้จะเปลี่ยนผลัดอำนาจโดยการรัฐประหารของกองทัพ สังคมก็ยังคงพบกับปัญหาเหล่านี้ต่อไปท่ามกลางเงื่อนไขทางสิทธิเสรีภาพที่มีมากขึ้นกว่ายุคเผด็จการแบบเก่าแต่ความคาดหวังในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจเชิงโครงสร้างใหม่ที่ตั้งคำถามกับ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักแต่ให้ความสำคัญ “เศรษฐศาสตร์สังคม” มากขึ้น โดยการลดทอนช่องว่างความเหลื่อมล้ำ ปฏิเสธเผด็จการทุนนิยมเสรีเบ็ดเสร็จที่ไม่เป็นธรรมต่อคนส่วนใหญ่

๕. หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองกับสังคมโลก กล่าวว่า ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟังความแต่ฝ่ายเดียว การมีมูทิตา จะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง ความอดทน อดกลั้นเพื่อรักษาสัมพันธภาพและมิตรภาพที่ดี ในหลักนี้ตรงกับสถานการณ์ปัจจุบันในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน พบว่าประเทศไทยมีนโยบายระหว่างประเทศที่ชัดเจน โดยแบ่งระดับความสัมพันธ์ตามความสำคัญของพื้นที่ เช่น พื้นที่เอเชีย อเมริกา และยุโรป ตัวอย่างที่ความสัมพันธ์ที่ชัดเจนที่สุดในปี ๒๕๕๘ คือ การที่ประเทศไทยและประเทศต่างๆ เข้าสู่ AEC หรือ Asean Economics Community คือการรวมตัวของชาติใน Asean ๑๐ ประเทศ โดยมี ไทย, พม่า, ลาว, เวียดนาม, มาเลเซีย, สิงคโปร์, อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์, กัมพูชา, บรูไน เพื่อที่จะให้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน จะมีรูปแบบคล้ายๆ กลุ่ม Euro Zone นั่นเอง จะทำให้มีผลประโยชน์, อำนาจต่อรองต่างๆ กับคู่ค้าได้มากขึ้น และการนำเข้า ส่งออกของชาติในอาเซียนก็จะเสรี ยกเว้นสินค้าบางชนิดที่แต่ละประเทศอาจจะขอไว้ไม่ลดภาษีนำเข้า (เรียกว่าสินค้าอ่อนไหว) Asean จะรวมตัวเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและมีผลเป็นรูปธรรม ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

๖. วิเคราะห์ลักษณะมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองกับความมั่นคงความสงบของบ้านเมือง กล่าวว่ ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม ถนนดินทำ ถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึกซึ่งมีคน ทั้งข้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก, ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาขยงให้แตกแยก, ให้ดูแลหอกูประตูเมืองให้ดีอย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูลอดลอดเข้ามาได้, การจะเป็นคนดีต้องหลีกเลี่ยงที่เป็นกิเลสและการที่จะเลี้ยงไรฟ้าต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม, ยามเมื่อรักกันพูดแตงแนวดี เวลาผัดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้ ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย ในที่นี้หมายถึง การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม ในข้อนี้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมทั้งนักปกครองและประชาชนในประเทศ กล่าวคือ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุข ควรจะมีคุณธรรมคือความเสียสละ นั่นหมายถึงการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อนเมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้ว ความสุขความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไรความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีน้ำใจเอื้อเพื่อ เสียสละ แบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ชิดเหนียวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว การเสียสละเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวที่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัว เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความสะดวก ลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็น ดังที่เห็นได้จากการเสียสละ บริจาคทรัพย์ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือกันมักจะมีการรับบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของ ไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย ชาติภัย เป็นต้น หรือไม่ก็มีการรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณะประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม สำหรับประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของประเทศ ที่มีหน้าที่ต้องเสียสละ รัฐได้กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่เสียภาษีให้กับรัฐด้วยเหตุที่ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงต้องเสียภาษีให้กับรัฐด้วยจำนวนเงินมากน้อยตามที่รัฐกำหนด ซึ่งบางคนอาจจะเสียภาษีด้วยจำนวนเงินที่มาก บางคนอาจจะเสียภาษีเพียงเล็กน้อย หรือบางคนที่มีรายได้น้อยอาจจะไม่ต้องเสียภาษีแต่อย่างใด การเสียภาษีนับเป็นการเสียสละอย่างหนึ่งของประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เงินภาษีดังกล่าวจะเป็นเงินที่รัฐนำไปพัฒนาประเทศ เช่น สร้างถนน จัดให้มีน้ำประปา ไฟฟ้า โรงพยาบาล ปรับปรุงสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเช่นนี้ บางคนต้องเสียสละมาก บางคนเสียสละน้อย ตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในสังคม

๑. หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง กับภาวะผู้นำ อย่าเป็นคนถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้, แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้รักกันไว้คู่ดังพี่น้อง, อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของ เงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะดีเมืองใดให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่าเป็นคนที่ชอบข่มเหงนิทาผู้อื่น ดังนั้น ผู้นำไม่ควรไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่โมโหร้าย ไม่พุดปด การมีความอ่อนโยนทั้งต่อผู้สูงและต่ำกว่าเสมอกัน ในที่นี้เกี่ยวกับวุฒิภาวะทางอารมณ์ของผู้นำการเมือง ดังนั้น การเป็นผู้นำจึงไม่จำเป็นว่าต้องใช้วิธีการที่เหมือนกันในการบริหาร แต่แน่นอนว่าต้องมีกลวิธีหลายวิธีที่นำมาใช้ให้ถูกต้องตามสถานการณ์ และถูกกับจริตของผู้ได้บังคับบัญชา

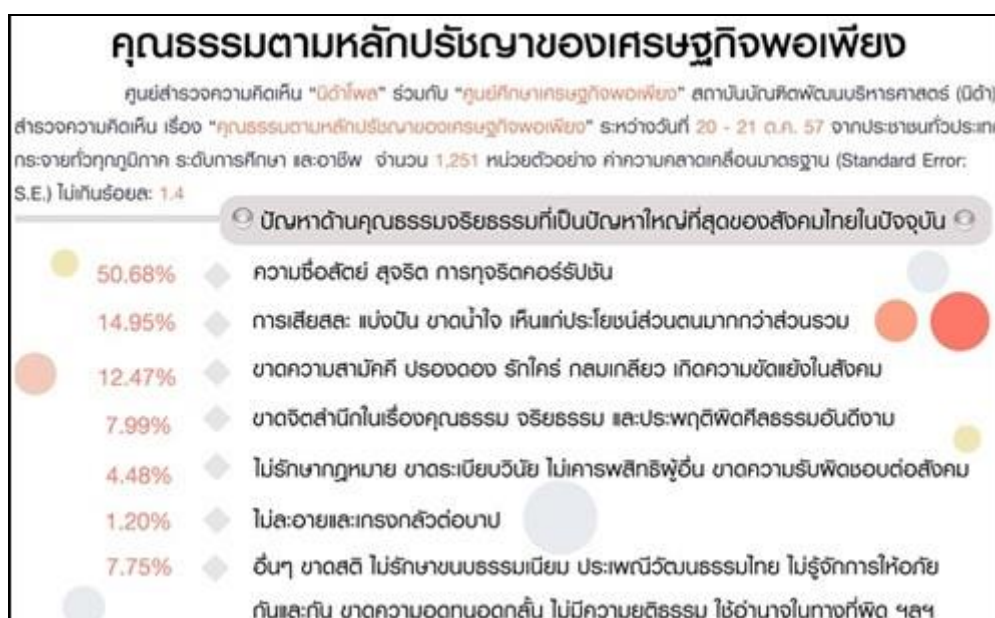
ดังนั้นวิธีการและบุคลิกภาพของผู้นำจึงมีได้หลายประเภท แต่สรุปรวมความได้ว่า ประสิทธิภาพของผู้นำจะวัดได้จากผลงานที่เกิดขึ้น โดยมีความสัมพันธ์ที่กระหว่างผู้นำและลูกน้องเป็นพื้นฐาน ผลักดันให้นายและลูกน้องสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดผลงานได้อย่างไรก็ตาม ผู้คนโดยมากมักมุ่งประเด็นไปที่ผลงานเป็นหลัก จนละเลยหลงลืมไปว่าก่อนที่ผลงานจะออกมาได้นั้น เกิดจากสัมพันธภาพและการร่วมแรงร่วมใจระหว่างผู้นำและลูกน้องเป็นรากฐานสำคัญที่ผู้นำจะต้องสร้างปัจจัยนี้ให้เกิดขึ้นก่อน และความสามารถที่เรียกว่า People Smart นี้จะสะท้อนถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence หรือ EI) ของผู้นำโดยตรง

๒. หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองกับระบบราชการ กล่าวว่าการให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อระบบราชการ การให้สิทธิ เสรีภาพ ให้เอาใจใส่ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้วข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง ในกรณีนี้หมายถึง การทำให้ระบบราชการแข็งแกร่ง แต่เนื่องจากสภาพปัจจุบันระบบราชการยังคงพบสภาพปัญหาจากความล้าสมัยของโครงสร้างราชการที่ใช้กันมานาน แม้มีการปรับแต่งเป็นระยะ ๆ แต่ก็ไม่เคยมีการปรับหรือทั้งระบบ อีกทั้งการขยายตัวของภาระหน้าที่ของหน่วยงาน ด้วยข้ออ้างที่รับใช้ประชาชน แต่กลับเหมือนเป็นการขยายฐานอำนาจไปเรื่อย ๆ ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดมีหน่วยงานกระจัดกระจาย มีภารกิจซ้ำซ้อนและสับสน ยากต่อการประสานงานหลายหน่วยงานพยายามสร้างกรอบล้อมรอบเพื่อปกป้องหน่วยงานของตนเอง สร้างกฎระเบียบและเงื่อนไขให้ติดขัดและไม่คล่องตัวในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการระบบการบริหารและตัดสินใจเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลางและผู้บริหารระดับสูง ทำให้การสั่งการล่าช้า ผิดพลาดและไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ยากที่จะเป็นผู้นำหรือผู้ให้การสนับสนุนแก่ภาคธุรกิจเอกชนในการแข่งขันบนเวทีสากลนี้ได้ และเป็นที่น่าท้อใจโดยทั่วไปว่าระบบราชการในปัจจุบันยังเอื้อให้ข้าราชการบางคนทำงานไม่เต็มที่เท่าที่ควร. การสร้างเครือข่ายและพรรคพวก ขาดระบบการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาก่อตัวระบบอุปถัมภ์ เพื่อทดแทนการที่มีรายได้ต่ำ ทำให้เกิด

การทุจริตคอร์รัปชันและการฉ้อราษฎร์บังหลวง บางคนยังยึดติดกับทัศนคติดั้งเดิม ในความเป็นเจ้าขุนมูลนายสร้างอิทธิพลจากการใช้อำนาจรัฐช่วงเวลาที่มีการแต่งตั้ง โยกย้ายมักมีปัญหาไม่สิ้นสุด ทำให้ขาดความตั้งใจและขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรง ซับซ้อนและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ จึงควรมีการปฏิรูประบบการเมืองและระบบราชการให้สามารถมองเห็นว่าระบบนั้นสร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองที่ทุกคนมองเห็นได้

๕. หลักธรรมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมทำวสุ่ง ท้าวเจือง กักับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมกล่าวว่า อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ไม่ควรพูด แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พูดให้ฟังเพราะเขาพูดให้เราไขว้เขวได้, อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็นการตอบแทนมิฉะนั้นจะไม่มีใครช่วยเราอีก หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริตต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในสมัยก่อน ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษ ก็จะต้องพูดจริง ทำจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ผู้มีสัจจะ จะต้องมีความจริงต่อคำพูด การกระทำ หน้าที่ และบุคคล แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพปัญหาการทุจริตเกือบทุกแวดวง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ปัญหาเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาลำดับต้นๆ ของสาเหตุการเกิดปัญหาวิกฤตการเมืองไทย

ภาพที่ ๔.๒ ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทย

ที่มา : นิด้าโพล

หลักธรรมในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง กล่าวว่า อย่าคิดโทษโกรธเคืองอย่างไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย หนึ่งถ้ามีคนทุกข์ยากมาขอพึ่งบารมีจงรับเขาช่วยงาน, ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพุดดี หลังพุดร้าย ให้ละไว้สามปีถ้าเขาเปลี่ยนจึงเอามาเลี้ยง หมายถึง การไม่พยายามมุ่งร้ายผู้อื่น ไม่คิดโทษโกรธเคือง ให้อภัย ในบริบทการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันแนวความคิดเรื่อง อภัยวิถี เป็นลักษณะการเมืองเชิงสันติวิธี ในฐานะเครื่องมือจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรง ไปสู่การจัดการกับเรื่องในอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว สำหรับสังคมการเมืองที่ผ่านอดีตแห่งบาดแผลมาด้วยกัน และไม่ประสงค์จะอยู่ด้วยกันต่อไปอย่างเป็นทางการ สอดคล้องกับการเมืองในปัจจุบัน จึงควรสร้างคนให้มีจิตวิญญาณในคุณค่าของคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักทศพิธราชธรรมให้มีที่เกื้อหนุนในคนรุ่นปัจจุบัน

๔.๕ คุณค่าแห่งการมีคุณธรรมและ จริยธรรมในทศพิธราชธรรมของผู้นำทางการเมือง

การประยุกต์หลักการบริหารของผู้นำตามแนวพุทธศาสนามาใช้ในทางโลกด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม และทศพิธราชธรรมในอดีตลักษณะผู้นำที่ดีและเข้มแข็งนั้น จะมองเพียงในด้านกายภาพ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ ความมั่งคั่ง และบารมี เท่านั้น แต่สำหรับในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลาเป็นโลกไร้พรมแดน (Globalization) ผู้นำที่ดีและเข้มแข็งยังต้องมีธรรมวิจยะวิสัยทัศน์ (Vision) ที่กว้างไกล เพื่อที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามที่เป้าหมายได้ตั้งไว้ เป็นผู้นำที่ดีโดยเฉพาะการมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

๔.๕.๑ คุณค่าแห่งคุณธรรมของทศพิธราชธรรม

คำว่า “คุณธรรม (Virtue)” ในทัศนะ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๖ หมายถึง สภาพคุณงามความดี^๒ คุณธรรมเป็นการคุณค่าทางจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมีจิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การถ่อมเกลาริเณร^๓ คุณธรรม คือความดีงามในจิตใจ ซึ่งทำให้เคยชินประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมดี คือผู้มีความเคยชินประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม การกระทำ พฤติกรรมที่มีมโนธรรม มีความสำนึกและมีการตัดสินใจจึงจะถือเป็นความประพฤติ

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพฯ : นานมี บุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๖)

^๓ ลิจิต ธีรเวทิน, ผู้นำในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘)

แต่ถ้าเพียงประพฤติดีเพราะมีการตัดสินใจเฉพาะหน้าชั่วคราวไม่แน่ใจว่าจะมีคุณธรรม ต้องมีความเคยชิน ประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางที่งาม จึงเรียกว่า มีคุณธรรม^๔ในการมีหลักของ ทศพิธราชธรรม ผู้นำต้องสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณของตนกับทศพิธราชธรรมให้เป็นเนื้อเดียวกัน เกิดเป็นคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจ โดยผ่านประสบการณ์จากการ ได้สัมผัสซึ่งจะแสดง ออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจาและจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมคุณธรรมที่สำคัญยิ่งของคนในชาติที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านทางพระพุทธศาสนา โดย ปรัชญาแนวคตินั้น เน้นหลักธรรมที่เป็นสัจธรรม เป็นวิธีการสอน การเผยแพร่สืบทอดหลักธรรมสู่ การปฏิบัติ เน้นคุณธรรมในการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล หลักธรรมที่เป็นหัวใจพุทธศาสนานำมา สั่งสอนมี ๓ ประการ คือ (๑) ให้เว้นจากความชั่วทั้งปวง (๒) ให้ทำความดี (๓) ให้ชำระจิตใจให้ บริสุทธิ์สะอาด

๔.๕.๒ คุณค่าจริยธรรม แห่งทศพิธราชธรรม

จริยธรรม รากศัพท์มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ดังนี้ (๑) จริย หมายถึง ความประพฤติ การ ปฏิบัติ กิริยาที่ควรประพฤติ (๒) ธรรม หมายถึง คุณความดี บุญกุศล ข้อบังคับ กฎ หลัก คำสั่งสอน ทางศาสนาจริยธรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖ หมายถึง ธรรมที่เป็น ข้อประพฤติปฏิบัติ^๕ จริยธรรม ไว้ว่า เป็นเรื่องของ ๑) พฤติกรรมทางกาย วาจา และการใช้อิทธิย์ ในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ๒) พฤติกรรมแห่งจิตใจ เจตจำนง ความตั้งใจ พฤติกรรมสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมตามภาวะ ๓) พฤติกรรมการใช้ ปัญญา ความรู้ ซึ่งเป็นตัวชี้ทางให้ว่าเราจะสัมพันธ์ อย่างไรจึงจะได้ผล และเป็นตัวจำกัดขอบเขตว่าเราจะสัมพันธ์กับอะไร จะใช้พฤติกรรมได้แค่ไหน เรามีปัญญา มีความรู้แค่ไหน เราก็ใช้พฤติกรรมได้ในขอบเขตนั้น ถ้าเราขยายปัญญาความรู้ออกไป เราก็มีพฤติกรรมที่ซับซ้อนและได้ผลดียิ่งขึ้น^๖

“จริยธรรมการมีทศพิธราชธรรม” คือแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เป็น ประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ โดยธรรมชาติ ซึ่งต้อง พัฒนาขึ้น โดยอาศัยกฎเกณฑ์ความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติที่ได้จากหลักทางศีลธรรม หลัก ปรัชญา วัฒนธรรมกฎหมายหรือจารีตประเพณี เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม นอกจากนี้

^๔ สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, **หลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร:สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, ๒๕๒๕)

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๖)

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ถุ่มีอริยวิถิ**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕.

จริยธรรมยังใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกความประพฤติ การกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ด้วย

การใช้คุณธรรมกับจริยธรรมในทศพิธราชธรรม หมายถึงความถูกต้องในความประพฤติ อัน คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ อันเป็นคุณลักษณะตามหลักทศพิธราชธรรม เป็นการกระทำอย่างมีเสถียรในขอบเขตของมโนธรรม ผ่านจริยธรรมสำหรับผู้นำสำหรับผู้นำในสังคมไทยเรื่องจริยธรรม ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพฤติปฏิบัติซึ่งจริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่ประชาชนทุกกลุ่มในสังคม (ที่แม้จะมุ่งผลประโยชน์ต่างกัน) ต้องการเหมือนกันคือ การยึดถือความถูกต้องและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง การคุ้มครองสวัสดิภาพ การปราบทุจริต การกระจายความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สังคมที่เข้มแข็งต้องจริงจังในการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำ การปล่อยปละละเลยจะทำให้เกิดวิกฤตจริยธรรมผู้ผู้นำและนำไปสู่วิกฤตประเทศอย่างที่เป็นอยู่เพื่อความสุขสงบสุข ร่วมเย็นของประเทศ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำให้ชัดเจน มิฉะนั้นแล้วประเทศจะต้องเผชิญกับวิกฤตและเกิดความบอบช้ำเพราะความไร้คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำในหลายระดับ จริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่รับผิดชอบต่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของประชาชนอย่างยุติธรรม จริยธรรมดังกล่าวพุทธศาสนาเรียกว่า "จักรวรรดิวัตร ๕" ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ผู้ปกครองผู้ยิ่งใหญ่ ๕ ประการดังนี้ ธรรมเป็นใหญ่ ธรรมมีการรักษา ผู้นำต้องสามารถจัดการบำรุง คุ้มครองรักษาที่ชอบธรรมให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า กำจัดอธรรมการนิเสธนา ไม่ชอบธรรมไม่เป็นธรรม ธานานุประทาน ผู้นำมีหน้าที่จัดสรรแบ่งปันเฉลี่ยทรัพย์สินเงินทอง ปัจจยยังชีพ ให้ทั่วถึงแก่คนที่ขาดแคลนยากไร้ให้พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีโดยทั่วกันอย่างยุติธรรม ปริปุจฉา รู้จักแสวงปัญญา รู้จักปรึกษาสอบถาม เข้าหาผู้รู้ผู้ทรงคุณ ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอและอื่นๆ ขึ้นไปแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันควรจะนำหลักอะไรมาเป็นหลักในการสร้างคุณธรรมจริยธรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งในประเทศผู้วิจัยเห็นว่าความยิ่งใหญ่ของหลักการปกครองของท้าวเจียงธรรมิกราชเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ควรนำมาใช้สำหรับนักปกครองทั่วไป

๔.๖ สรุป

ธรรมิกราชกับทศพิธราชธรรม เมื่อไทยได้อพยพมาสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้รับวัฒนธรรมมอญจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาเจือปน ก็เข้ากันได้สนิท มีความนิยมที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ธรรมิกราช คุจตั้งพระเจ้ามหาราชมหาราชแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรงบำเพ็ญทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ทรงประกอบ “ราชสังคหัตถุ ๔ ประการ ” และดำรงพระองค์อยู่ใน “

จักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ ” ทศพิชราชธรรม หรือ ธรรมะ สำหรับนักปกครอง ๑๐ ประการ ได้แก่
ทาน ศีล บริจาค ซื่อตรง อ่อนน้อมถ่อมตน กำจัดบาป ไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน อดทน และมั่นคงใน
ธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมหลักธรรมมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง
สามารถสรุปเกี่ยวกับหลักธรรมมิกราช ได้ว่า (๑) การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ถ่องแท้โดย
ละเอียด อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลาคุยโม้ให้ยึดผู้ปกครองเป็นข้อยุติ (๒) ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รัก
ประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะเขาเหล่านั้นเปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแรง (๓) ให้ประพฤติ
ถือตาม ฮีตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้างเงินค่ามัดใจ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด (๔) อย่าลำเอียงข่ม
เหงกัน ให้ดูแลทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ ผู้ใดมีความรู้พุดจามีเหตุผลให้มารับใช้เป็น
ตัวอย่าง (๕) ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟังความแต่ฝ่ายเดียว (๖) ใน
ยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม ภูมิดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึกซึ่งมีคน ทั้งช้าง
ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก (๗) อย่าเป็นคนถือดี อดโอ้อ้อ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง
อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ (๘) ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาขย่งให้แตกแยก (๙) ให้เอา
ใจใส่ซ่อมแซมกำแพงเมือง และกำแพงรั้วราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง (๑๐) ให้ดูแลหอกูประคูเมือง
ให้ดีอย่าประมาทอย่าให้มีศัตรูตลอดลอดเข้ามาได้ (๑๑) แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียน
ผู้อื่น ให้รักกันไว้ดุจดังพี่น้อง (๑๒) เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน คิดอะไรให้รอบครอบ อย่าเล็งใจร คน
ชั่ว และคนโกง (๑๓) ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคตรวงศ์ อย่าให้สูญ (๑๔) อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ไม่
ควรพูด แม้แต่ภรรยาที่ต้องไม่พูดให้ฟังเพราะเขาพูดให้เราไขว่เขวได้ (๑๕) การจะเป็นคนดีต้องหลีกเลี่ยง
สิ่งที่เป็นกิเลสและการที่จะเล็งใจไว้ที่ต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม (๑๖) อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จัก
แบ่งปันสิ่งของเงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะดีเมืองใดให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่าเป็น
คนที่ชอบข่มเหงนิทานผู้อื่น (๑๗) อย่าข่มขู่ขูดรีดท้าวขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี (๑๘)
อย่าเห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็นการตอบแทนมิฉะนั้นจะไม่มีใคร
ช่วยเราอีก(๑๙) อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึกสงครามแม้ไล่
เขาไปเขาก็จะไม่หนี (๒๐) อย่าคิดโทษ โกรธเคืองอย่าง ไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย อนึ่งถ้ามีคนทุกขียาก
มาขอพึ่งบารมีจงรับเขาช่วยงาน (๒๑) ผู้ใดลั่นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพูดดี หลังหลังพูดร้าย (๒๒)
ยามเมื่อรักกันพูดแตงแนวดี เวลาผัดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้ (๒๓) ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมือง
ที่ตนไปอยู่อาศัย

ดังนั้น ธรรมมิกราชจึงสอดคล้องกับการปกครองในปัจจุบัน ได้แก่ ทศพิชราชธรรม
การ ประยุกต์ หลักการ บริหาร ของ ผู้นำ ตาม แนว พุทธ ศาสนา มา ใช้ ใน ทาง โลก

ทศพิธราชธรรม หรือ ทศพิธราชธรรม ๑๐ คือ จริยวัตร ๑๐ ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติ เป็นหลักธรรม ประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความ เป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้ว ไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็น ผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมเหล่านี้ ทศพิธราชธรรมประกอบด้วย (๑) ทาน (๒) ศีล (๓) บริจาค (๔) ความซื่อตรง (๕) ความอ่อนโยน (๖) ความเพียร (๗) ความไม่โกรธ (๘) ความไม่เบียดเบียน (๙) ความอดทน (๑๐) ความเที่ยงธรรม

ดังนั้น ธรรมิกราชและทศพิธราชธรรม จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองโดยตรง ที่โดยคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำ การ ปลดปล่อยละเลยจะทำให้เกิดวิกฤตจริยธรรมผู้นำและนำไปสู่วิกฤตประเทศอย่างที่เป็นอยู่เพื่อความ สงบสุข ร่วมเย็นของประเทศ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานและ กระบวนการตรวจสอบ จริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำให้ชัดเจน มิฉะนั้นแล้วประเทศจะต้องเผชิญกับวิกฤตและเกิดความ บอบช้ำเพราะความไร้คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำในหลายระดับ จริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่ รับผิดชอบต่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของประชาชนอย่างยุติธรรม จริยธรรมดังกล่าวพุทธศาสนา เรียกว่า "จักรวรรดิวัตร ๕" ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ผู้ปกครองผู้ยิ่งใหญ่ ๕ ประการดังนี้ (๑) ธรรมาธิปไตย ผู้นำต้องถือธรรมเป็นใหญ่ (๒) ธรรมิการักษา ผู้นำต้องสามารถจัดการบำรุง ค้ำครองรักษาที่ชอบธรรมให้แก่ประชาชน(๓) อธรรมการนิเสธนา ผู้นำมีหน้าที่ป้องกันแก้ไข กำราบ ปราบปราม ไม่ให้มีการกระทำที่ไม่ชอบธรรมไม่เป็นธรรม (๔) ธนานุประทาน ผู้นำมีหน้าที่ จัดสรรแบ่งปันเฉลี่ยทรัพย์สินเงินทอง ปัจจัยยังชีพ ให้ทั่วถึงแก่คนที่ขาดแคลนยากไร้ให้พอเพียงที่ จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีโดยทั่วกันอย่างยุติธรรม (๕) ปริบุจจา ผู้นำต้องรู้จักแสวงปัญญา รู้จัก ปรึกษาสอบถาม เข้าหาผู้รู้ผู้ทรงคุณ คั่นคว้าหาความรู้อยู่เสมอและยิ่งๆ ขึ้นไป

เมื่อนำหลักธรรมิกราชในวรรณกรรมท้าวสุ่ง ท้าวเจืองมาวิเคราะห์กับประเด็นการเมืองการ ปกครองไทยในปัจจุบัน สรุปประเด็นสำคัญ ได้ว่า (๑) การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณา ให้ถ่องแท้ โดยละเอียด ไม่ควรสั่งการตามใจ หลักความยุติธรรมแต่การเมืองการปกครองไทยใน ปัจจุบันยังคงเป็นระบบอุปถัมภ์ มีความสัมพันธ์เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (๒)การ แข่งขัน ได้แก่ การเลือกตั้ง การเลือกตั้ง เป็นการแข่งขัน แข่งชิงกันเพื่อให้ได้เป็นตัวแทน เมื่ออำนาจ เป็นสิ่งที่ทุกคนใฝ่ฝัน เรียกร้อง ใฝ่หา และมีความต้องการที่จะได้มาอยู่กับตนเองมาก ที่สุด โดยเฉพาะในแวดวงสังคมนการเมือง อำนาจที่นักการเมืองมีอยู่ สามารถบันดาลให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงได้ตามที่ใจปรารถนา การให้ได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าว ทำให้เกิดการแย่งชิง ความ จัดแย้ง และนำไปสู่ความแตกแยก (๓) สถานการณ์ที่เด่นชัดที่สุดคือ ปัญหาการคอร์รัปชันใน

ประเทศไทย แม้ปัจจุบันในหลายๆรัฐบาลที่ผ่านมาจะได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้กำหนดปัญหาคอร์ปชั่นอยู่ในแนวนโยบายแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือมีการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาคอร์ปชั่นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ แต่ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาคอร์ปชั่นก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้ทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบมากขึ้นเรื่อยๆ (๔) ปัญหาความไม่เสมอภาคเท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาหลักมาจากสถานการณ์การผูกขาดอำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำ ซึ่งยังทำให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจ เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคนส่วนใหญ่ (๕) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน พบว่าประเทศไทยมีนโยบายระหว่างประเทศที่ชัดเจน โดยแบ่งระดับความสัมพันธ์ตามความสำคัญของพื้นที่ เช่น พื้นที่เอเชีย อเมริกา และยุโรป ตัวอย่างที่ความสัมพันธ์ที่ชัดเจนที่สุดในปี ๒๕๕๘ คือ การที่ประเทศไทยและประเทศต่างๆ เข้าสู่ AEC และจะรวมตัวเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและมีผลเป็นรูปธรรม ณ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ (๖) การเสียดุลความสุขส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม ในข้อนี้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมทั้งนักปกครองและประชาชนในประเทศ กล่าวคือการเสียดุลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุข ควรจะมีคุณธรรมคือความเสียดุล นั่นหมายถึงการเสียดุลความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม (๗) วุฒิกวาทะทางอารมณ์ของผู้นำการเมือง ดังนั้นการเป็นผู้นำจึงไม่จำเป็นว่าต้องใช้วิธีการที่เหมือนกันในการบริหารประสิทธิภาพของผู้นำจะวัดได้จากผลงานที่เกิดขึ้น โดยมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและลูกน้องเป็นพื้นฐาน ผลักดันให้นายและลูกน้องสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดผลงาน (๘) ระบบราชการปัญหามาจากความล่าช้าของโครงสร้างราชการที่ใช้กันมานาน แม้มีการปรับแต่งเป็นระยะ ทำให้เกิดมีหน่วยงานกระจัดกระจาย มีภารกิจซ้ำซ้อนและทับซ้อน ยากต่อการประสานงานหลายหน่วยงานพยายามสร้างกรอบล้อมรอบเพื่อปกป้องหน่วยงานของตนเอง สร้างกฎระเบียบและเงื่อนไขให้ติดขัดและไม่คล่องตัวในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการ ระบบการบริหารและตัดสินใจเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลางและผู้บริหาร การสร้างเครือข่ายและพรรคพวก ขาดระบบการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาก่อตัวระบบอุปถัมภ์ เพื่อทดแทนการที่มีรายได้ต่ำ ทำให้เกิดการทุจริตคอร์ปชั่นและการฉ้อราษฎร์บังหลวง (๙) ความซื่อสัตย์สุจริตต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในสมัยก่อน ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษ คือจะต้องพูดจริง ทำจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ผู้มีตักจะ จะต้องมีความจริงต่อคำพูด การกระทำหน้าที่ และบุคคล แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพปัญหาการทุจริตเกือบทุกแวดวง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ปัญหาเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์ปชั่น เป็นปัญหาลำดับต้นๆ ของสาเหตุการเกิดปัญหาวิกฤตการเมืองไทย (๑๐) แนวความคิดเรื่อง อภัยวิถี เป็นลักษณะ

การเมืองเชิงสันติวิธี ในฐานะเครื่องมือจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรง ไปสู่การจัดการกับเรื่องในอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว สำหรับสังคมการเมืองที่ผ่านอดีตแห่งบาดแผลมาด้วยกัน และไม่ประสงค์จะอยู่ด้วยกันต่อไปอย่างเป็นศัตรูกัน สอดคล้องกับการเมืองในปัจจุบัน ควรนำหลักการเรื่องการให้อภัย มาใช้กับความขัดแย้งทางความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิกราชในวรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง เพื่อศึกษาที่มาพื้นฐานของหลักรัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง และสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน และเพื่อวิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันผ่านหลักธรรมมิกราชที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง วิธีการดำเนินการวิจัยการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารวรรณกรรมเรื่องท้าวสุงท้าวเจือง มหาकाพย์แห่งอุษาคเนย์ ฉบับโบราณและฉบับพิมพ์จินดาโดยมหาสิลา วีระวงส์ หนังสือ ตำรา และงานวิจัยต่างๆ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๕.๑. สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวรรณกรรมเรื่องท้าวสุง ท้าวเจือง

ความเป็นมาของท้าวสุง ท้าวเจือง ท้าวสุง ท้าวเจืองได้ชื่อว่าเป็นวรรณกรรมแห่งลุ่มน้ำโขงหรืออุษาคเนย์เพราะเป็นวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในหลายประเทศ เช่น ไทย ลาว เวียดนาม และไปปรากฏในบันทึกของจีน และเขมร มีความเหมือนกันในเนื้อหาสาระแต่มีความแตกต่างกันในชื่อ เช่น ท้าวสุง ท้าวเจือง มหาคาพย์แห่งอุษาคเนย์, พระยาเจืองธรรมมิกราช หรือ ขุนเจือง ในตำนานเมืองพะเยา, ขุนเจืองหรือ เจ็ดเจือง ไปสร้างเมืองปะกัณ (เชียงขวาง) หรือเมืองพวนในตำนานพงสาวดารลานช้าง, ขุนเจือง พงสาวดารเงินยางเชียงแสน, พระยาเจือง ในตำนานเมืองเชียงใหม่

สำหรับความเป็นมาของนามท้าวสุง ท้าวเจืองนั้น ขุนเจือง หรือท้าวเจือง (พญาเจือง) เป็นนามของวีรบุรุษคนไทลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนก่อนสมัยสุโขทัย มีวรรณกรรมชนชาติไทในล้านนา ล้านช้าง ลีปสองพันนา และไทดำเวียดนามเหนือที่เขียนถึง ขุนเจือง อย่างมากมาย คาดเดากันว่านามของ ท้าวเจือง มาจากภาษาจีน ซึ่งมีความหมายว่า “กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่”

ท้าวสูง ท้าวเจืองในประวัติศาสตร์แห่งลุ่มน้ำโขง ชื่อของท้าวสูงหรือเจืองที่ปรากฏตามตำนาน พงศาวดาร มีทั้งสิ้น ๕ เรื่อง ได้แก่ (๑) ตำนานพื้นเมืองสิบสองปับนา (๒) ตำนานพื้นเมืองพะเยา (๓) จดหมายเหตุโหร (๔) ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (๕) ตำนานพระยาเจือง (๖) พงศาวดารเงินยางเชียงแสน (๗) พงศาวดารโยนก (๘) ลำดับเจ้าแผ่นดินแสนหวี และ (๙) ตำนานสิงหนวัติ จากข้อมูลที่พบในวรรณกรรมทั้ง ๕ เรื่องนี้ สันนิษฐานได้ว่าลำดับอายุของท้าวเจืองน่าจะมีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่างพุทธศักราชที่ ๑๖ - ๑๘ และตายเมื่อมีอายุประมาณ ๑๔ - ๒๐ ปี ขุนเจืองเป็นกษัตริย์มีอำนาจมากและเป็นธรรมมิกราชปราบดินแดนได้ไว้ เป็นอาณาจักรออกไปกว้างขวาง ครอบงำอาณาไทย หลวงพระบาง สิบสองปับนา สิบสองจุไทย ละเลยไปถึงแคว้นตั้งเคียงหลังไปเสียพระชนม์ลงในสงคราม และในวรรณกรรมฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าหากำพย์เรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง ให้เห็นสังคม วัฒนธรรม การปกครอง ฮีต ครอง จะพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มิใช่วรรณกรรมของประเทศใดประเทศหนึ่งแต่เป็นวรรณกรรมที่กระจายอยู่ทั่วไปไปในแถบลุ่มน้ำโขง

ลักษณะวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง มีทั้งหมด ๒ ภาคคือภาคมนุษย์และภาคสวรรค์ ได้มีการนำวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจืองมาปริวรรต วิเคราะห์ วางรูปแบบและระบุคำประพันธ์โดย นายสิลา วีระวงส์ ซึ่งพอจะจำแนก ได้ดังนี้ (๑) โคลงสาร (กลอนลำ) กลอนอ่านหรือคำกลอนวิชขุมาลีหรือกลอนอ่านวิชขุมาลีหรือกาพย์วิชขุมาลี วิชขุมาลีแปลว่าสายฟ้า หรือฟ้าแลบ กลอนวิชขุมาลีจึงเป็นกลอนสายฟ้าแลบ เพราะกลอนจะมีลักษณะสัมผัสซ้อนเกี่ยวต่อเนื่องกันไปราวกับสายฟ้าแลบที่เราเห็นในหลีกก่อนเมฆ ดังนั้นกลอนสายฟ้าจึงนิยมใช้เป็นคำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งเป็นนิทาน (๒) กลอนโคลง “ห้า” เป็นโคลงในแบบแผนของกาพย์วิชขุมาลีอีกแบบหนึ่ง มีหลักเกณฑ์ดังนี้ โคลง ๑ บทมี ๔ วรรค วรรคหนึ่งมี ๕ คำ, การสัมผัสนอกคือคำท้ายของวรรคที่ ๑ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ของวรรค ๑, คำท้ายของวรรคที่ ๒ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ของวรรคที่ ๔, คำท้ายของวรรคที่ ๓ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ในวรรคที่ ๑ ของบทต่อไป(บทที่ ๒), คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ สัมผัสกับคำที่ ๑, ๒, ๓ ในวรรคที่ ๒ ของบทต่อไป(บทที่ ๒)

แก่นแท้ของวรรณกรรมเรื่องท้าวสูง ท้าวเจือง ในหนังสือ พงศาวดารชาติลาว (พ.ศ. ๒๕๑๖) เจ้าคำหมั้น วงกตลัดตะนะ ผู้ประพันธ์ กล่าวถึงการรวมตัวของเมืองเชียงทองหรือหลวงพระบาง และเงินยางใน พ.ศ. ๑๙๕๐ โดยได้อ้างอิงถึงวงศ์ตระกูลของขุนเจือง ได้ปกครองหลวงพระบางมีกษัตริย์ครองราชย์สืบต่อกัน ๔ พระองค์ ได้แก่ ยี่คำหา, ขุนชวา, ขุนยี่บา, ขุนวิริยะ และขุนกันฮาง ต่อมาในภายหลังกองทัพของขุนล่อที่มาจากเมืองแดงยกทัพตีชนะขุนกันฮางได้ แต่ต่อมาหลวงพระบางจึงขึ้นอยู่ในการปกครองของขุนล่อสืบต่อกันมา และสาเหตุดังกล่าวทำให้ชาวหลวงพระบางปฏิเสธการยอมรับเชื้อวงศ์ขุนเจืองเป็นบรรพกษัตริย์ของหลวงพระบาง โดยยอมรับเชื้อวงศ์ของตระกูลขุนล่อเป็นบรรพกษัตริย์ของตนสืบมา โดยทุกๆ ที่ตระกูลของขุนเจืองเป็นต้น

ตระกูลกษัตริย์ของชาวหลวงพระบาง ส่วนชาวพางคำ..(คำ?) คือ ชาวลาว เชื้อสายโครเอเชีย (Austro - Asiatique) ผู้ซึ่งยังมีความจงรักภักดีต่อดัชนีตระกูลขุนเจือง โดยที่ยังถือว่าตระกูลขุนเจือง เป็นบรรพบุรุษของตนตลอดมา ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาของชนวนสำคัญในการเกิดความขัดแย้งที่เกิดจากการแยกตระกูลของกษัตริย์ที่ปกครองระหว่างเผ่าลาวลุ่มและเผ่าอื่นจวบจนถึงปัจจุบันนี้

พระพุทธศาสนากัถวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง แนวความคิดทางพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง มีหลายประการดังนี้ คือ (๑) แนวคิดเกี่ยวกับโลกและจักรวาลจากพุทธศาสนาในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง เห็นได้จากลักษณะการบรรยาย ได้แก่ ชมพูทวีป สวรรค์หกชั้น ดาวดึงส์ เขายุกนธร เขาพระสุเมรุ จตุโลกและไฟประลัยกัลป์ (๒) แนวความคิดเรื่องกรรม คำที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจือง มักจะนำคำ กรรม เวร วิบาก (๓) แนวความคิดเรื่องเทพในพุทธศาสนา เทพในทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แก่ พระอินทร์และพระพรหม

๕.๑.๒. หลักรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองและสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เปลี่ยนจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญมีเป้าหมายจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นหลักในการปกครอง ซึ่งประกอบด้วย (๑) อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกลบับ กำหนดอำนาจอธิปไตยซึ่งถือเป็นอำนาจสูงสุดใน การปกครอง ให้มีการแบ่งแยกการใช้ออกเป็น ๓ ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ, อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ (๒) รูปแบบของรัฐ ประเทศไทยมีรูปแบบเป็นรัฐเดี่ยว รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกลบับกำหนดไว้ว่า ประเทศไทยเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ มี ศูนย์อำนาจทางการเมืองและการปกครองมาจากแหล่งเดียวกัน ประชาชนทั้งหมดอยู่ภายใต้เอกราช ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามอำนาจหนึ่งอำนาจเดียว พร้อมทั้งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายเดียวกัน (๓) ประมุขแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกลบับกำหนดรูปแบบการปกครองไว้ว่าเป็น แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และ กำหนดไว้อย่างชัดเจน เทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุด (๔) สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน รัฐธรรมนูญได้ กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้กว้างขวาง สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ นี้ เป็นไปตามแนวทางประชาธิปไตย

พระมหากษัตริย์กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เริ่มจากจากพระราชดำริสรัชกาลที่ ๗ ในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ปวงชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ความว่า "ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร" ดังนั้นจากการเปลี่ยนแปลงจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นเครื่องกำหนดระเบียบแบบแผนของสังคม นั้นจึงเป็นความสำคัญที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อเป็นการระลึกถึง รัฐธรรมนูญฉบับแรกอันเป็นฉบับถาวรและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย ทางราชการจึงกำหนด วันที่ ๑๐ ธันวาคมของทุกปี เป็น วันรัฐธรรมนูญ

สำหรับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญและมีธรรมนูญปกครอง จวบจนถึงฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมแล้วทั้งสิ้น ๑๕ ฉบับ และทุกฉบับจะประกาศเจตนารมณ์ที่จะสร้างการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขขึ้น แม้บทบัญญัติของธรรมนูญแต่ละฉบับ จะเป็นประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์ตามหลักสากล และรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นฉบับที่ ๑๕ มีระยะเวลาवलบ ๑ ปี ในการดำเนินการ ระหว่างรอการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวร โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเหมือนต้นทางหรือต้นสายแม่น้ำ ๕ สาย ประกอบด้วย สถานิติบัญญัติแห่งชาติ, คณะรัฐมนตรี, สถาปฎิรูปแห่งชาติ, คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

จุดแข็งและจุดด้อยของการเมืองการปกครองไทย ในสังคมไทยมีจุดแข็งที่ยึดมั่นในระบบการปกครองประชาธิปไตยและยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ และพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการใช้ปัญญา การตั้งสติในการจัดการปกครองบ้านเมือง แต่จุดด้อยของการเมืองการปกครองไทยก็ยังคงมี เช่น การซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง การทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ถูกตรวจสอบด้วยอำนาจฝ่ายอื่นเป็นครั้งคราว และในปัจจุบันมีอำนาจกองทัพ ที่เข้ามายุ่งยังปัญหา

ความไม่ชอบธรรมให้กลับมาตั้งหลักกันใหม่ ซึ่งบางท่านอาจมองว่าเป็นอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยก็ได้เช่นกัน สุดแท้แต่ทัศนะของแต่ละบุคคล

๕.๑.๓ วิเคราะห์การเมืองการปกครองไทยผ่านหลักธรรมมิทราชนในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจือง

คำว่า ธรรมมิทรา หมายถึง ประกอบในธรรม, ประพฤติเป็นธรรม, ทรงธรรม และคำว่า ราชน หมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน เมื่อนำความของคำว่า ธรรมมิทรา และ ราชน มาผนวกกัน จะให้ความหมายที่เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นว่า “ธรรมมิทราชน” นั้น หมายถึง ผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรม

สรุปว่า “กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุด ในหมู่ชน ผู้ถือโคตร ท่านผู้ถึงพร้อมถึงวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสุด จึงจะถือว่าดีที่สุดและเรียกขานกันว่า “ธรรมมิทราชน”

การเมืองการปกครองไทยกับหลักธรรมมิทราชนที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจือง โดยย่อประกอบด้วย

๑. หลักการเมืองการปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจือง ได้แก่ (๑.๑) แนวคิดทางสังคมและการเมือง อาทิ จุดมุ่งหมายแห่งรัฐ การแสดงภาวะผู้นำ (Leadership) ขุนเจือง ทรงได้พระนามว่า ธรรมมิทราชน หรือ ธรรมราชา ซึ่งเป็นแนวคิดตามแนวพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ระบบที่ขุนเจืองนำมาใช้คือ กษัตริย์ธิปไตย (Monarchy Royalty) ที่ทรงธรรมหรือราชาปราชญ์ (Philosopher-King) (๑.๒) การสร้างอาณาจักร หลักการในการสร้างอาณาจักร ในหลักการทั้ง ๕ ประการ ดังนี้คือ หลักการปกครอง หลักดินฟ้าอากาศ หลักภูมิประเทศ หลักแม่ทัพ และหลักระเบียบวินัย (๑.๓) หลักการทำสงคราม หลักการเตรียมอาวุธยุทโธปกรณ์ หลักการเตรียมทหาร และหลักการเตรียมเงินสำรองท้องพระคลัง

๒. จากหลักธรรมมิทราชนที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสุง ท้าวเจืองสามารถสรุปเกี่ยวกับหลักธรรมมิทราชน ได้ว่า (๑) การพัฒนาปกครองบ้านเมือง ให้พิจารณาให้ต้องแท้โดยละเอียด อย่าสั่งการตามใจ ใจเขลาคุยโม้ให้ยึดผู้ปกครองเป็นข้อยุติ (๒) ให้ปกป้องดูแลญาติ พี่น้อง รักประชาชนและผู้ผู้ยากจนทั้งหลาย เพราะเขาเหล่านั้นเปรียบเสมือนกำแพงเมืองที่แข็งแกร่ง (๓) ให้ประพฤติถือตาม ฮิตตามครอง อย่าเห็นแก่สินจ้างเงินคำมักได้ ผู้ใดทำผิดก็ลงโทษไปตามผิด (๔) อย่าลำเอียงข่มเหงกัน ให้ดูทุกเมืองเสมอกัน และดูแลปกป้องอยู่เสมอ ผู้ใดมีความรู้พูดจาดีมีเหตุผลให้มารับใช้เป็นตัวอย่าง (๕) ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้เอาไว้ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันอย่าได้ฟังความแต่ฝ่ายเดียว (๖) ในยามสงบให้รู้จักซ่อมแซม คุนดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึกซึ่งมีคน ทั้งช้าง ม้า เป็นจำนวนมากให้เดินให้สะดวก (๗) อย่าเป็นคนถือดี อวดโอ้ โมโหร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมือง อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ (๘) ให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม เพื่อป้องกันผู้มาบุกรุกให้แตกแยก (๙) ให้เอาใจใส่ซ่อมแซม

กำแพงเมือง และกำแพงรั้วข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้แข็งแรง (๑๐) ให้ดูแลหอกูประตูเมืองให้ดีอย่า
 ประมาทอย่าให้มีศัตรูลอดลอดเข้ามาได้ (๑๑) แม้ว่าจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินก็อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น ให้
 รักกันไว้ดุจดั่งพี่น้อง (๑๒) เมื่อได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน คิดอะไรให้รอบครอบ อย่าเลี้ยงโจร คนชั่ว และ
 คนโกง (๑๓) ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว โคตรวงศ์ อย่าให้สูญ (๑๔) อะไรที่สำคัญ เป็นความลับที่ไม่ควรพูด
 แม้แต่ภรรยาก็ต้องไม่พูดให้ฟังเพราะเขาพูดให้เราไขว้เขวได้ (๑๕) การจะเป็นคนดีต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็น
 กิเลสและการที่จะเลี้ยงไรฟ่าต้องให้อยู่ดีกินอิ่ม (๑๖) อย่างหม่งไพร่ฟ้าประชาชน ให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของ
 เงินทองแก่แจกจ่ายราษฎร จะดีเมืองใดให้รู้จักปรึกษาผู้ทรงภูมิปัญญาก่อน และอย่าเป็นคนที่ชอบข่มเหง
 นินทาผู้อื่น (๑๗) อย่างข่มขู่ขูดรีดทำขุน ให้รักผู้คนที่ป้องกันเมืองให้ดีจึงจะดี (๑๘) อย่าเห็นแก่
 ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดช่วยเหลือราชการต้องให้รางวัลเป็นการตอบแทนมิฉะนั้นจะไม่มีใครช่วยเราอีก
 (๑๙) อย่าได้บังคับประชาชนเป็นข้า ให้รู้จักบุญคุณสงสารเขา เมื่อเวลาเกิดศึกสงครามแม้ไล่เขาไปเขาก็
 จะไม่หนี (๒๐) อย่าคิดโทษโทษใครอย่างไม่รู้จักสิ้นสุดจงรู้จักให้อภัย อนึ่งถ้ามีคนทุกข์ยากมาขอพึ่ง
 บารมีจงรับเขาช่วยงาน (๒๑) ผู้ใดลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพูดดี หลังหลังพูดร้าย (๒๒) ยามเมื่อรัก
 กันพูดแต่แนวดี เวลาผิดกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้ (๒๓) ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไป
 อยู่อาศัยสรุปลงได้เป็นทศพิธราชธรรม หรือ ธรรมะ สำหรับนักปกครอง ๑๐ ประการ ได้แก่ ทาน
 ศีล บริจาค ซื่อตรง อ่อนน้อมถ่อมตน กำจัดบาป ไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน อดทน และมั่นคงในธรรม

เมื่อนำหลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้าวสูง ท้าวเจียงมาวิเคราะห์กับประเด็น
 การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า (๑) การพัฒนาปกครองบ้านเมือง
 ให้พิจารณาให้ต้องแท้ โดยละเอียด ไม่ควรสั่งการตามใจ หลักความยุติธรรมแต่การเมืองการ
 ปกครองไทยในปัจจุบันยังคงเป็นระบบอุปถัมภ์ มีความสัมพันธ์เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิง
 อำนาจ (๒) การแข่งขัน ได้แก่ การเลือกตั้ง การเลือกตั้ง เป็นการแข่งขัน แข่งชิงกันเพื่อให้ได้เป็น
 ตัวแทน เมื่ออำนาจเป็นสิ่งที่ทุกคนใฝ่ฝัน เรียกร้อง ใฝ่หา และมีความต้องการที่จะได้มาอยู่กับตนเอง
 มากที่สุด โดยเฉพาะในแวดวงสังคมการเมือง อำนาจที่นักการเมืองมีอยู่ สามารถบันดาลให้เกิด
 ความเปลี่ยนแปลงได้ตามที่ใจปรารถนา การให้ได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าว ทำให้เกิดการแย่งชิง ความ
 ขัดแย้ง และนำไปสู่ความแตกแยก (๓) สถานการณ์ที่เด่นชัดที่สุดคือ ปัญหาการคอร์รัปชันใน
 ประเทศไทย แม้ปัจจุบันในหลายๆรัฐบาลที่ผ่านมาจะได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้
 กำหนดปัญหาการคอร์รัปชันอยู่ในแนวนโยบายแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือมีการ
 กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ แต่
 ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้ทวีความรุนแรงและ
 มีความซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบมากขึ้นเรื่อยๆ (๔) ปัญหาความไม่เสมอภาคเท่าเทียม ความ
 เหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาหลักมาจากสถานการณ์การผูกขาดอำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำ ซึ่ง

ยังทำให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจ เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคนส่วนใหญ่ (๕) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน พบว่าประเทศไทยมีนโยบายระหว่างประเทศที่ชัดเจน โดยแบ่งระดับความสัมพันธ์ตามความสำคัญของพื้นที่ เช่น พื้นที่เอเชีย อเมริกา และยุโรป ตัวอย่างที่ความสัมพันธ์ที่ชัดเจนที่สุดในปี ๒๕๕๘ คือ การที่ประเทศไทยและประเทศต่างๆ เข้าสู่ AEC และจะรวมตัวเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและมีผลเป็นรูปธรรม ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ (๖) การเสียดละความสุขส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม ในข้อนี้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมทั้งนักปกครองและประชาชนในประเทศ กล่าวคือการเสียดละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุข ควรจะมีคุณธรรมคือความเสียดละ นั่นหมายถึงการเสียดละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม (๗) วุฒิกวาทะทางอารมณ์ของผู้นำการเมือง ดังนั้นการเป็นผู้นำจึงไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมือนกันในการบริหารประสิทธิภาพของผู้นำจะวัดได้จากผลงานที่เกิดขึ้น โดยมีความสัมพันธ์ที่ตระหว่างผู้นำและลูกน้องเป็นพื้นฐานผลักดันให้นายและลูกน้องสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดผลงาน (๘) ระบบราชการยังคงพบสภาพปัญหาจากความล้าสมัยของโครงสร้างราชการที่ใช้กันมานาน แม้มีการปรับแต่งเป็นระยะ ทำให้เกิดมีหน่วยงานกระจัดกระจาย มีภารกิจซ้ำซ้อนและสับสน ขาดต่อการประสานงานหลายหน่วยงาน พยายามสร้างกรอบล้อมรอบเพื่อปกป้องหน่วยงานของตนเอง สร้างกฎระเบียบและเงื่อนไขให้ติดขัดและไม่คล่องตัวในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการระบบการบริหารและตัดสินใจเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลางและผู้บริหาร การสร้างเครือข่ายและพรรคพวก ขาดระบบการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาก่อตัวระบบอุปถัมภ์ เพื่อทดแทนการที่มีรายได้ต่ำทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันและการฉ้อราษฎร์บังหลวง (๙) ความซื่อสัตย์สุจริตต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในสมัยก่อน ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษ คือจะต้องพูดจริง ทำจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ผู้มีสัจจะ จะต้องมีความจริงต่อคำพูด การกระทำหน้าที่ และบุคคล แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพปัญหาการทุจริตเกือบทุกแวดวง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ปัญหาเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาลำดับต้นๆ ของสาเหตุการเกิดปัญหาวิกฤตการเมืองไทย (๑๐) แนวความคิดเรื่อง อภัยวิถี เป็นลักษณะการเมืองเชิงสันติวิธี ในฐานะเครื่องมือจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรง ไปสู่การจัดการกับเรื่องในอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว สำหรับสังคมการเมืองที่ผ่านอดีตแห่งบาดแผลมาด้วยกัน และไม่ประสงค์จะอยู่ด้วยกันต่อไปอย่างเป็นทางการในปัจจุบัน สอดคล้องกับการเมืองในปัจจุบัน ควรนำหลักการเรื่องการให้อภัย มาใช้กับความขัดแย้งทางความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ควรมีการศึกษาหลักรัฐศาสตร์ในพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์การเมืองการปกครองในปัจจุบัน ผ่านวรรณกรรมฉบับนี้ นอกเหนือจากท้าวสูง ท้าวเจือง

๕.๒.๒ ควรนำการศึกษาวิจัยนี้ไปต่อยอด ในการศึกษาวิจัยเรื่องอื่น หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ประจำวัน

๕.๒.๓ ควรนำผลการศึกษาวิจัยนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อแปลงไปสู่การปฏิบัติต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

จิรัช (บรรพต) วีระชัยและคณะ. รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.

ติน ปรัชญพฤทธิ. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ไตรภูมิพระร่วง โดย พระยาสิทธิไทย. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๓.

ท้าวสูง ท้าวเจือง. แปลจากต้นฉบับอักษรไทยน้อย ภาษาลาว โดยกวีนิพนธ์นครเชียงใหม่. รจนา โดย มหาสิลา วีระวงส์. บรรณาธิการโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๘.

นิยม รัฐอมฤต. "สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์". ใน การเมืองการปกครองไทย ๒๕๕๐. รวบรวมโดย สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ : จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๑.

บรรศักดิ์ อูวรรณ โฉ. คติการปกครองของไทยกับขรรมิกราชาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖.

ประคอง นิมมานเหมินท์. "พุทธศาสนากับมหากาพย์เรื่องท้าวบาเจืองและตำนานพระยาเจือง". ใน ตำนานเกี่ยวกับท้าวสูงท้าวเจือง: มิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. รวบรวมจัดพิมพ์โดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่องสยาม, ๒๕๔๑).

—————. “มหากาพย์เรื่องท้าวบาเจือง มหากาพย์สองฝั่งโขง” ในหนังสือ **ท้าวสูงท้าวเจือง**.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘.

ประยงค์ สุวรรณบุบผา. **รัฐปรัชญาแนวคิดตะวันออก-ตะวันตก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์, ๒๕๔๑.

พุทธทาสภิกขุ. **ทศพิชราชธรรม**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

พระธรรมวิมลโมลี. **ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มติชน, ๒๕๓๕.

พระราชวรมุณี (ประยูรทศ). **พุทธธรรมฉบับเดิม : กฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต**. กรุงเทพฯ :
สุภาพใจ, ๒๕๒๖.

พระมหาศรีบรรดร์ ภิรมย์โม. **มรรคาแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. พะเยา : กอบคำการพิมพ์
, ๒๕๔๖.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **วรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ตรีสวิน,
๒๕๔๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

ส.พลายน้อย. **สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์คำ, ๒๕๕๓.

สุจิตต์ วงศ์เทศ. **มหากาพย์ของอุษาคเนย์ท้าวสูง ขุนเจือง : วีรบุรุษสองฝั่งโขง**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘.

หุมพัน ลัดตะนะวง. “วรรณกรรมเรื่องท้าวสูงท้าวเจือง”. ใน **ตำนานเกี่ยวกับท้าวสูง
ท้าวเจือง: มิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม**. รวบรวมจัดพิมพ์โดย
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์ส่องสยาม, ๒๕๔๑.

อดุลย์ รัตนมันเกษม. **พิชัยยุทธ ขุนวู**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๓๘.

(๒) วิทยานิพนธ์

ประคอง นิมมานเหมินท์. “มหากาพย์เรื่องท้าวบาเจือง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

สมพงษ์ ปรีชาจินดาวุฒิ. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกูปปติ”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหา
บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

(๓) วารสารและนิตยสารอื่นๆ

กนก วงษ์ตระหง่าน, “พระมหากษัตริย์กับประชาชน”, **เทศาภิบาล**, ปีที่ ๘๕, ฉบับที่ ๑๒ (ธันวาคม ๒๕๓๓) : หน้า ๒-๑๗.

นรนิติ เศรษฐบุตร, “๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕”, **สารานุกรมการเมืองไทย**, (กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕).
 บรรศักดิ์ อูวรรณ โฉม, “มหาธรรมิกราชาศิริวาท”, **เจ้าพระยานิเวศน์**, (๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓) : หน้า ๓.
 ชรรยง จินะนกร, “ความเป็นมาชื่อขุนเจืองและท้าวเจือง” **ศิลปวัฒนธรรม**, ฉบับที่ ๗ ปีที่ ๑๗
 เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕, หน้า ๑๕๒.

วิษณุ วงศ์สมบูรณ์, “เจ้าฟ้าประชาธิปก ราชันผู้นิราศ (ตอนที่ ๑)”, **จุลสารสมาคมแห่งสถาบัน
 พระปกเกล้า**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม ๒๕๕๕), หน้า ๖-๑๒.

เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, “ก้าวอย่างใหม่ในการพัฒนา: คู่สังคัมแห่งความสุข”, **สถาบันพระปกเกล้า**,
 (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๕) : หน้า ๑๐๐.

(๔) การสัมมนา

ประเสริฐ ฒ นกร, **การสัมมนาเรื่องตำนานเกี่ยวกับท้าวสูง ท้าวเจือง : มีทิศทางทางประวัติศาสตร์
 และวัฒนธรรม**, ระหว่างวันที่ ๑๘-๑๙ มกราคม ๒๕๓๕ ณ โรงแรมดิเอ็มเมอร์อัลด์
 กรุงเทพฯ.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อผู้วิจัย : นายเจริญ ช่างซิด
- วันเดือนปีเกิด : วันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖
- ประวัติการศึกษา :
ปริญญาตรี : การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ. บ.)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม
ปริญญาโท : ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ. ม.)
สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญพิเศษ โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๕๕/๑๕ หมู่บ้านเบสท์โฮม ถนนมะลิวัลย์ ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น